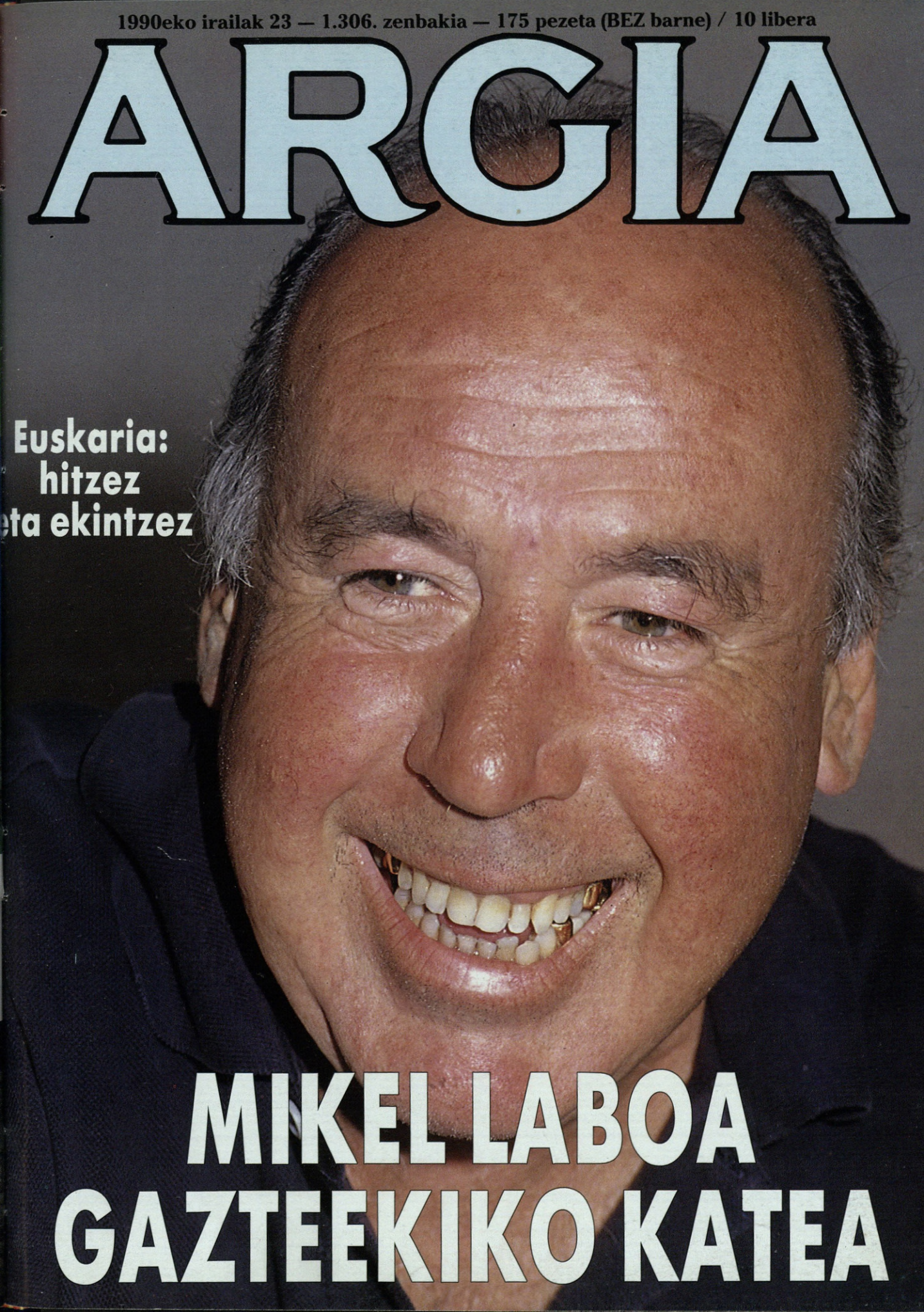

1990eko irailak 23 — 1.306. zenbakia — 175 pezeta (BEZ barne) / 10 libera

ARGIA

**Euskaria:
hitzez
eta ekintzez**

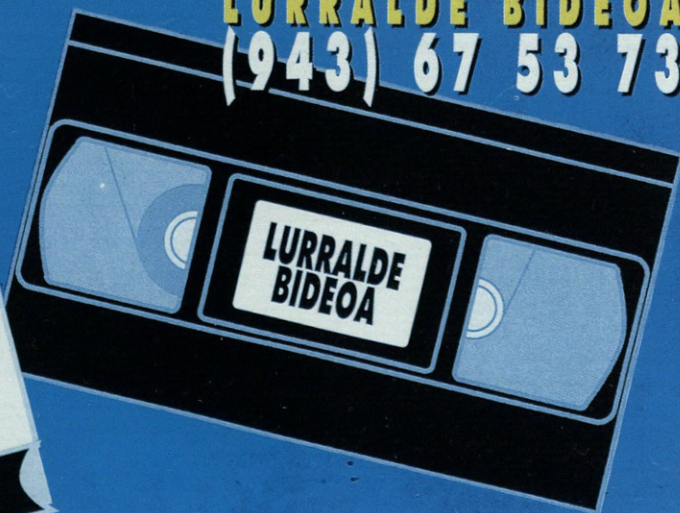
**MIKEL LABOA
GAZTEEKIKO KATEA**

A D Q U I E R E L O

ESKURA EZAZU

I N F O R M A T E
LURRALDE BAI
LURRALDE BIDEOA
(943) 67 53 73

Garraio zirkuitoa

Hotel eta Ertzain koartelik ez!

Hotel gehiago ez, baina «bed and breakfast» zirkuitoa bultzatu herri-tarren artean. Denon neurrikoa bait da bera.

Bi aste eder Europa aldean igaro ditugu, batez ere Belgikan, automobil eta taxi beharrik gabe herrietan zehar ibiltzeko, eta mugarik ere aurkitu gabe. IRUNera iristean berriz, polizien kontrol atsegina eta ondoren taxi bat behar iluntzeko bederatzi terdian etxera iristeko...

Gure hiriburuko udal-letxean dauden hirigintza erantzuleek, herritarren dirua alferrik galtzen ondo dakite, baina ez dute oraindik somatu gure garraio kolektibo guztien LEKUTASUN bat, non RENFE, TOPO, Euskal-Trenbide eta beste garraioen bidaiariak beren joan-etorriak erraz jarraitzeko bidea izango duten. «BURDIN ZUBIaren» inguruan edo Pio XII. plazan bertan ere, geldiune orokor egoki bat jarri lehenbailehen!

Eta gure alkateak eskaini digun autobus-geltoki erromantikoetan, ez dago eserlekurik eta ezta ere paperontzirik; zigarrokin eta bileteak non bota...?

Lehen, Askatasun Etorbideko espaloien izkinetan hara doazen ka-

leen izenak ederki idatzia agertzen zitzaizkigun; gaur berriz, herri-lanak eta... batzuk ondatu eta berritu gabe daude...

Gure Kontxako ondartzari pusketa kendu nahi diozutela entzun dugu... Ibiltokia zabalteko sistema errezena eta egokiena, MIRA-KONTXA guztia oinezkoentzako uztea duzue; lasaileku ederra izango litzateke horrela herritarrentzako.

Langileak euskararen alde

Hizkuntz normalkuntzaren aldeko erantzuna eta laguntza eskatu zion, adostasun osoz, Zarata-moko lantegi honetako langileen komiteak joan zen uztailan enpresari igorritako komunikazio batean. erantzuna aste honetan jasoko duten ustetan ikastaroak, euskalduntze nahiz alfabetatzeari zuzenduak, prestatzen hasiak dira dagoeneko.

Euskararen arazoa, komitekoen esanetan, ez da eskolaren mundura, edota etxeko sukaldara, sungatzen. Enpresaren eremuan ere hizkuntz normalkuntza plantzatu beharra dago «Euskal Herrian dagoen enpresak euskararen arazoa ere beregain hartu behar bait du».

Enpresa barruko hizkuntz normalkuntzari

ekiterakoan aurrelana burutu dute, euskalduntzeko eta alfabetatzeko prest dauden langileen zerrendak bilduak, ikas taldeak antolatuak. Enpresaren erantzunaren zai daude plana bideratzeko.

Langileen ordezkariak jakinarazi dutenez, gogoan hartzekoa da gai honi buruz komitean eman den adostaduna, ontzat eman bait dute uztailan prestatutako plana.

Lantegi honetako zuzendaritza nagusiak gai honi buruz emango duen erantzunaren zai daude langileak ikastaroek ekiteko. Hizkuntza normalkuntzaren aldeko erantzunik jasotzen ez badute komiteak orokorki planetatuak dauzkan esijentzia eta eskararekin batera sartuko lukete euskararena, «baina ez dugu uste honetara jo beharrean izanongo garenik».

Lantegirako prestatutako planak honako eginkizunak jasotzen ditu: euskalduntze eta alfabetatze ikastaroak, barnetegietan ikasteko ahalbidea, enpresako materialaren elebiduntzea eta enpresarekin harremanak euskaraz bideratzeko antolaketa ego-kia.

**Zarata-moko
Outokumpu
Copper-eko Enpresa
Komitea**

Euskal Herriko Berdeak

Kaixo lagunok; Gutun hau idazten dugu irailaren bian zuen aldizkarian agertutako artikulua dela eta. Nahiko ondo planteatuta dagoela uste dugu, Berdeen nahaste—borrastea argi azaltzen delarik, sektak eta guztiz. Euskal Herriko Berdeei dagozkienez, entrebistatua ez zen egokiena, erdalduna zelako, baina tira... Baina Jordi Vigas dela eta, Espainiako kide katalandarra, onartu ezina iruditzen zaigu. Ezagutzen ez gaituen norbaitek nola esan dezake politika berdea usteltzen ari garela? Inoiz ikusi ez dugun horrek nola baieztatu dezake gure politika sozialdemokrata dela edo Eeren atzetik gabiltzala? Hori dun hitzegiteagatik hitzegitea!

Bestalde, Espainia-koekiko erlazioak direla eta ez direla, esan behar dugu haiek, espainiarak, kardiako daudela gure fitxajea egiteko, haien puzlea osatzeko, azkenengo pieza gara eta. Baina proiektu honetan gure eritzia mantentzen bada, ez dugu sostengatuko eskema espainolista bat, ez dugu fitxatuko estatuko ekologistek onartzen ez duten montaje berde horretan.

Beste barik.
**E.H.ko Berdeak,
Bizkaiko Asanblada**

ARGIA

1.306. alea

5. Politika kronika. N. ARRASTOA.

8. Egitura berri bat Iparraldean.
IXABEL ETXEBERRIA.

10. Euskaria: Hitzez eta ekintzez. X.
LEKUONA eta B. ARTOLA.

14. Politika ttanttika.

16. Nazioarteko kronika. PABLO
SASTRE.

18. Maria Luisa eta Sagrario Gorritz
misiolariak: «Liberiako biztanlegoa
erdia hil edo herbestera egin da».
JOXEMI SAIZAR eta AMANDO
HERNANDEZ.

22. Nazioarte ttanttika.

24. ELBko Pello Iralurrekin
laborantza berriaz, merkatu
kulturaz... IXABEL ETXEBERRIA.

27. Aro genetikoaren txanda.
GARBIÑE UBEDA.

30. Mario Gabiria: «Nazio askapena
eta ekologia bat egitea, beharrezko
eta kaltegarri». B. ARTOLA.

36. Kultur Kronika. JOSU LANDA.

38. Zarauzko Alproja taldearen
«Izarsaltsa» parodia. IÑAKI
ELORTZA.

40. Mikel Laboa: «Gauzak ondo
esplikatzeko jakingo banu ez nuke
kantatuko». GARBIÑE UBEDA.

44. Martin Ugalde idazlearen
«Itzulera baten Historia» nobela:
Bidairik luzeena. J.J. PETRIKORENA.

48. Jon Zabaleta: «Aurrean egotea
dagokigu, eskatzeko asko eta
emateko gutxiarekin». J.J.
PETRIKORENA.

50. Ipar Amerikako historia hurbila
dantzaren harian. J.M. HERITZ.

52. Kultura ttanttika.

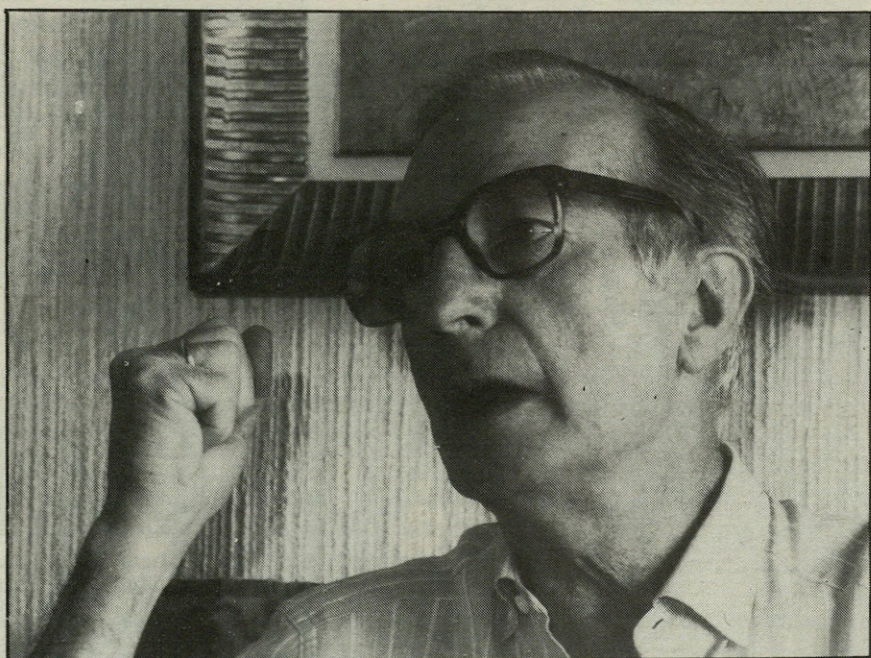
55. Aste giroa.

63. TXT.

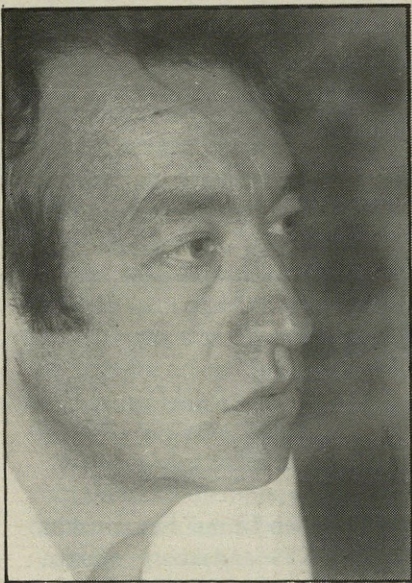
66. Azkena: Ekonomiaren
beheraldia eta Irak. BALEREN
BAKAIKOA.

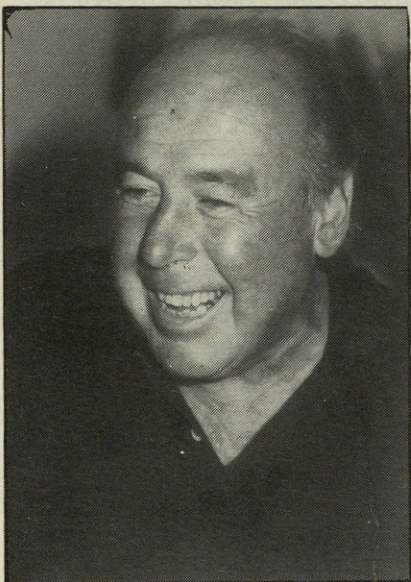
EUSKARIA ELKARTEA: Autodeterminazioa eskubidea bultzatzen laguntzeko sortu zelarik duela hiru urte, egun ere eskubide honi beste bultzada bat eman asmoz lege proposamena erregistratu du Gasteizko Legebiltzarrean, berehala alderdi zein politikari hainbaten kritika nahiz goraipenak jaso dituela./10

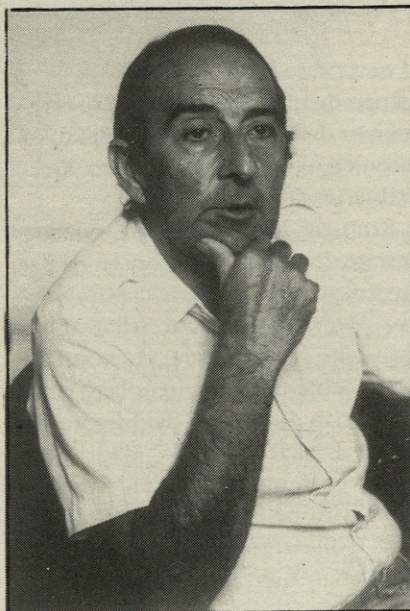
MARTIN UGALDE: Martin Ugalde idazle oparoaren estraineko euskal nobela kaleratzeko prest dute jadanik Elkar-ekoak. Okasio honetarako hogeitabost urtetan bizi izan zuen exilioa hartu du gaitzat, gurasoen hitzetatik soilik Euskal Herria ezagutu eta Venezuelatik bueltan datorren hamar urteko neskatxa baten gertaeretan funtsatu duela kontakizuna./44

PELLO IRALUR: Donibane Zaharrean bizi eta lanbidez laborari, Euskal Laborarien Batasunaren (ELB) kide ezaguna dugu Iparraldean. Batasun horrek laborantzari buruzko elgarretaratze berezi bat antolatu zuen agorrilaren 25etik 28ra bitartean. /24

MARIO GABIRIA: Korteseko ekologista nafar aski ezagun honek garai ilunak datozkigula iragarri digu egin diogun elkar hizketa honetan. Sensibilitate ekologikoaren beherakada unean gaudela nabari du, horren adierazgarrietarik bat Irurtzun-Andoain autobia dela. /31

MIKEL LABOA: Mikel Laboak ez ditu elkar hizketak maite. Ez eta hitzegitea ere. Mikelekin itxoiten jakin behar da, aukera handiren bat topatu arte. Hamaika talde gaztek eskaini dioten «Txerokee» diskoak, beraz, ireki dizkigu bere etxeko atea. Euskal Herriko Txerokee handiena izendatu dute dagoeneko, gaztetako «tanganito» hura «punkaren aitona» bihurtuz. /40

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Luis Fernández, Josu Landa, Xabier Lekuona, Imanol Murua, Joxan Oiz, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Pello Zubiria, Iñigo Makazaga.

Bilbon: Lorea Agirre, Jose Luis Aizpuru, Joseba Azpeitia, Joxe Mari Egaña, Xabier Letona, Sabinio Madariaga, Xabin Makazaga eta Jon Olaizola.

Gasteizen: Bagare taldekoak.

Iparraldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Itziar Mendibe.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Natxo Allende, Enrike Amonarriz, Jon Mikel Arano, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Joxe Felix Azurmendi, Nerea Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Bota Punttuba, Amaia Elozegi, Enbido, Xarlo Etxezaharreta, Martin Garitano, Andres Gostin, Miellanjel Harana, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Xiberoko Boza Irratikoak, Koldo Izagirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Amaia Lasa, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Ermiñe Madariaga, Fermin Muguruza, Rosa Martin Sabaris, Edu Mintegi, Laura Mintegi, Bego Montorio, Morau eta Mattin, Joxe Mari Ostolaza, Martxelo Otamendi, Jon Sarasua, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdei, J.L. Alvarez 'Txillardegi', Asisko Urmeneta, Mikel Zabaleta, Jesus Mari Zalakain, Patxi Zarautz eta Joxemi Zumalabe.

Diseinu eta montajea: Eneko Abrego, Leire Albisu, Jon Barandiaran, Patxi Puertas eta Garbiñe Ubeda.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Lema 7 (Tlfnoa: 426996).

Promozioa: Josu Esnal.

Administrazioa: Txumai Iturria.

Ardura teknikoak: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80—1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g.

20012 Donostia. / Tenderia kalea 33

3. ezk.

48005 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399,

(94)4166936, 4166500.

Telefaxes: (943)293613.

Inprimategia: ANTZA

inprimategia.

1990. urterako harpidetza sariak:

(BEZ barne)

Hego Euskal Herria 7.000 pezeta.

Ipar Euskal Herria 465 libera.

Estatu Espainola 7.000 pezeta.

Beste atzerriak 9.300 pezeta.

Airez 14.000 pezeta.

Postari parisetarrak eskutitza igorri dio Madrili

KONTAKTU publiko zuzenik gertatu ez bada ere, irailean idazkien bitartez igorri diren keinuak —mezuak?— zerbaiten islada dira. Hil honen bostean ETA erakundeak zabaldu zuen agirian erakundearen borondatearekin bat egingo lukeen keinuren bat eskatzen zion PSOE gobernari. Aurreko astean, Pierre Joxe Barne ministrari frantsesak Denis Langlois-i —Estatu Frantseseko Giza Eskubideen sariduna— igorritako eskutitzaren berri jakin izan da eta idazki honetan badago frantsesen ohizko diskurtsoaz gain datu berri bat: «keinu jarraituek» Aljeriako elkar hizketa moduko zerbait bersor dezakete. Horretarako alde batetik, odol ekintzen geldiduna eskatzen du Joxek. Pentsa daiteke horrekin batera Gobernu espainolaren keinuren bat gertatzeak derrigorrezkoa behar duela izan. Publikoa izango ote den jakin ez arren, González-en gobernuaren ordezkariak isilpean mugitzen ari direla filtratzen ari da. Neurri berean, Gobernu frantsesak, diskurtso honetaz gain, aukera berria

izango du hil honetan, Parisen, errefuxiatu hainbaten aurka ospatuko diren epaiketetan zein nolako jarraera duen erakusteko.

Kontuan hartu behar da, guztiau gertatu den hein beretsuan, Herri Batasunako parlamentariak, estrainezkoz, Madrilgo Ganbararen batzar batean esku hartu dutela, eta kontuan hartu behar da ere, zein nolako gaiarekin joan diren, hau da, Idigorasek Hego Euskal Herriak Madrilekin duen enfrontamenduaren irtenbideaz aritu nahi izan badu ere, Pertsiar Golkoaren gaia izan da lehen agerpenaren aitzaki.

NEGOZIAZIOAREN Legealdia izan daitekeen honen emaitzak —urrian hasiko denarena alegia— zorrotz aztertu beharko dira. Baina bitartean, Joxe ministariaren eskutizari erantzun desberdinak eman dizkiote Hegoaldeko alderdi abertzaleek.

Herri Batasunak baikortasuna adierazi du Iruin senatorearen bidez,

baina Madrilen keinua beharrezkoa dela; Joxek esandakoari atxikiz, moeta honetako keinuek Aljeriako posible egin zutela gogora erazi du neurri berean. Eusko Alkartasunak Garaikoetxearen bidez, «euskaldunon artean mintzatu baino lehen, beste edozer ez dela» posible adierazi du. Euskadiko Ezkerrak negoziatiaketa ideia eritzi publikoari burutik kendu behar zaiola adierazi du Aulestia Idazkari Nagusiaren bitartez eta PSOEek Benegasen hitzez baliatuz «kanpokoak ez direla inor hemen ezer esateko» zabaldu du; hainbatean PSOEek eskaturiko frantziarren laguntza, hots, esku hartzearen eskaera ahanzten du sozialista espainolen ordezkari honek. PNVk, Arzalluz ordezkari gisa, Aljeriakoan jazo zenenan oztoporik ez zutela ipini eta berriro gertatuz gero, alderdi jeltzalea ez dela izango oztoporik jarriko duena.

Negoziaketaren inguruko hotsak, hotsak besterik ez badira ere, dagoe-na baino gutxiago argitaratu dela aipatzeak ez du beldur gehiegirik eragiten.

— Gobernu frantsesak, diskurtso honetaz gain, aukera berria izango du hil honetan, Parisen, errefuxiatu hainbaten aurka ospatuko diren epaiketetan zein nolako jarraera duen erakusteko ●

ALKATE pare dugu, bestalde, notizigai azken bi asteotan. Xabier Albistur donostiarra eta EAkoa alde batetik, eta Jose Mari Gorordo jeltzalea

eta bilbotarra bestetik. Donostiako alkatea justizia espainolak HBko bi zinegotzi eta Astigarragako alkateari —Donostian zinegotzi sasoi hartan— bandera espainola Donostiako udaletxeko balkoitik kentzeagatik bi urteetan ardura publikorik ezin edukitzeko ezarritako zigorra bete erazten saiatzen ari da Donostiako udal batza nahiz batzordeak nahas samarrak gertatzen ari direlarik.

Bilbon, ordea, alkateak udal batzarri ekintza biolentoen aurrean zein nolako jarrera hartu behar zuen galdetu dio eta zinegotziek boza eman eta gero, PNV, HB eta independente baten botoak PP, PSOE, EE eta EAKoen ondoan nagusitu dira, Ajouria Eneako hitzarmeneko alderdiok Gorordorenganako haserreak zorrotz agertu dituztela. Gorordo alkateak HBrekin bat egiteagatik kritika gogorrak jaso ditu, HBk egun dituen alkatetzak jekintzeko frontea iragarri dutela EE, PSOE eta PP eskuindar espainolak.

AURTENGO Alderdi Eguna irailaren 30ean ospatuko du PNVk. Hauteskunde kutsuan burutuko den ospakizun honetan azken urteotan argazkitik desagertu den Jose Angel Cuerda Gasteizko alkatearen presentzia berreskuratu du Arzalluzek; EAri, Araban batez ere, botoak kentzeko argudio bat izango dute jelkideek Cuerdarengan, honen mezuak mina egin diezaiokeela Garaikoe txeari.

Azkenik, PSOE, Suárez-en CDS, CiU katalandarra eta PNVk 1991eko maiatzaren 26rako lotu dute udal hauteskundeak Estatu espainolean, urriko hauteskundeetan bezala, jatzoten diren emaitzek euskal politika azkartu edo baretu dezaketela.

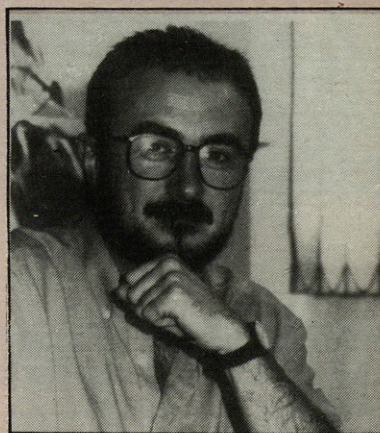
N. Arrastoa

Egon badaude kontaktuak

EPE luzeegia generaman negoziazioaz, ETA eta Espainiako Gobernuaren artean eman beharrekoaz alegia, barrikadaren alde batek bakarrik hitzeginaz. Bat, betiko kemenaz dema publikoan eta beste ixilik mantendu nahiean, lehenengoa deskalifikatuz.

Baina ez da luzaroan ixilik mantendu ahal den gaia hau. Horregaitik, atera egin da, azkenik, Pierre Joxek Denis Langloise idazle eta 1989.enean Giza Eskubideen saridun izendatu zuten izendatu zutenari igorritako eskutitza.

LANGLOISE oporretan izan ez bazen, bestalde, badirudi gauza lehenago aterako zela, idazki ministerial ofizialak uztailaren 24ko fetxa bait zeraman. Zehaztasun honek, bestalde, atzera botatzen du Joxeren mezua ETArekin azken agiriari lotu nahi diotenen hipotesia. Denboran, horrela emango balu, edukinean banandu ezinal lirateke, ulergarria denez. Ez ahaztu biak, ETArekin agiria eta Pierre Joxeren oharra, bi parteen arteko «keinuz», erakunde armatua eta Madrilgo Gobernuak alegia, ari direla.

XABIER OLEAGA

EGINeko zuzendari

Hilabeteotan, Josu Muguruzaren heriotz ondorenetik, ez da faltatu izan bide batetik edo bestetik Gonzalezen Gobernuak ETArekin ingurutzat dituenetara, edo muinera bertara, egindako hurbilketak. Etorriko zaie burutara obserbadore politikoei Josu Urrutikoetxeari Fresnesko gartzelan egin omendako proposamenak; Mamarruri eta «Señor Robles» luzatutakoak ere, poliziarengandik hurbil dauden instantziatik.

BAINA gehiago egon da. Erakunde armatuaren inguruak ondo sondeatuak izan dira, eta dira egun, Eguiagaray esanguratsua bezalako zenbait emisario koalifikaturengandik kasu.

Azpitik guzti hori mugitzen zenaren froga ETArekin agiriak ziren, bereziki azkena. Aumento haundirik gabeko lupa zen nahiko hori detektatzeko.

Eta guzti hori ixilik mantendu nahi, Madrilgo Gobernuak eta bere ki-deen aldetik, jakina. Taktika kontuak omen. Ez da faltatu ixiltasun hori Josu Muguruzarena bezalako mozketak traumatikoak ebitatzeko dela dioenik ere.

Orain, Parisko inizatiba Madrilen ezagutzapean egiten ari den ala ez, eta, hala balitz, Madrilgo norekin kontaturik jakitea falta zaigu. Datozen egunek argituko digute zerbait. Baina kontaktuak egon badaude, dudarik ez, ixilerazpen taktiken gainetik.

ENBATA

Egitura berri bat Iparraldean

Urte hasieratik aipatzen zen Iparraldeko herri guztiak bilduko zituen egitura berri hori ekainaren 30ean sortu zen. Pierre Joxe barne ministroak urtarrilean aipatu zuen herrien elkarretaratzeak, Iparraldeko hautetsien gehiengoaren baimena lortu du.

GOBERNU frantsesak Iparraldeko arazoei erantzun bat eman diezaien eta hurbiletik dossierrak aztertu zitzan Pierre Joxe, Frantziako barne ministroak, bidai batzuk egin ditu Iparraldera —baina Iparraldeko egoerari zerbait erantzuteko momentuan sailka aztertu zituzten.

Hain xuxen Joxeren urtarileko bisitaldian ekono-

mia eta kultura izan zituen gai nagusiak. Euskal kulturarentzat zenbait hilabete lehenago agindu zuen bezala eta Euskal Herriko Kultur Zentroaren porrotetik landa erakutsi nahi izan zuen bere gobernuaren borondatea euskal kulturaren alde zerbaiten egiteko. Horretarako bidai horretan Euskal Kultur Erakundearentzat Estatuak 1,5 milioi

libera emango zuela agindu zuen.

Aldiz politika aipatzeko momentuan askotan aipatua izan den euskal departamendua guztiz baztertu zuen. Baina gobernu frantsesak interlokutore baten beharra dauka Iparraldean, oraindik ez bait da egiten politika berezirik non Iparralde osoa instituzio bakar batean bildua litzatekeen. Horregatik departamenduen ideia baztertzaren bazuen ere, herri guztiak bilduko zituen egitura berezi bat antolatzea proposatu zien Iparraldeko hautetsiei. Horrela sortu zen *SIVOM (Syndicat intercommunal à vocations multiples)* delakoaren ideia. Proposamen hori egiten

zuen azpimarratuz Iparraldeko biltzarrek, bai Lapurdikoa eta bai Zuberoa eta Nafarrokoek orain arte eramane zuten lanek lehenagoko bidetik jarraiki behar zutela.

Sindikataren sortzea

Euskal kultur erakundearen sortzea luzea izan bada ere, eman dezakegu herrien sindikataren sortzea presarik gabe eramana izan dela. Udaberrian herri bakoitzari postura bat hartzea eskatu zitzaient, bai euskal kultur erakundeari buruz eta bai herri sindikatari buruz ere.

Bi egitura horien alde agertuz, herri bakoitzak

onartzen zuen gutxieneko diru laguntza bat ematea euskal kulturaren alde. Gutxieneko diruketa hori bi liberakoa zen biztanle bakoitzarentzat. Ekainaren 30erako herri gehienek sindikatan parte hartzea onartzen zuten eta horrela, euskal kultura laguntzea. Gogoratu behar da halere hogei bat herrik ukatu zutela

horretan parte hartzea. Honela Baionako Herriko etxean Iparralde osoko hautetsiak biltzen dituen egitura horren buru Bernard Auroy Uztaritzeko auzapeza izandakoa izan da gehienbat sindikataren egoitza herri horretan izango delako, euskal kultur erakundearena bezala. Bestalde, bi lehendakari orde

izendatuak izan dira, Poulou jauna Lapurdiko biltzarren buru eta Frantz Duboscq.

Ekainaren 30ean oroitarazten zen sindikataren helburua euskal kultura laguntzea zela eta diru kopurua-
ren erdia Estatutik eskuratuko zela.

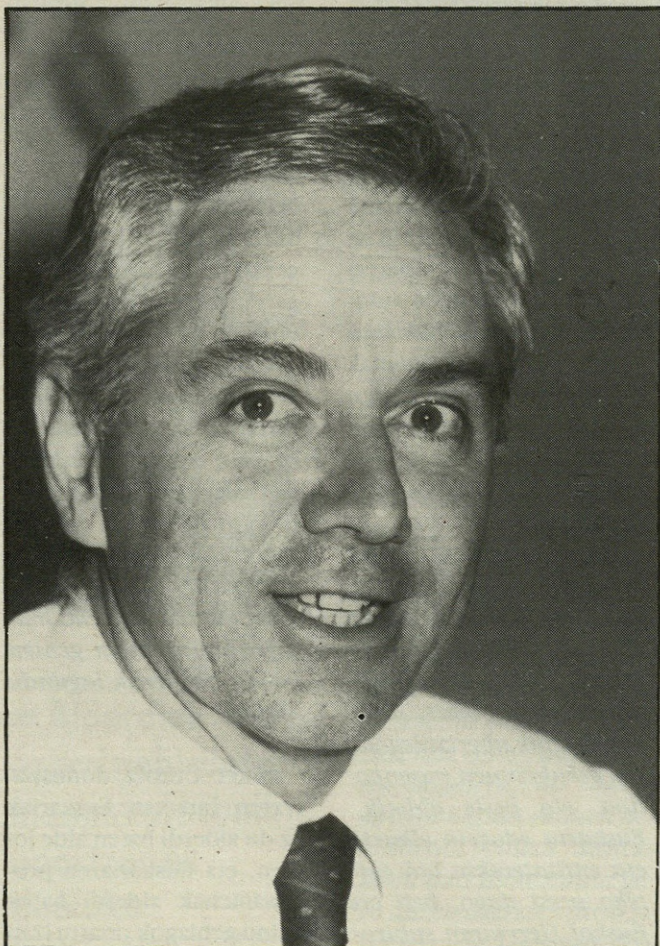
Oraín, badirudi bi egiturak prest daudela lan egite-

ko euskal kulturaren alde. Parean badute Baionan Centre d'Action Culturel, kultura frantsesa laguntzeko eraiki zen erakundea. Biek dituzte diru laguntza berdinak.

Ixabel Etxeberria

Bernard Auroy, Herri sindikataren presidentek:

«Euskal kultura laguntzeko tresna bat izanen da»

ARGIA. Zergatik sortu da herriak biltzen dituen egitura berri hori?

B. AUROY. Herrien sindikata euskal kultur erakundeak behar duen diru laguntza biltzeko sortu zen. Hasieran eztabaida sortu zen erabakitzeke xuxen zer egitura mota egin behar zen, SIVOM (Syndicat intercommunal à vocations multiples), SIVU (Syndicat à vocation unique), azkenean herrien sindikata euskal kulturaren alde sortu dugu. Estatutu bereziak ditugu baina zubi batzuk baditugu euskal kultur erakundeari lotzen gaituztenak. Hain xuxen EKeren administrazio kontseiluan 20 ordezkari ditugu. Badiola jauna Donibane Lohitzu-
neko auzapeza eta Lasalle

jauna Donapaulekoa.

Sindikata jendea mobilizatzeke eraikia izan da, gauzak argitzeko lagungarri gertatzen da eta azken finean honela jakiten dugu nor den euskal kulturaren defentsaren aldekoa eta nor den kontrakoa.

A. Euskal kulturatik aparte ba ote du sindikata honek beste betekizunik?

B. A. Ez, sindikata Iparraldeko bi biltzarren pean gelditzen da, euskal kultura laguntzeko tresna bat baizik ez da izanen. Segur da nahi politiko bat erakusten duela, kontzientzia hartze baten seinalea da. Jendeak euskal kulturaren alde zerbait egin behar dela gogoan du eta hori hautetsien arduradela ere.

Euskaria: hitzez eta ekintzez

AUTODETERMINAZIO eskubidea bultzatzen dezakeen guztia laguntzeko prest sortu zen orain bizpahiru urte Euskaria elkarteak. Egun ere, eskubide honi bultzada berri bat eman asmoz lege proposamen bat erregistratu du Gasteizko Legebiltzarrean, berehala alderdi zein politikari hainbaten kritika nahiz goraipenak jaso dituela. Euskariako lau kideei eman diegu hitza, elkarte bera zer den, kritikak nola irensten dituzten, alderdiei zer kritikak dieten... elkarte bera ezagunago izan dezagun helburuz.

EUSKARIA abertzale talde batek osatutako elkarte pribatutzat jotzen dute bertako partaideek. Bere zeregin garrantzitsuena Euskal Herriaren autodeterminazioa eskuratu ahal izango duen guztiari ekitea da eta ekimen honetan hitzaldi, mahai inguru, agiriak zabaldu, eta laster baita, Euskal Herriak auto-

determinazioa eskuratzeko dauzkan arrazoi historikoak azalduko dituen liburua argitaratuko du.

Bizkaian hasi zen taldea indartuz, egun Nafarroako kideak lortuz, Euskaria Euskal Herriko elkarte nazionala bihurtu delarik. Hilean behin biltzen dira ordezkariak eta «Autodeterminazio eskubideari bu-

ruz, euskal kontzientzia piztu edota berpiztea dagure helburua» laburtzen du Juan Luis Irusta Euskariako batzorkide bizkaitarra.

Hile honetan elkarte honen Gasteizko Legebiltzarrean erregistratu eta aurrean eraman nahi duen autodeterminazio eskubidearen aldeko lege-proposamenak gai honetaz «lotan» zeuden alderdiak esna erazi ditu, Euskariak goraipenak baino kritika gehiago jaso duela.

Honen aurrean, gogor erantzuten dute Euskariako kideek. Xabier Berruezo abokatu nafarrak adierazi digunez, «HBk eta «alderdi abertzale» omen direnek ez dute abertzalegoaren eskakizunen monopolioa, eta beste aldetik, Euskaria edozein elkarte eta entitatearekin lan egiteko prest dago, beti ere Euskal Herriaren subotasuna helburutzat badu. HBrekin nabastu nahi gai-

tuzte, joku zikina egin asmoz baina Euskariak dituen helburu nazionalak jarraitzen die, ez alderdi politikoei dituztenei». Juan Luis Irustaren erantzutzailean Gasteizko Legebiltzarrean onartu zen ez legeko-proposamena oso garrantzitsua da, «baina hori ez da nabikoa, Instituzioen papera oso erabakiorra den arren, nire Instituzioak direlako, aurrean ekin behar da, eskubidea eskatzeaz gain gauzatu egin behar da, bestela ezerezean gelditzen gara; horregatik alderdi abertzale guztiei Iruñeko manifestaldira deitu genien baina bakarrak lagundu zigun».

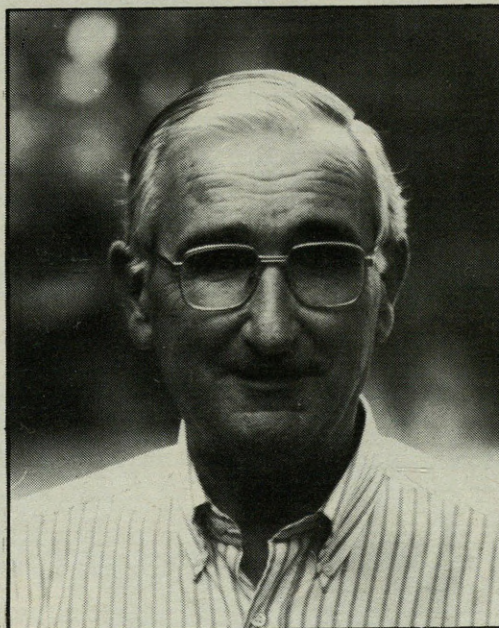
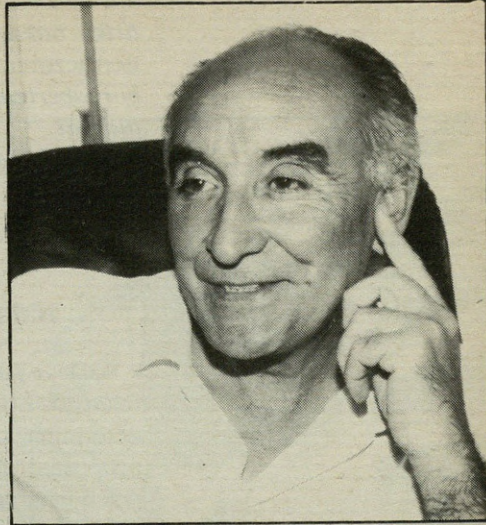
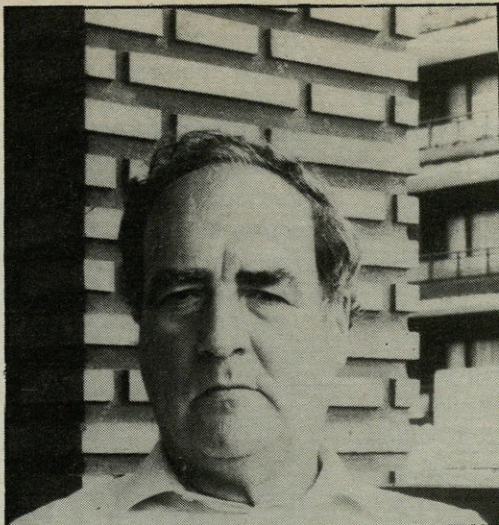
Mikel Urkola donostiarraren hitzetan Euskariak ez du alderdi baten alde jotzen, eta Euskariaren proposamenak alderdi batek baino gehiagok onartu izan ditu; Urkolaren ustetan, elkartearen alderdi abertzale

guztietako jendea dago, bai Hegoaldekoak nahiz Iparraldekoak, EMAkoek pertsonalki lagundu arren alderdi bezala bultzadarik eman ez badute.

Euskariaren kritikak

Ikimen bat bultzatzen duten bakoitzean jasotzen dituzten kritikak funts gabeak direla ziurtatzen dute kide hauek; aditza eman digutenez, alderdiek ezarri nahi dieten menpekotasunik onartzen ez dutelako gertatzen da hau; hauen ustez, alderdiek estrategia bat dute, hauteskunderi begiratu ez eskuarki; eta aurkeztu duen lege-proposamen edota eskubide hau burutzeko bestelako iniziatibak desagokiak direla esaten denean, «*estrategia eta edozein alderdiren gaitetik Euskal Herriaren interesak daude eta horiek bitzez eta ekintzez defendatu behar dira, Estatu independente bat aldarrikatzea ez da inoiz desagokia izango*» adierazten dute.

Biziki kritiko agertu zaiagu Jean Lousteau baionarra. Honen ustez, Hego Euskal Herriko lau alderdi abertzaleekin makina bat bilera egin dute, eta Euskariaren jokamoldea, beraz, ezagun izan behar omen dute, «*baina gero, bilertan ez bezala, Arzalluzek eta Aulestiak ez dute pu-*

ATOR BAYO

blikoki autodeterminazio eskubidearen alde gauza handirik egiten. Instituzioek mugimendu herritarren ekimenak babesten badituzte ere, bide honetatik zerbait aurkeztu dugunean Instituzioen aurka goazela esatea ez da zintzoki jokatzeara. Herri mugimendua ito nahi eta, neurri berean, demokraziaz hitz egiten dute. Kontraesankorra da, zeren Suizan bezala ekimen herritarrek bultzatzea daitezkeela bait diote baina gero aurka agertzen dira» jarraitzen du Lousteau ekonomilariak. Honen ustez, HB eta Euskariaren arteko

identifikapenak badu futnitsik, «une bonetan HBren estrategiak gure auzia onartzen du, baina atsegin ez ikusiko genuke EA, PNV eta EEren estrategian ere lekuren bat izango bagenu».

Xabier Berruezo nafarrentzat eskubidearen aldarrikapena egiteak baina eskubide beraren gauzatzea ez bultzatzeak «*alderdi abertzale eta abertzale izenez aritzen diren alderdi erregionalisten kontraesana da*». Eskubidea gauzatzearen ondorioa independentziarantz jotzea da, «*bere nortasuna ber-*

Goitik behera eta ezkerretik eskuinera Euskariako ordezkariak: Juan Luis Irusta, Mikel Urkiola eta Jean Lousteau. Gasteizko Legebiltzarra Konstituzio espainolaren aldaketa proposamenaz erabaki beharko du.

— Alderdiek ezarri nahi dieten menpekotasunik onartzen ez dutelako kritikatzeko Euskariari ●

ma dezakeen estatutu politiko bakarra delarik— Berruezoren ustetan— eta hori abertzale omen diren alderdi batzueentzat irenstezina da.

Gasteizko otsaileko aldarrikapena

Otsai lean Lituaniak etaatalunyak onarturiko autodeterminazioaren aldeko proposamenen aurkezpenek bultzaturik, PNVk Gasteizko Legebiltzarrean aurkeztu zuen ez legezko-proposamena ahanzi gabe du Euskariak. Juan Luis Irustak aldarrikapena bera arriskuan ikusi zuela aditzera eman digu eta alderdiei baiezkoa lor zezaten eskutietela ere bai. «Alderdiak eta pertsnalismoak alde batera uzteko, eta akor-

dioren bat lortzeko eskatugenien» dio, baina aldarrikapen hutsaren aurrean «guk pentsatzen genuen Euskal Herriaren eskubide hau ez dela Elkarre autonomoaren esparrua soilik, Nafarroa eta Iparralde bortxe gelditzen bait dira eta borregatik Iruñeko manifestaldia eta Iparraldeko jendearekin Bilbon emandako prentsaurrekoa».

Mikel Urkolarentzat Gasteizko aldarrikapena urrats handi bat izan zen, horrek erakutsi bait zuen herriaren gehiengoak nondik jotzen duen. «Baina herriaren borondatea legezko bilakatzeari ezinezkoa bazagu, horrexek adierazten du herri honek zapaltzaierik ondoan baduela. Demokraziaren bizi gara esateak menderatzai-

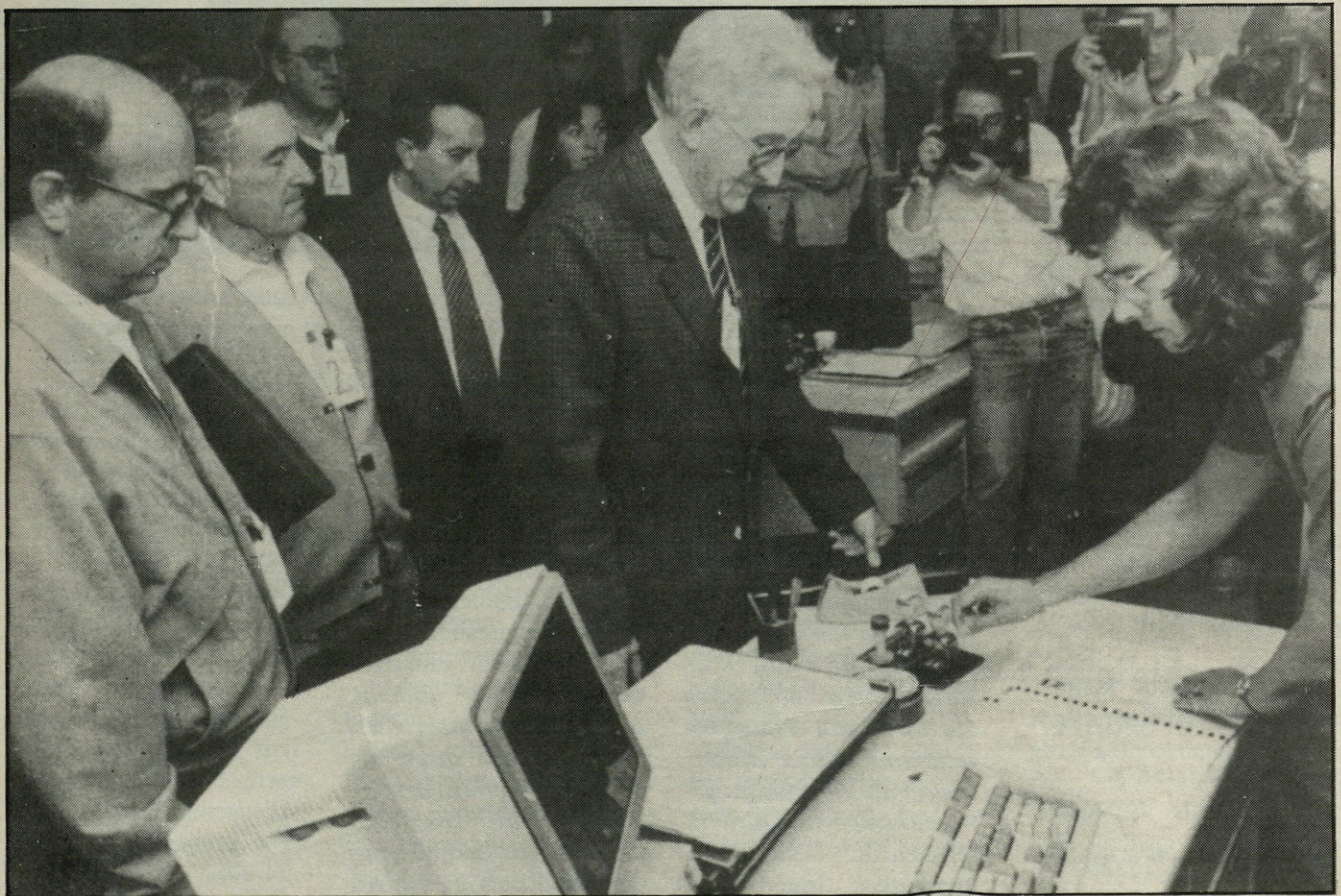
leari propaganda egitea suposatzen du».

Legezko proposamena presiobide

Euskariak hil honetan aurkeztu duen lege proposamena Konstituzioa espainolak autodeterminazio eskubidea jaso dezan egin behar diren aldaketa bultzatzeko egin du. Urkolak azaldu digunez, Gasteizko aldarrikapena positiboa izan arren, ez zen legezkoa eta arrazoiak Gasteizko Legebiltzarrak horretarako indarrak ez duela da. «Gure proposamenerako Konstituzio espainola oztopo bada, saiatu daitezela behar den tokian aldatzen».

Jean Lousteauk alderdiak estrategiez mintzo direla errepikatzen du baina alderdi zenbaitek autodeter-

Jose Landaluze Euskariako ordezkaria Gasteizko Legebiltzarrean lege-proposamena erregistratzen.

minazioari buruz duten estrategia argitzeke dutela salatzen du. «Estatuen eta Herrien Europa sarri entzun obi da, euskal espazio ekonomiko ere bai, baina subiranotasunik gabe nola konpondu Bizkaiko Labe Garaien arazoa, Euskal Herriaren

arrantzaren afera... nola?» galdatzen du Lous-teauk.

Berruezo abokatu nafarrek, legezko-proposamena atzera boteaz gero, PSOE, PNV eta EEren arteko hitzarmen sekretu bat defendatzen dutenei arrazoiak eman beharko litzaiekeela aitortzen du, «baina ez dezatela abantx alderdi abertzaleen baseekin topo egingo dutela» iragaritzen du.

«Euskaria ez da eta ez du izan nahi alderdi politiko bat, ez eta indar elektoralak, horregatik ez du hauek dituzten mugarik» honelaxe laburtzen dute Euskariaren izate eta zere-

gina. Presiobidetzat jotzen dute Euskaria, lotan dauden eritzi publiko eta alderdi politiko batzuek esna erazteko asmoz.

«Instituzioak nabiz berri ekintzak erabiltzen ditugu baina gure proposamenak aurrera egiten ez badu —ziurtatzen du Jean Lousteuak— erresistentzia zibila erabili beharko dugu, nazioarteko Instituzioetara jo, zergak ez ordaindu, gosse grebak... denetarik, ea presio moeta honek zerbait erdiesten duen».

Xabier Lekuona
Xabier Letona
B. Artola

Iruñean
autodeterminazioaren
aldeko manifestaldira deitu
zuten Euskariak eta
«Herrien Ligak».

**Lotan dauden
eritzi publiko eta
alderdi politiko
batzuek esna
erazteko
presiobide izan
nahi du ●**

E Z P A L A K

■ LEMOIZ ESNATZEA
UKATU EZ MADRILEK

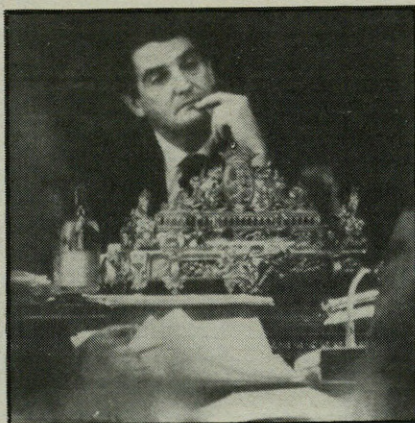
LEMOIZKO zentral nuklearraren loaldia apurtu daiteke, Eginek pasa den irailaren hamaiketan argitara eman zuen berri batek dioenez. Egun-kari honen arabera, Golko Pertsiarreko krisia dela eta Madrilgo Gobernuak Kapitala, Elektriaren eta Bankaren prezioz, nuklear indarraren erabilpen plangintza berri bati ekin diezaioke. Erabaki honen ondorioz, Lemoizko zentral nuklearrak dituen bi motorretariko bat gutxienez martxan jartzeko arriskua legoke.

■ ESPAINIAKO TALDEAK
LURRALDEA-REN ALDE

LURRALDEA koordinadorari elkartasununa adierazi eta Irurtzun—Andoain elkartuko dituen autobia proiektorearen aurkako eritzia kaleratu dute Estatu espainoleko zenbait talde ekologistek. Madrilen izan zen Estatu espainiarreko talde ekologisten asanbladaren ondoren, 31 koordinadortan biltzen diren 115 elkartek sinatu zuten Nafar Gobernuak eta Gipuzkoako Diputazioak zuzentzen duten autobiarene aurkako agiria.

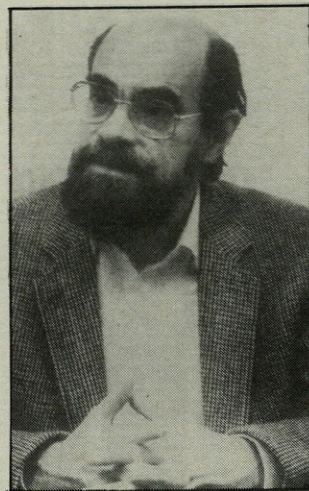
■ GUARDIA CIVILAK,
ESANDAKOA GEZURTATU

ETAk Espainiako Guardia Civilen buru den Luis Roldanen aurka atentatu bat butu nahi zueneko informazioa, lortu egin ziren dokumentu batzuetatik atera zela gezurra dela aitortu du Guardia Civileko Zerbitzu Bere-

■ GORORDOK ITUNA
ASTINDU BILBON

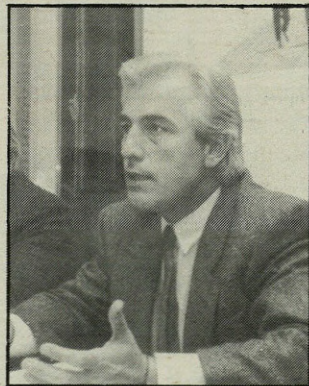
BILBOKO udaletxean ordezkatu rik dauden EE, EA, PP eta PSOEko zinegotziek astindu ederra jaso zuten, alderdiok aurkeztu zuten mozioa atzera bota zuelako Gorordo alkateak. «Ekintza terroristetan» alkateak izan beharreko jokaeraz aztertu behar zen mozioa bozkatzeko utzi ez eta PNVk, HB eta independente batek osatutako 15 botoez, akordio bat lortu zen, beste alderdi guztien 14 botoen aurrean. Osoko bilkura honetan, Euskal Herriari historikoki zor zaizkion eskubide politikoak onartzearen alde agertu ziren PNV, HB eta independentea.

zietako Zuzendari den Candido Ace-do Perez teninete koronelak. El Pais eta Diario de Navarran agertutako Guardia Civilaren filtrazioetan, Roldanen aurkako ekintza, Nafarroa Komandoak burutuko zuela aipatzen zen. Gerora, komando honetako kide omen ziren Susana Arregi eta Juan Mari Lizarralde Irunberriko arroilan hilak izan ziren.

«Soldaden ordez, borondatez joan nahi dutenak bidali behar zituen arren, Golko Pertsiarreko krisian korrektoki ekin du Gobernuak (espainiarrek)

Iñaki Anasagasti.
Egin, 1990—9—12

«Legebiltzarrean bozkatzear gain, euren botuak balak biburtzen dituztenen alde egitea, jasanezinezko lotsa bilakatzen da. Beraz, kanpoan diren 30.000 nafartar integratu nahi bada, HB instituzioetan egon dadila lortu behar dugu.

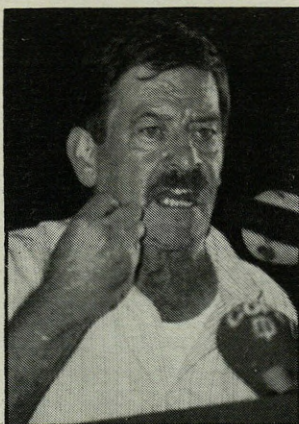
Gabriel Urralburu.
Diario de Navarra,
1990—9—10

«Pierre Joxeren erantzuna
irekiera bat da (...) eta ez du
lehen baldintza zalantzan
jartzen, bots, Euskal
Herriaren
autodeterminazio
eskubidea. (...)
Pentsaezinezkoa dirudit
ministrari batek, lehenik
Miterrandi eta gero
Espainiako Gobernuari
kontsulta egin gabe,
balakoa asmorik agertzea.

Denis Langlois.
Deia, 1990-9-14

«Basapiztiek zerbait
omentzen dutenean beste
zerbait erretzen dute.
Bestea Espainiako bandera
bat izan zen, bazaar
borretaz barro Iñaki
Esnaolak farre egiten zuen
bitartean. Utikan denak eta
batez ere Esnaola. Egurtu
ditzatela.

Alfonso Ussia
Panorama, 1990-9-10

«Espainiako Gobernuaren
jarrera, herrien
subiranotasunaren
bortxaketa garbia da.
Gazteei deserta dezaten eta
talde intsumisioari ekin
diezaio ten dei egiten diegu
publikoki.

Jon Idigoras.
Egin, 1990-9-12

HAUTESKUNDE AUTONOMIKOETAN EL MUNDO-PAIS VASCO ARGITARATUKO DA

EL Mundo egunkari espainiarrak Euskal Komunitate Autonomoan egunkari berri bat ateratzeko asmoa duela eta, lantzamendu data aukeratua dute iada Madril en. El Mundoko erredakzio zentralak, estatalak, zortzi orrialdeetako gehigarria kaleratuko du Gasteizko Legebiltzarretarako hauteskundetan. EKako hauteskunde kanpaina martxan jartzen denean, une egokia izan daitekeelakoan daude apostu berri honen alde egiten dutenak.

FERROVIAL JANARIDENDETAN INBERTITZEN

FERROVIAL, Andoain-Irurtzun autobidearen lizitazioara aurkeztu den enpresa espainoleetako batek hiru mila milioi pezeta inbertitu ditu janari dendetan. Rafael del Pino-ren enpresa Arco multinazionalarekin batu da «AM PM Mini Markets España» osatzeko; helburua 350 denda egun osoan irekirik edukitzea eta Arco petrolio multinazionalarekin gasolindegietan saltzen diren ekoizpenen salmentan esku hartzea. Horretarako Indalsa enpresaren %67a erosi du. Enpresaren lehendakaria Fernando Martínez-Cattáneo izango da eta lehendakari orde Joseph Tebo.

Orden berriaren apurkortasuna

MONROVIA-KO kaleetan usteltzen diren gorpuen gaintik Charles Taylor eta Prince Johnsonen indarren arteko sarraskiak aurrera darrai. Ohartzekoa da bi gizon hauen arteko aldeak —zendutako Doe-ren kasuan ez bezala— «tribalak» baino estrategikoak direla, Johnson «afro-amerikarrek» gobernua berreskura dezatenen eta multinazionalen eskaintzen zaien faborezko tratuauren aurkakoa dela bait dirudi.

Baina Liberiaz, eta Timor-ez, eta orokorrean «Hegoalde»ko gerrez —zeinen artean Kosovo eta Armenia aipa daitezkeen— ez gara gogoratzin ahal, hain gaituzte Beldur berriarekin zantpatzen eta estutzen. Izena Irak du, eta abizena Hegoalde. Eta ezaugarri konkretu batek beldurtzen du Iparraldeko laukia (EEBB-Europa-SESB-Japon): familia horretako zenbaitek arma nuklearrak produzitzeko lortu duten, lortzen ari diren *gaitasun teknologikoa*. (Jadanik, EEBBak ezik, ez dago munduan Irak bezalako potentzia baten desafio militarri aurre egin diezaiokeen Estaturik).

Kontuz mintza gaitzen baina Iparralde-Hegoalde «bloke gerra»ri buruz. Ekialde-Mendebaldekoan ez bezala, «Orden» berri honetan ez bait

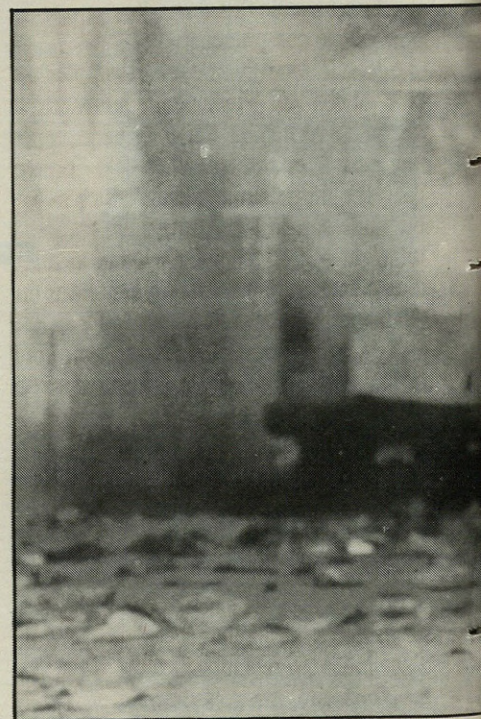
dago homogenotasunik, Hegoa bati-pat errealtate harrigarriki ugaria da, koherentzia geografiko, kultural, eta politikorik gabea.

EKIALDE Hurbiletik PAE (OLP) eta Abu Nidal-en indarren arteko enfrontamentuen berri (ixila) iritsi zaigu. Saida hiriko konbateen ondorioz (ehun bat hildako, 5.000 aldegindako), Libanoko kanpamentu palestinarretan PAE (10.000 soldadu) gertatu da nagusi, nahiz Nidalek 500 laguneko armadari eutsi.

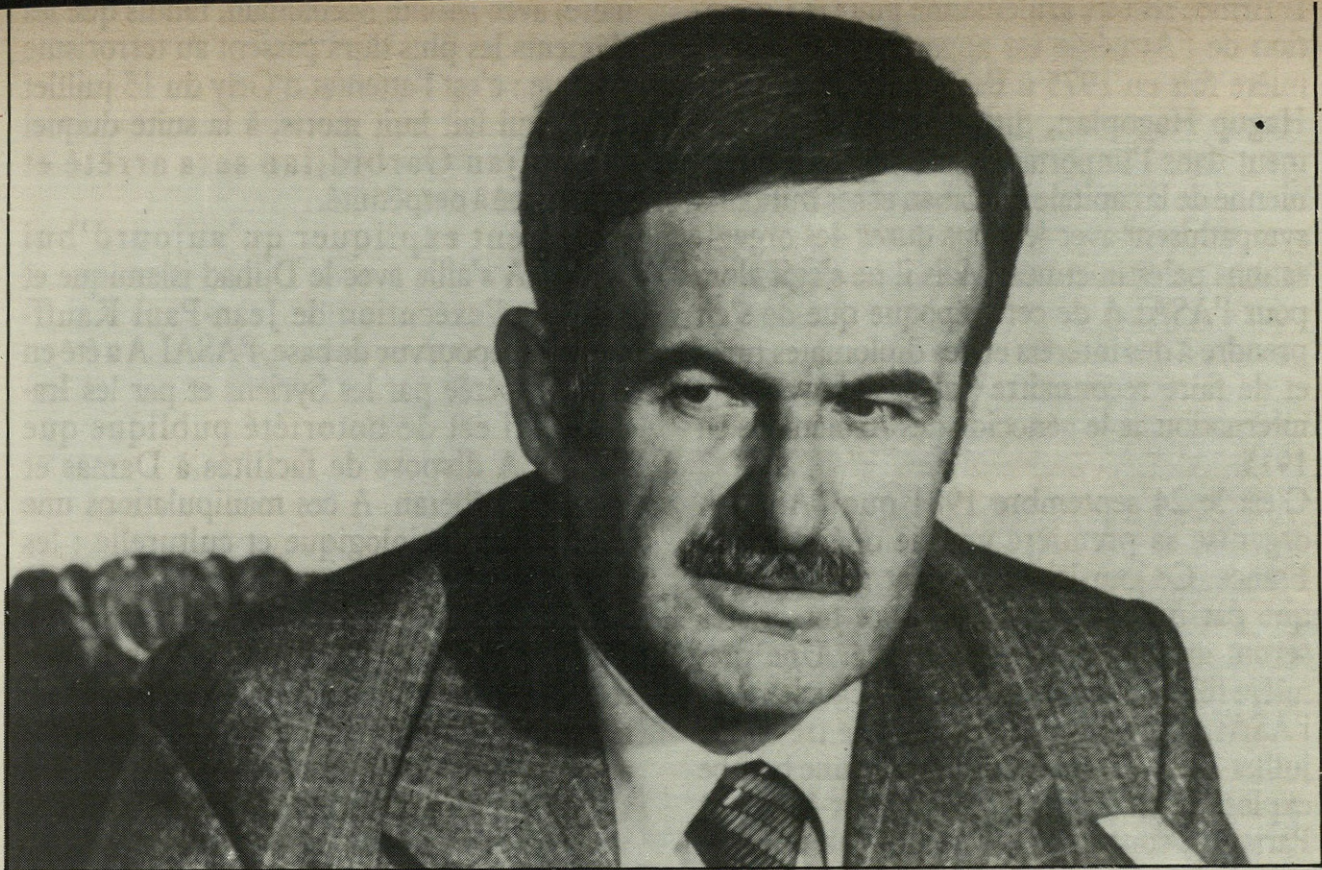
Soldadu gehiago beharko luke Palestinak, Golkoko krisialdian zer esana izateko. Hura potentziena da. Ez, jadanik, Helsinkin aurpegi hori erakutsi nahi izan arren, «bi superpotentzi»ena: hori Historia da. Artza eta arranoaren arteko Aliantzak soviatarren ahulezia izugarria izkutatzen du. Estatubatuar tropak interbenituz gero, soviatarrek (Panaman lez) protesta egingo dute, baina ez dute hatzik altxatuko. SESBen politika orokorra —apur bat esajeratuz— Alemaniako batasuna dela-ta erakutsi duena da: barnean indarberritu asmoz ahalik deutschmarkik gehienak poltsikoratu. Ez dira behintzat,

soviatarren egunak, egunok.

Bushek potentzia ekonomikoei (Japon, Alemaniari) «fronte Estatu»entzat (Turkia, Egipto, Jordaniarentzat) ezezik, Europa Ekialdeko Estatuentzat ere eskatu die laguntza. Ez petrolio ez ikatzik duten Ekialdeko Estatuak (Bulgaria, Txekoslovakia) batipat, upelaren prezioa 30 dolarretan finkatuz gero, oso txarto pasatu behar dute —eta SESBek «eskaintzen» zien trukaketa segurtasunik (merkatuaren gorabeheren araberako ez ziren bost urtetarako prezioak) ez dute orain beste inon atxemanen!

Helsinki eta gero ageri denez, estatubatuar tropek eginez gero eraso, soviatarrek protesta egin ahalko dute baina ez dute hatzik altxatuko ●

Hafez el-Assad-ek Estatu Batuen alde jo du bere apostua.

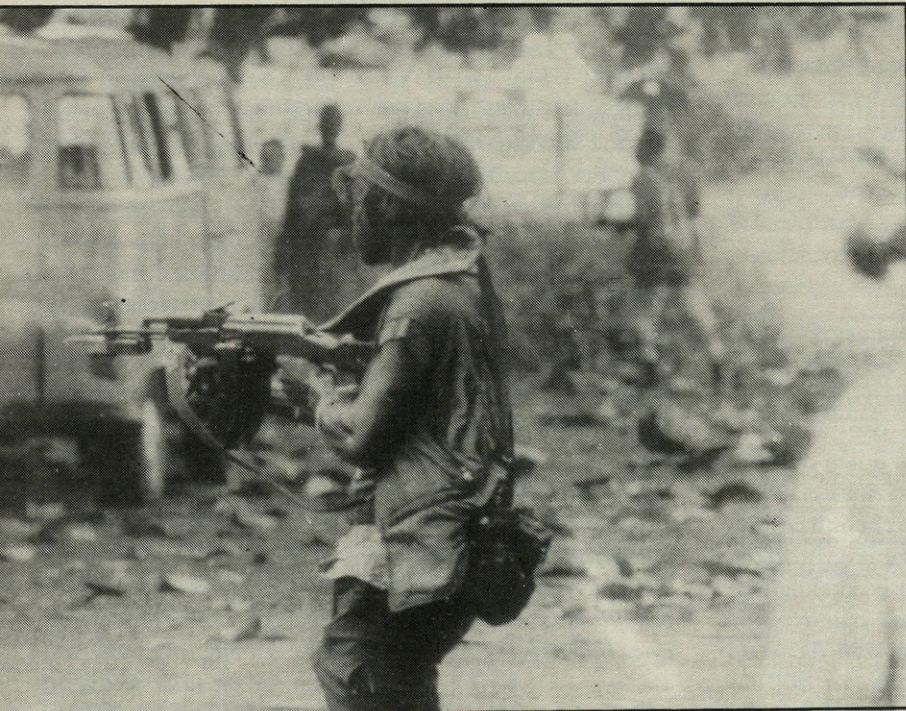
ESKUALDE potentzietan, aste honetan ikusi dugu Golkoko gatazkan paper eraginkorragoa jokatzeko prest Siria dagoela. James Baker, EEBBetako Estatu idazkariak, Washington eta Dimaxk-ek Iraki buruz

interes baterakoiak dituztela adierazi du. Oraintsu arte «terrorista zulo»tzat edukitako Siriak beste 10.000 soldadu eta 300 tanke bidali ditu Saudi Arabiara. Ordain zuzenez, Assad presidentek Libanon «opera-

tzeko» eskuak libreago izango ditu —palestinarrek nozi dezaketena.

Iran bitara mintzo da: Jamenei erlijio buruzagiak djihad-erako deirik egin du eta Mehdi Karubi, parlamentuko presidentek, Hezbollah-ren komando ekintzez mehatxatu du baina, Jameneiren gaineko ayatollaak eta Rafsanjani presidentea moderatuago aritu dira.

Irakek (Kuwaiteko «oker historikoa» zuzendu nahi izateko eskubide handirik duenik ez dirudiena, kurdoen oker historikoa zuzendu gabe) krisi luzearen hautua («ez-gerra herrikoi iraunkorra») egin duela jotzen dute espezialistek. «Iparralde»ak bat egiten duela, periferiako kartak (arabiarra, islamiarra, «hirugarren mundu»tarra) jokatzan saiatzen da bera. Mendebaldean, Bagdadek denbora alde duela eritzen da, eta beraz lehenbailehen *lebenbailehen* (Norman Schwarzkopf, EEBBetako Ekialde Erdiko indarren komandanteak euren tropen barreiatzearen burutzeko bi hilabete beharko zirela esan zuen) interbenitu behar dela.

Doe garbitu eta gero, Taylor eta Johnsonen artean segitzen du borroka.

Pablo Sastre

Bi mixiolari nafar abuztuaren 11ko kanporatuen artean

«Liberiako biztanlegoaren erdia hil edo herbesterratu egin da»

Maria Luisa eta Sagrario Gorriz Ucar, Liberian izandako bi mixiolari nafar ditugu. Oso gertutik bizi izan dute bertako gerra, eta azken momentuan atera ziren Monroviatik Golkoko arazoak tokia kendu baldin badio ere, Afrikako herrialde honetan ez da bukatu orain gutxirarte informazio ardatz izan den gerra.

SANSOAINGOAK

dira jaiotzez, eta orain Iruñean daude beste norabait joan bitartean. Ahizpa hauek beste bat ere badaukate mixiolari, Pilar, Ginean ari dena. Hirurak «Inmaculada Concepción» ordenekoak dira.

Luisak Ghanan hamar urte egin zuen aurrena, eta gero beste zazpi Liberian. Han elkartu zen Sagrarioarekin, ordurako erresuma horretan sei urte zeramana. «Txikitán biru ideia neuzkan

—diosku Sagrariok—: *mixiolari eta erizain izatea eta Afrikan aritzea*». Kongregazioak oso aintzaketatzen hartzen omen ditu horrelako bokazioak eta, hara bidali zituen behintzat. Beren sorpresarako, aitortzen digute, han ikasitakoa erakutsi dutena baino askoz ere gehiago izan da. «Oso jende abegikorra da, eta daukaten apurra beti emateko prest egoten dira».

Urte hauetako historia

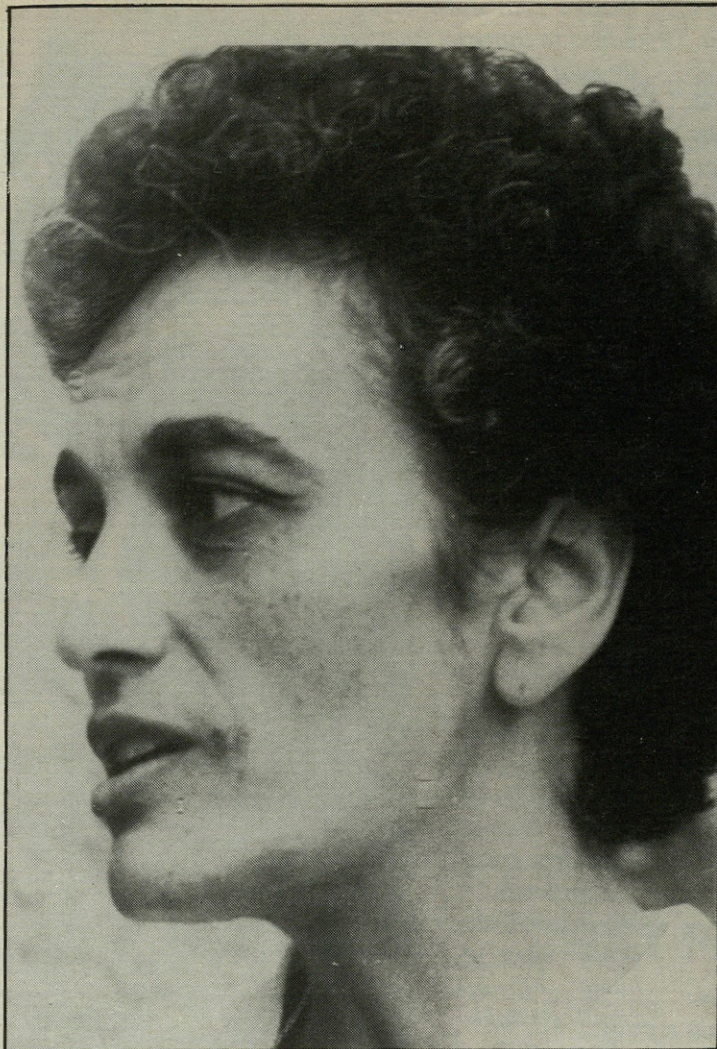
apur bat konta diezaiguten eskatzen diegu. Beren ustez, 1977an, Tolbert zegoelarik agintean, herriaren ekonomia askoz hobeto zegoen. 1979an oposizio alderdiak sortu ziren; orduan, gobernuak arrozaren prezioa altxatu nahi izan zuen eta oposizioa aurka oldartu zen. «Lehenbiziko txikizioa —Sagrario ari da— polizia eta Armadaren artean izan zen. Jendearentzat gauza berria zen eta ez zen arriskuaz obartu. Tiroketetan zibil asko hil zen eta Monrovia hiriburua txiki-txiki egin da geratu zen. Jendeak janaridendak bustu zituen. Libaniarrak eta hinduak dira merkataritzaren jabe eta herriak ez ditu begi onezikusten».

Gero, 1980an, Samuel Doe sarjentoaren kolpe militarra izan zen: Tolbert —beltz iparramerikarren

ondorengoa— hil eta tribuen arteko gatazkak sortu ziren. Hala ere, Sagrarioren ustez arazoa ezin da «tribaltzat» definitu. «*Baina jakina, 33 tribu dago eta Tolbert amerikarra zen. Doe, berriz, Krahn tribuko zen eta eurentzako boterea lortzen abalegindu zen. Bera aberastu eta berria pobretu egin da*». Gizarte zerbitzuen maila jeitsi eta zenbait enpresak bertan zeukaten kapitala atera dute.

Gerraren zoltzea

Doeren agintaldian beste kolpe saiorik izan zen. Hala, 1985eko Kiwanpa jeneralarena, zeinaren atzetik Gio eta Mano tribuak zeuden. «*Armadak tribu horien berri osoak txikitu zituen eta oraingo gatazkararen iturrietako bat horixe da; baina, harriak eta ma-*

kilak besterik ez izan eta, aukera bobearen zain maxinada prestatzen aritu dira». Bost urtez dirua biltzen aritu eta gero, iraultza iritsi da.

Baina, ba al da tribuen arteko konfliktoa? «Bai eta ez —darrai Sagrariok—. Lehen herria zonaldetan banatuta zegoen, zein bere ordezkariekin. Doek elkartasun hori hautsi du, borroka sortaraziz». Jakinagarria da azken urteotan prentsa ere Doeren aurka jarri zela, presidenteari buruz «hobe bakar bat hiltzea herriaren mesederako bada» gisako esakerak erabiliz.

Iraultza eta geroko gertakizunetara gatoz. Ahizpen arabera, komunikabideek azaldu dituzten hildako eta

atzerriatu zifrak oso bazuak dira. «Sei edo hamar ez baina hildakoen kopurua milioi erdira hurbilduko da, eta herbesterratu, biztanlegoaren erdia herbesterratuko zen. Ateratzeko Liberia osoa zebarkatu dugu eta ez dugu ia jenderik topatu». Sagrariori Maria Luisak hartzen dio hitza: «Urte gogorra izan da.

— **«1985eko txikizioak eta gero gio eta manoak aukeraren zain egon dira» ●**

Guk gerrila sartu zela eta nazioa zebarkatzen ari zela entzuten genuen baina oso urruti geratzen zitzaigun, orain dela hiru hilabete arte. Gerrila basi zenetik soldaduak Gio eta Manoekin sartzen basi ziren eta horrek, abuldu partez, indartu egin du gerrila. Jendea, mendeku gosez, bildu egin bait zaio, hamaika-hamabi urteko haurrak ere sartzen ziren kamioietara metrailekin soldaduak akabatzeke asmoz».

«Gantán —segitzen du Maria Luisak— gauzak korapilatu ziren, Mandingoak kasu batzutan soldaduen salatari bihurtu zirelako eta gerrila Mandingoak hiltzen basi zen».

Bi misiolari nafarrei gerrila borrokak nola bukatuko diren ezin igarri daitekeela iruditzen zaie.

Maria Luisa eta Sagrario lanean ari ziren hospitala zona neutralean zegoen, eta «guk bientzako genituen zabalik ateak, baina soldaduek beren koarteleetan jasotzen zituzten zauritutakoak eta gerrilariak al-diz ez zuten guganaino beltzerik». Hospitalean neutraltasuna mantentzea lortu zuten, harik eta Eliza luteranoaren sarraskia gertatu zen arte, 600 lagun hil bait zituzten. Orduan bel-durtuago ziren. «Behin soldaduak sartu egin ziren —dio Sagrariok—, baina sustoa baizik ez zen izan. Beste zenbaitetan janari bila sartu ziren, baina hitzeginez gero aldegiten zuten». Haatik oso garbi dute europarrak izan ez balira hantxe beste sarraski bat burutuko zutela. «Heriotzaren eskuadroiak ere martxan zebiltzen eta Gobernuak bazekien. Behin etorri ziren eta bertako pertsonala atera arazi zuten. Europar guztiok erabakia genuen zer egin behar genuen horrelako kasuetan eta denak batera atera ginen. Bi langile eraman nahi zituzten, baina hainbeste europar ikusita etsi egin zuten».

Amaieraz ezkor

atorkeen gobernu berriaz galdegiten diegu. «Gauzak hobeto egiteko aukera handirik ez da izango, nazioaren egoera ikusita —esaten du Sagrariok—. Orain artekoak bezalakoak ez direla erakutsi behar dute». «Horretaz gain —eranstean du Maria Luisak— lehenakari berria aukeratzen arazo larria izango dute, ez tribu batekoa ez bestekoa izateko». Garbi dakusate «Ame-

rika»k lagunduko duela. «Ama bat bezalakoa da. Interes ekonomikorik ez badu ere, estrategikorik bai». Liberia ez omen da lehengaitan oso herri aberatsa —baina «egurrarekin —azpimarratu nahi du Maria Luisak— sekulako astakeriak egiten ari dira, basoak jaten dituzte, eta ez Liberian bakarrik, Boli Kostan, Ghanan eta abarretan ere».

Beraz, eta bada ulertzekoa, bi ahizpak ez dira gerraren amaieraz guztiz baikor agertzen. «Aurrena

«Gelditzeko erabakia hartu eta biharamunean ateratzeko ordubeteko epea eman ziguten» ●

Johnson eta Taylorren artean zer gertatzen den ikusi behar. Johnstonek ez du sekula botere goserik azaldu, eta Taylorrek bai ordea. Honek lurraldeen %90a dauka bere kontrolpean». Ez omen dute Taylor, Monroviako zenbait sektoretan, biziki maitate. «Johnson militarra goa da —esaten du Sagrariok—, baina ez du lehenakari izan nahi. Ezin asma daiteke nola bukatuko den».

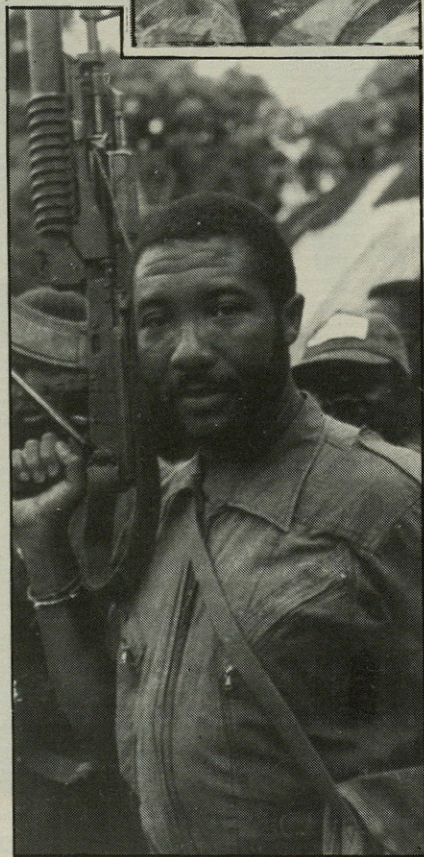
Azkeneko egunak beti geldituko dira Sagrario eta Maria Luisaren gogoan atxikita. «Gogor xamarra izan zen. Hiru astetarako janaria eta bilabeterako sendagaiak genituen. Gasoilik ez motorretarako. Guk abalik eta gebien iraun nahi genuen. Enbaxadoreak ebakuazio bat

izango zela esan zigun, baina ia inork ez zuen alde egin. Ondoren gerrila sartu zen gure zonaldean, tiroketak ugaritu ziren, bonba bat erori zen hantxe eta jendea beldurra zegoen. Jendez hustutzen ari zen hospitala eta enbaxadoreak azken kanporaketa bat izango zela adierazi zigun. Aireportuak itxita zeuden, errepideak moztuta eta aukera bakarra gerrilariak gidatutako konboi batean ihes egitea genuen. Egunero genituen bilerrak eta gelditzea erabaki genuen. Erabaki hau hartu eta biharamunean ateratzeko ordubeteko epea genuela abisatu zigun gerrilak».

Berrogeitabost autotan abiatu ziren: 75 atzerriar, beste hainbeste ume liberrak eta 120ren bat gaixo. Abuztuaren 11n atera ziren Monroviatik. Ordurako, berrogei egun zerraman hiriak ur eta argirik gabe. «Itzultzeko asmorik baduzue?», galdegiten diegu bukatzeko. Aho batez erantzuten digute: «Bai, lehenbait lehen».

Joxemi Saizar

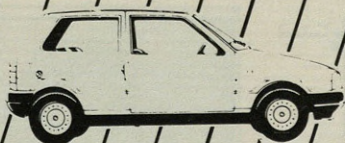
Amando Hernandez

Geroztik Johnsonen gizonek Doe hiltzea lortu dute, baina Taylorrek [behean] segitzen du lurraldeen %90a kontrolatzen.

FIAT-eko AUKERA

FIAT

FIAT UNO

FIAT UNO

FIAT UNO 45 FIRE 3 P (4V)	1.038.830
FIAT UNO 45 FIRE SUPER 3 P	1.177.948
FIAT UNO 45 FIRE SUPER 5 P	1.228.488
FIAT UNO 60 FIRE 3 P	1.243.118
FIAT UNO 60 FIRE 5 P	1.288.328
FIAT UNO 70 SX 3 P I.E.	1.418.678
FIAT UNO 70 SX 5 P I.E.	1.469.218
FIAT UNO TURBO I.E.	1.707.288
FIAT UNO DIESEL 3 P	1.368.670
FIAT UNO DIESEL 5 P	1.478.527

FIAT

FIAT CROMA

FIAT CROMA

FIAT CROMA CHT 100 CV	2.374.150
FIAT CROMA 2.0 I.E. 120 CV	3.118.950
FIAT CROMA TURBO DIESEL 92 CV	2.738.570
FIAT CROMA TURBO DIESEL 118 CV	3.113.630

FIAT

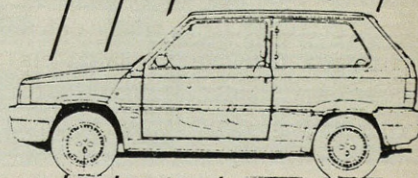

FIAT TIPO

FIAT TIPO

FIAT TIPO 1.400	1.549.708
FIAT TIPO 1.400 DGT	1.689.358
FIAT TIPO 1.600 DGT	1.809.058
FIAT TIPO 1.900 TURBO DIESEL	2.186.778

FIAT

FIAT PANDA

FIAT PANDA

FIAT PANDA FIRE	930.000
FIAT PANDA SISLEY 4x4	1.230.000

MATRIKULATU ONDOKO
PREZIOAK

AUTO ADARRA BANATZAILE OFIZIALA

Txingurri pol. z/g. Tf.: 397241. HERRERA-Donostia. Gran Vía. 7. Tf.: 288983. GROS-Donostia.

ELECTRICIDAD AYA ZARAUZT, Vizcaya, 45. TELEF. 83 46 18.
GARAGE USURBIL-LASARTE, Zumaburu, 5. TELFF. 36 24 63
TALLERES KORTA, Viteri. TELEF. 52 71 34. ERRETERIA
TALLERES JOSERRA Pinar, 32. IRUN. TELEF. 61 43 93.
TALLERES ACHAGA, Txirrita, 11. HERNANI. TELEF. 55 72 32

FIAT

PUNTAKO TEKNOLOGIA

HISTORIA ETA GERO

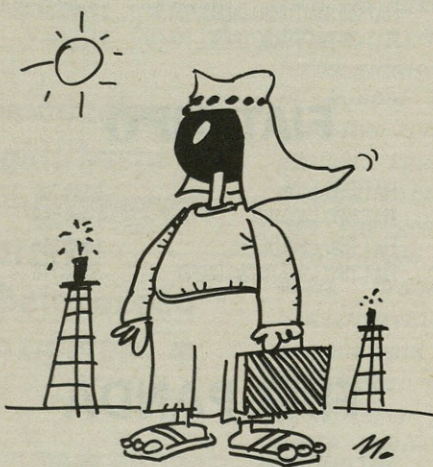
Amaitu da Historia, F. Fukuyama, 1989

KUWAIT CHUPA-CHUPS GABE GELDITU DA

CHUPA-CHUPS enpresa katalanak bere bezerorik onenetakoa galdu du Golko Pertsikoko krisiarekin: Kuwait. Zotz txiki bati loturiko gozoki borobil ezaguna harrika saltzen omen zen emirgo bero hartan: Suitza eta Finlandiarekin batera, Chupa-Chups kontsumo *per capita* errekorra zuen Kuwaitek, nazioarteko blokeoa ezarri arte. Chupa-Chups-eko arduradunak, hala ere, lasai omen daude mundu mailan nahikoa saltzen dutela eta. Dena dela, Chupa-Chups-aren prezioak gora joko du, gozokia inguratzen duen zelofana eta plastikozko zotza petrolioaren ondorengoak bait dira.

ARTISTA ABORIGENAREN ESKAKIZUNA

ARTE etnikoa modan dagoela eta, Australiako banku zentralak aborigen baten marrazki bat erabiltzea pentsatu zuen 10 dolarreko bilete berrirako. Yumbulul delako aborigen bati enkargatu zioten eta baita hark egin, baina orain Yumbulul ez dago ados ordaindu dioten mixeriarekin eta auzitara eraman du bankua. Artistaren eskakizuna: obra itzul diezaiotela, hau da, inprimatu diren bilete guztiak eman diezaizkiotela.

HARRESI BERRIA EUROPAN

BERLINGO harresia iaz erori zen, baina aurten beste bat sortu behar omen da beste hiriburu europar batean. «Tiempo» aldizkariak dioenez, Albaniako agintariak harresia eraikitzen ari dira Tirana-ko enbaxadak dauden auzoaren inguruan, orain arteko quasi-setio militar estua ordezkatzeko. Helburua, uztaillean izandako ihesak ez ditezela errepika.

E L E - M E L L E

«Ez dago nazioarteko ordenu baliagarrik, edozein estatu bandik bere aldameneko txikiak lasai asko irents ditzakeen artean».

Bush eta Gorbaxov, Helsinkin.

«Kuwait-en bizi diren bi milioi t'erdi biztanleatarik, kenduz gero langile kanpotarrak (bi milioi), hiritarren eskubiderik ez duen eta izango ez duen jendea, kenduz baita gainontzekoen %50a, eskubide bako emakumeak, eta kontutan harturik besteek ere ez dutela demokraziarik...»

Patxi Zabaleta.

«Jaungoikoari bel bekio gure otoia, bilera hau arrakastatsua izan dadin».

Aita Santua, Helsinkiko gailurra dela eta.

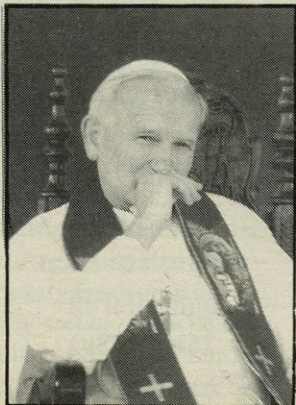
O I H A R T Z U N A K

«Martxoan 881 gerrilarik
utzi genituen armak, eta
maiatzean 800.000ak
eman zion botoa M-19ari.

Hiru biletan mila aldiz
biderkatu ginen!.

**Antonio Navarro Wolf, M-19
colombiarrekoa.**

BIGEHI LAUBERDIN BAT

BI GEHI LAU konferentziaren zeregina amaitu zen. Frantzia, Erresuma Batua, Estatu Batuek eta Soviet Batasunak Alemaniaren gainean zeuzkaten pribilegioak amaitutzat eman zituzten. Era berean, Moskun sinatutako akordioan, Alemania batu eta berriaren oinarriak finkatu dira: Armada batua 370.000 gizon baino gehiago ez du izango eta OTANeko partaide izango da. Mendebaldeko tropak ez doaz Mendebal Alemaniatik, baina sovieta-rrak bai aldamenekotik. Argiago ezin zezaketen asma.

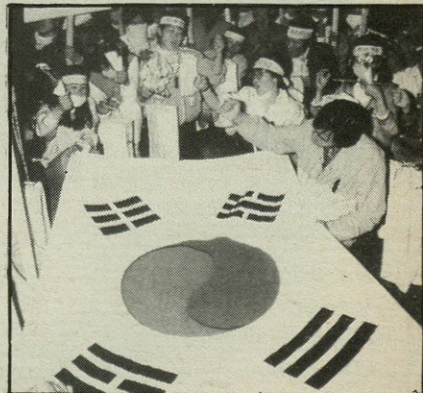

KAPITALISMORUNTZ ABIADA BIZIZ SESB-EN

GORBATXOVen aliatu estuenak, Stanislav Xatalin ekonomista eta Nikolai Rijkov lehen ministraria, erreforma ekonomikoak direla eta jarrera kontrajarriak azaldu dituzte. Rijkov-ek, urratsak pixkanaka eman behar direla eta, dimisioa aurkeztuko duela esan du Xatalin erreforma azkarra onartzen bada. Artean, Boris Ieltsin-ek, «bere» Errusian kapitalismoa ezartzeko 500 eguneko plan azkar bat diseinatu du, aurea hartuz batari eta besteari.

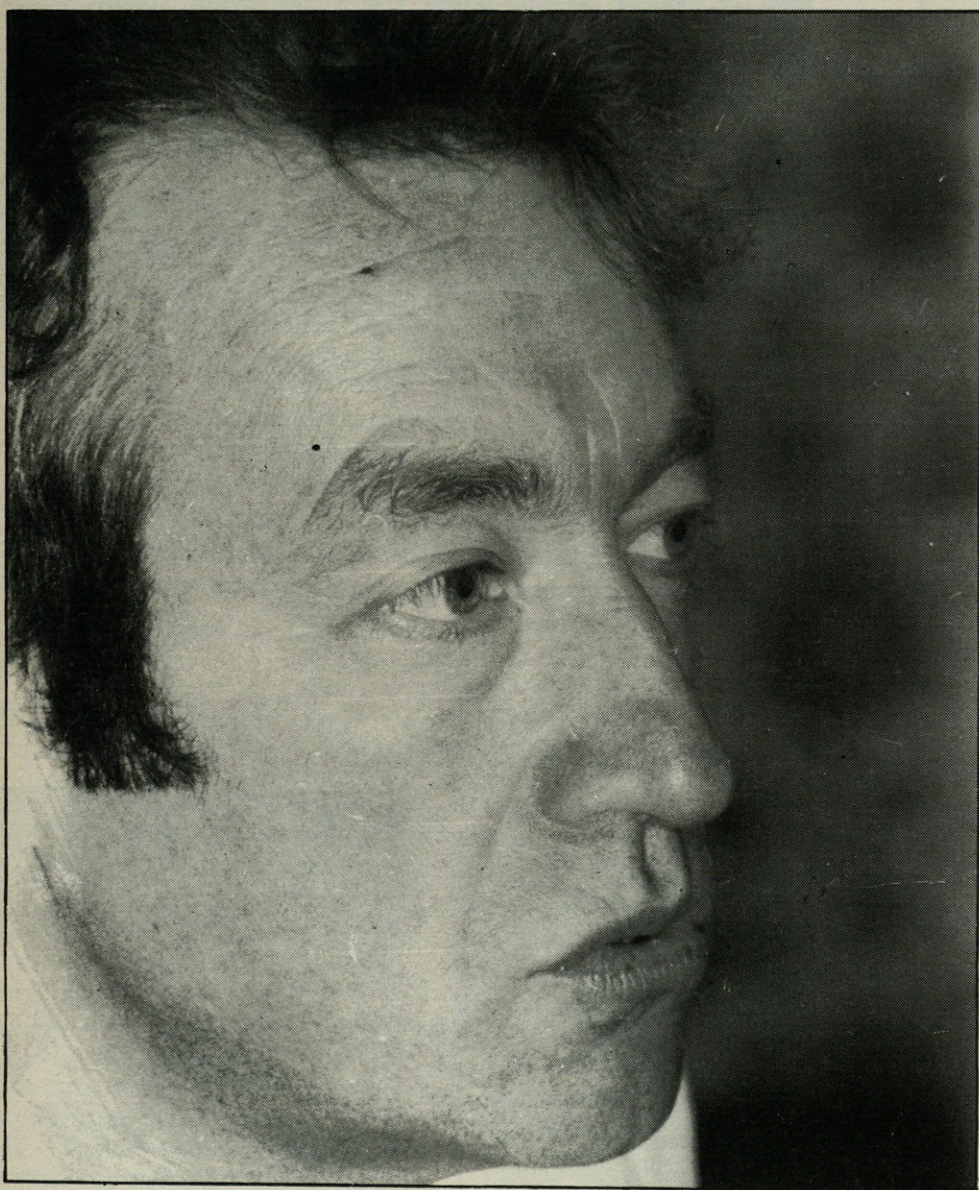
BIKOREEN ARTEKO BILERA OFIZIALA

IPAR eta Hego Koreako lehen ministrariak, Yong Hyong-Muk eta Kang Young-Hoon, estrainakoz bildu ziren duela egun batzu, azken 40 urteetan, nazioa gerraz zatitu zenetik kontakturik egon gabe ia. Bileratik ez zen, hala ere, emaitzarik atera, eta badirudi elkarketaren aukera Ipar Korea agintari zaharra, Kim Il Sung, hiltzen denean piztu daitezkeela benetan.

ELBko Pello Iralurrekin

LABORANTZA BERRIAZ, MERKATU-KULTURAZ...

Donibane Zaharrean bizi eta lanbidez laborari den Pello Iralur ELB, Euskal Laborarien Batasunaren kide ezaguna dugu Iparraldean. Batasun horrek laborantzari buruzko elgarretaratze berezi bat antolatu zuen agorrilaren 25etik 28ra bitarte.

ARGIA. *Nola iragan dira laborantzari buruzko egun horiek?*

PELLO IRALUR. Etxarrrin 200 bat laborari elgarretaratu gara, Estatu frantses osotik etorriak eta baita Europako beste herrialdeetatik ere. Bestaldekoak ere baziren. Lau egunez denak gogoetan ari izan gara beste laborantza mota baten xutik ezartzeko zer egin behar zen. Orain ikusten dugu Europa mailan dugun laborantzak ez duela gisa horretan segitzen ahal. Duela hogeitamar urte xutik ezarritako politikak gero eta gehiago eskatzen ziren ematea bai etxaldeei, bai kabalei. Orduko helburu zenbait osorik beteak izan dira, produktibitatea emendatu da. Europako behar orduak beteak izan dira. Baina laborantzatik bizi direnek ez dute behar bezala bizitzekorik, orain bezainbat laborari nekezian ez da sekulan izan, Europa guztian badira anitz laborari porrot eginikakoak. Orain beste diferentzia aspaldian ez da izan laborantzian, alderdi batetik badira osoki aberatsak direnak eta bestetik osoki pobreak direnak.

Beste problema bat momentuan soberakinekin dugu, esne soberakinak, haragi soberakinak. Duela 30 urte denetarik eskas zen, eta orain produktibitatearen bidez denak soberakindu dira. Orain arte Europak merkatuak sostengatzen zituen baina hemendik hara, sobera gastatzen bait da merkatuak sostengatzen, ez da diru publikoaren laguntzarik izan. Nahi dute produkzioa antolatu diru publikoarentzat sobera karga izan ez dadin eta gisa horretan arrunt laborari gutxi beharko da Europa guztiko beharren betetze-

ko. Laborari sobera izanen da eta geldituko diren laborariak zer egin beharko dute? Horri buruz ez da arraposturik.

Ingurumenak dituen arazoak ere aztertzen ditugu. Ura, airea, luraren kutsadura sekulan baino gehiago aipatzen dira eta horretan laborantzak badu bere ardua.

Guk diogu hola segitzea ez dela posible, arrasta bat izanen da eta gaurdanik ageri dira: merkatuak ematen dituenak, kutsadura. Bihar herrialdeetan nahi badugu jendea laborantzatik bizi dadin beharko da absolutoki politikaz aldatu. Etxarriko gogoetak beste politika horri buruzkoak ziren.

«Dinamika bat sortu eta azkartzea, jende bakoitzak bere bizia bere eskuetan hartzea da gure helburua» ●

A. *Nola definitzen duzue politika hori?*

P. I. Beste laborantza mota horri diogu «agriculture paysanne» edo zinezko laborantza. Laborantza berri horri buruz ez dugu denok desmartzia bera. Frantzia guztitik etorriak ziren laborariak guztiz egoera desberdinak bizi dituzte. Departamendu batzutan jendea osoki sisteman sartua da, Britainian adibidez laborantza industrializatu bat egiten dute. Beste batzutan aldiz, mendian hain xuxen, lurak basamortu bilakatu dira, herri batzutan ez da jenderik, eta gelditzen diren laborariak ez dute segidarik.

A. «Laborari Lou Païsan» aldizkarian plazaratu duzun artikuluan Iparraldean laborantzari

eman nahi zaion norabidea aztertzen duzu.

P. I. Laborantza batek fornituko ditu Europak dituen behar guztiak, hori izango da laborantza dinamikoa. Eta beste laborantza mota izanen da «agriculture sociale» deitzen dena. Batzuek diote laborariak beharko direla mendien zaintzeko, baserrien zaintzeko, kanpoak garbitzeko eta horretarako laguntza berezi bat beharko dela. Beraz gure ikuspuntua da alderdi batetik produkzio laborantza bat izanen dela eta bestetik zerbitzu laborantza bat, gizarteari zerbitzuak eskainiko dizkiona. Ez da gehiago lan posturik sortzen produktibitatean, zer-

arima galduko dugu. Batzuek diote ekonomia horrela dela, ez dela bestela egiten ahal, eta ekonomia horrela delako behar dugula adaptatu. Batzuek Euskal Herriarentzako eta bereziki laborantzarako aterabide bakarra turismoa dela diote.

Hola segituz beharko ote da gure kultura lagundu ekonomian balore bat duelako ala populu baten eskubidea delako. Ni harritua naiz batzuek diotelarik zubereroa atxiki Hegoaldekoek zubereroaz entzutea maite dutelako, euskal kulturaren inguruan zenbait ekintza antola daitekeela eta turistei saldu. Hor da funtsezko arazoa.

Ekonomilari batzuek hotzki diote errealista izan behar dela eta hemen dena beharko dela baliatu dinamika bat sortzeko. Niri iruditzen zait populu batek bere izatea, bere kultura merkatuan ezartzen baditu ekonomiako gauza bat bezala ondoko egunetan duen kultura osoki folklorizatuko dela. Nire ustez gogoeta bat egin behar da horri buruz.

A. *Turismoak ekartzen dituen ondorioak aipatzen dituzu, ba al da erantzun bat horri?*

P. I. Turismoari eman behar ote zaio erantzun bat ala egungo behar orduei? Behar dituzu gure behar orduak arlo guztietan ezagutu eta hautuak egin. Edo bestela onartzen dugu ekonomiak lege batzuk dituela eta gu baino azkarragoak direla. Uste dut postura ofentsibo bat hartu behar dugula, guk ditugu behar orduak eta horiei buruz borrokatu behar gara. Horregatik ere Confederation paysanne delakoarekin lan egiten badugu ere hilabeteen behin

Hegoaldeko laborariekin elkartzen gara gogoeta batzuk egiteko, preseski biharko Euskal Herriko laborantza nola ikusten dugun aztertzeke.

A. Biharko laborantza aipatzen duzu. Jadanik zenbait elkargo sortu dira.

P. I. Orain arte gure esku-bideak defenditzeko borrokatu gara baina ohartzen

gara ondoko egunetan nahi badugu Euskal Herrian bizi, bizi bat izan dadin kanpainen, lekuko jendeek beharko dituzte bizitzeko ahal berriak. Gasnaren egiteko edo axuriaren saltzeko kooperatiba batzuk sortu dira, untsa so egiten bada, hor ari diren laborariek biziki diru gehiago egiten dutela ezin daiteke erran. Baina egun laborari batzuk elgarretaratzea, elkarrekin

talde berri bat egitea gasna edo axuria saltzeko, ekonomia mailan ondorio ttipiak baditu ere guretzat inportantea da, dinamika batean sartzea bait da. Dinamika sortzea eta azkartzea bakoitzak bere bizi bere eskuetan hartzen ari bait da.

Ixabel Etxeberria

«Iruditzen zait populu batek bere kultura merkatuan gauza gisa ezartzen badu, kultura hori osoki folklorizatuko dela».

Minbizia eta herentziazko gaitzak gainditzear

ARO GENETIKOAREN TXANDA

Gaur egun edozein gizakik herentziaz datorkion gaitzik jasan dezakeen edota seme-alabei transmititzeko arriskurik ba ote duen jakin liteke. Baina ez da hori dena. Badirudi genetikak eman ditzakeen sorpresak ez direla etengo. Urte gutxi barru ez digu buruhausterik sortuko minbiziak, eta zahartzearen batz besteko adina ikaragarri atzeratzea ez da zaila izango.

DUELA hogeitabost urte jatorriz genetikoak diren gaitzen aurrean espezialistek ezin zuten apenas ezer egin. Medikuntzak ez zuen horien kontrako armarik. Gizakiok dugun kromosoma kopurua eta horietariko bakoitza zelularen nukleoaren baitan non kokatuta zegoen zehaztu ezakeen, sakabanatuta zeuden gene solteen kokapena ere asma ezakeen akaso. Baina ezer handirik ez hortik aurrera. Adituek, herentziak dakartzan eragozpenen aurrean, probabilitateen edo geneen arriskuen berri baino ezin zuten eman.

Zientziak lortu du jada, kromosomak sakon azter-

tzen hasi denetik, txibato kimiko eta tranpa genetikoen bidez gene gaiztotuak harrapatu eta ordezkatzear.

Aro Genetikoaren hastapenak

Lent zia berri honen lehen urratsak 1953. urtean eman ziren. James Watson eta Francis Crick biologoek inongo esperimenterik egin gabe DNA edo desoxirribonukleiko azidoaren estruktura eriden zutenean heldu zitzaion zientzia berri honi munduratzeko garaia.

Watson eta Crick, X izpiez DNAari ateratako ar-

gazkiak izan zituzten beren lanaren abiapuntu. Horrela konturatu ziren Desoxirribonukleiko azidoa, helize

bikoitzaz, elkarri lotuak dauden bi hariz osatua dagoela. Hari bakoitza oinarri nukleikoen (adenina, guanina, zitosina eta timina) sekuentziez osatuta dago. Crick, hiru oinarritako serieak konbinatuz hogeitahogei alternatiba desberdin baino gehiago lor zitezkeela konturatu zen. Bizia sortzeko beharrezko diren hogeitahogei aminoazidoak.

Hogeitamazazpi urteren

Gaur egun txibato kimiko eta tranpa genetikoen bidez gene gaiztotuak harrapa eta ordezkatu daitezke.

buruan zientzilariak helize horretan bizitzaren funtsa idatzia dagoela konturatu dira; zahartzearen, heriotzaren eta minbiziaren eta beste hainbat gaitzen giltza.

Zer dira kromosomak eta geneak?

Kromo somak zelularen nukleoaren zatiak dira.

— Zientzilariak zelularen DNAan bizitzaren funtsa idatzia dagoela konturatu dira; zahartzearen, heriotzaren eta minbiziaren eta beste hainbat gaitzen giltza ●

Gaur egun, biologia molekularren aurrerakuntzari esker dakigu zeluletako nukleoetan gordetzen dugun DNA dela gure gorputza osatzeko aginduak ematen dituenena.

DNA edo desoxirribonukleiko azidoaz osatzen dira batez ere. DNAk belaunaldiz belaunaldi transmitituko den informazioa darama bere baitan. Beraz, zelularen estrukturan, eta kode

berezi batean, izakia definitzen duen informazio osoa dugu. Genea, berriz, DNAren zati lokalizatu bat da, eta funtzio genetikoak agindu ditzake.

50.000tik 100.000ra gene desberdin ditugu. Eta zenbat gene, hainbat gaitz genetiko jasan dezake gizakiak. Honetan adituek, gene gaiztotuekin zerikusia duten 3.500 gaisotasun ezagutzen dituzte. Kopuru handi horretatik 1.800 gene isolatzea lortu dute jadanik.

Gaur egun hamar milatik gora zientzilari ari da azterketa honetan buru-belarri, gene berrien bila. Californiako Unibertsitateko zientzilari talde baten eta Texas-eko Unibertsitateko Osasunerako Zientzien

Zentruaren artean heste lodien minbiziarekin zerikusia duen DNA zati bat deskubritu dute. Apirilean Ernest P. Noble eta Kenneth Blum-ek «The New England Journal of Medicine»n aditzera eman zuten, alkoholismoarekin zerikusia lukeen 11. kromosomako gen bat atzeman zuten.

Uztailan talde britainiar batek «Nature» aldizkarian sexua determinatzen duen genea atzeman zutela adierazi zuten.

Iaz Iparramerikako Energia Departamentuak eta Osasunerako Instituto Nazionalak biologiaren historiaren proiekturik anbizio-soenatarikoa jarri zuten martxan, Genoma Proiektua, alegia, 300.000 milioitako aurrekontua du hurrengo hamabost urtetarako. Helburua: gizakiaren mezu genetikoaren sekuentzia ikastea, hau da, orde-

dauden zuntzen aldaketaz aktibatzen dira. Antionkogeneen abantaila zela da:

Onkogenea, minbiziaren hazia

MICHAEL Bishop mikrobiologoa eta Harold Varmus biologo molekularren ustez, (biek Medikuntzako Nobel saria lortu zuten 1989an) minbiziaren hazia gure geneetan bertan aurkitzen da.

Minbizia, orohar, kanpoko agenteren baten eraginez sortzen da. Birus batek, radiazioak edota beste edozerk mindu dezake gen batean biltzen den informazioa. Honen ondorioz, zelula mutantea zatitzen hasten da zelula kolonia independente bat, masa tumoral sortzen duen a.te.

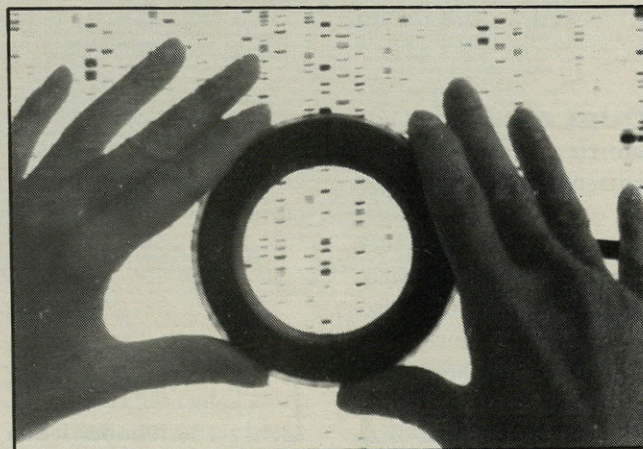
Pasa den hamarkadan, kanpoko agente kaltegarri horiek batez ere gene konkretu batzuk mintzen dituztela konturatu ziren biologoak. Besteak baino

errazago gaiztotzen diren gene hauei «onkogene» izena jarri zieten. Onkogene hauek piskanaka zelula osoa kaltegarri bihurtzen dute eta gainera zelularen ugaltzea sortarazten dute.

Berez, gene hauek, DNAREN zati aldatuak baino ez dira. Zati horien edo protoonkogeneen lana zelulak zaintzea da, bakoitzak bere bidea har ez dezan. Oraingoz 50 bat protoonkogene identifikatu ahal izan dituzte zientifikoek.

Duela gutxi, zelula normaletan gene klase berri bat deskubritu da, zelularen ugaltzea geldiarazten duena. «Antioncogene» izenez ezagutzen da.

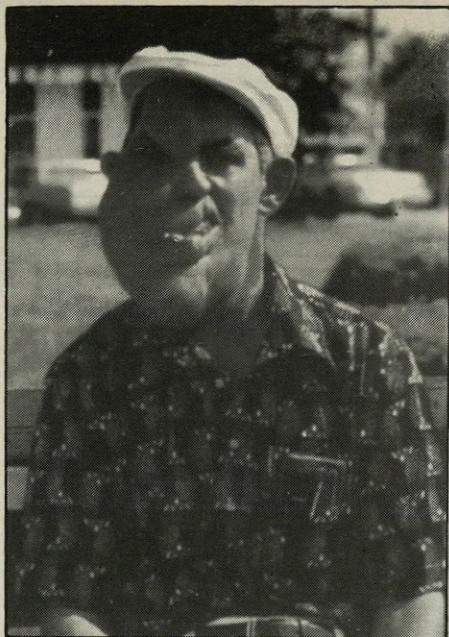
Onkogeneak mutazio scmatikoez edo eratuta

zelula germinaletan duela eragina, obulo eta espermatozoidetan, beraz belaunaldiz belaunaldi transmititzen dira.

Biologoak gene normalaren eta onkogenearen arteko desberdintasunak aprobetxatzen ikasten ari dira.

Ikerlaria DNA sekuentzia batean onkogenerik ba ote dagoen begira.

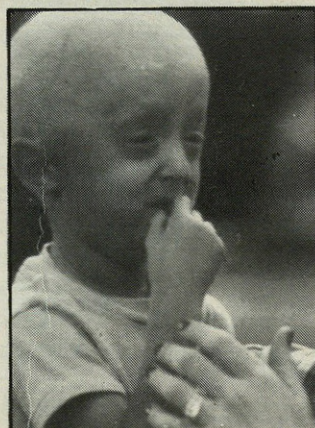
Geneek behar bezala funtzionatzen ez dutenean izutzeko moduko deformitateak sor ditzakete.

natuki determinatzea DNA molekula osatzen duten 3.000 milioitako oinarrien katea.

Superkonputagailuen laguntzarik gabe Genoma Proiektua utopia litzateke. Prozesuaren automatizazioari esker urtebetea 10 milioi oinarritik gora ari di-

ra sekuentziatzen. Azken hamar urteetan hainbat farmazia enpresak gaitz genetikoetarako frogak garatu dituzte, eta konputagailu programa berriekin jarri dira lanean. Honen arabera, 200.000 milioi mugituko dituen merkatua martxan jarriko dela somatzen da.

Hiru anaia mexikar hauek gaisotasun genetiko arraro batek jota jaio ziren.

Progeria izeneko gaitza sufritzen duten haurrek, behar baino lehenago zahartzen dira. Adituen arabera ditugun geneetatik ehuneko batek du zahrtzearekin zerikusia.

Isolatu diren hainbat gene eta gaisotasun

HEMOFILIA. Odola gatzatzeko eragozpena. Proteina baten ezak sortzen du. Genea 1984. urtean isolatu zen.

ALKOHOLISMOA. Iazko martxoan Estatu Batuetako Utah-ko ikerlariak 11. kromosomako gene batek zerikusia lukeela honekin ikusi zuten.

MUKOBISKOSIDOSIA edo fibrosi kistikoa. Zazpigarren kromosomako gene gaiztotuak sortzen du. Milaka haurri arnas eta digestio aparatuan eragozpenak sortzen dizkio.

HIPOTIROIDISMOA. European oso gaisotasun zabaldua. Enanismoa eta atzerapen mental sakona sortarazten du. 3.000 jaioberrietatik batek jasaten du.

SEXUAREN DETERMINATZAILEA. Y kromosoma maskulinoan dagoen geneak baldintzatzen du enbrioiaaren sexua, biologo britainiar talde batek ekainean esan zuenez.

ESKIZOFRENIA. Londresko Unibertsitateko psikiatrek iaz boskarren kromosoman eromenaren genea aurkitu zuten.

LESCH NYHAN SINDROMEA. Paralisia eta itsutzea sortzen du. 1980an isolatu zen genea.

Arnas aparatoko eragozpenak anitz izan daitezke. Horietariko bat Enfisema izeneko da. Gaitz honek albeoloak txikitzen ditu progresiboki, eta gasen interkanbioa gelditu araz dezake. Erretzaileek sufritzen dute gehienbat. Gaitz hau behar baino lehenago gau-

lek alfa 1-antitripsina sortu dezakete, baina honek aminoazido bat gutxiago du. Akats honek ez dio uzten proteinari odolera irteten, eta beraz ez dezake bere lana bete. Zientifikoez lortu dute proteina hau isolatzea «in vitro» landu ahal izateko.

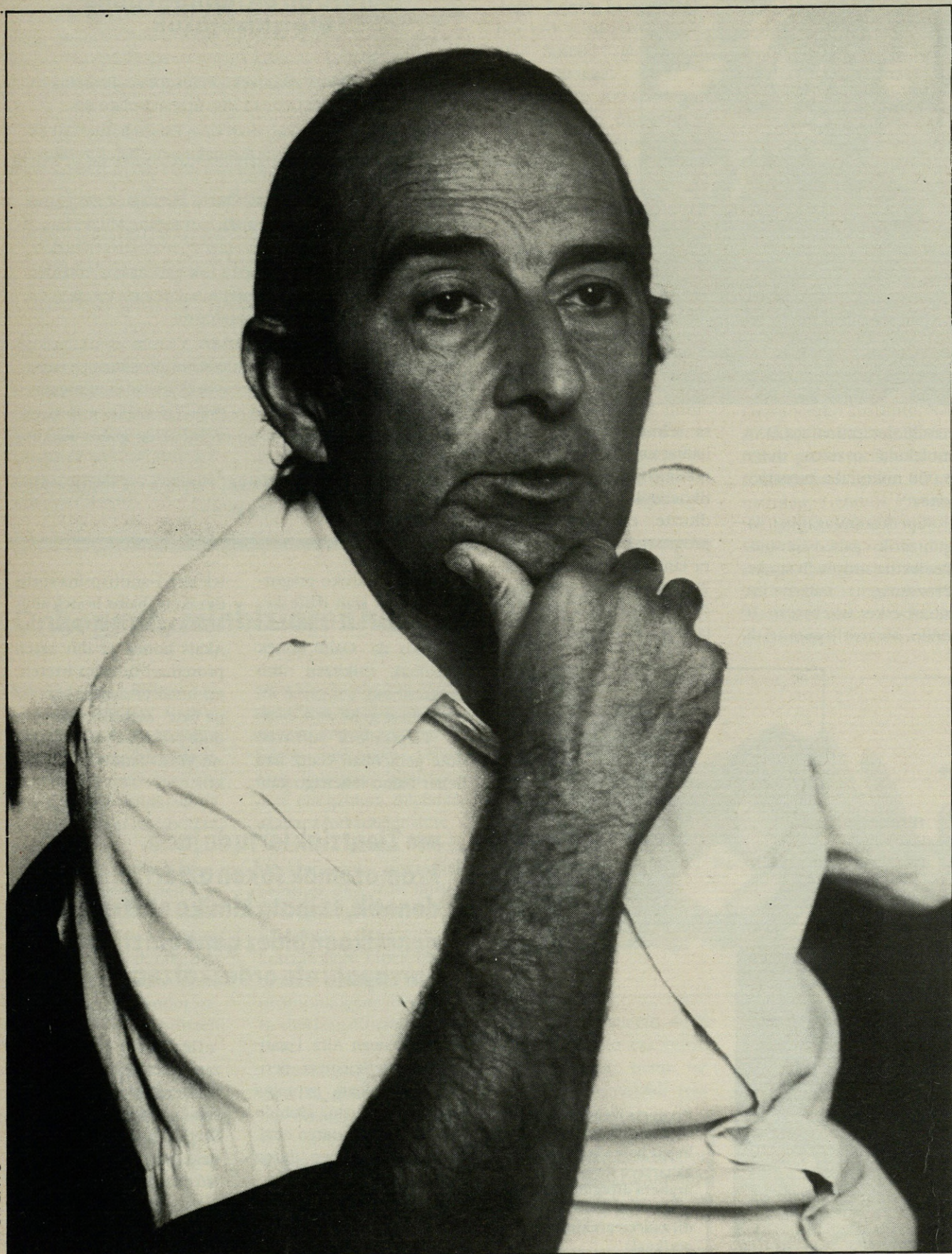
— Zientziak lortu du jada, kromosomak sakon aztertzen hasi denetik, txibato kimiko eta tranpa genetiko bidez gene gaiztotuak harrapatu eta ordezkatzeko ●

zatzen denean Alfa 1-antitripsina defizientzia deritzaio. Odolean proteina hau falta denean, globulo zuriek isurtzen duten enzimak (bizia sortzen duten erreazio kimikoak azkartzen ditu proteina honek) birikak txikitu ditzake. Kasu hauetan, gibeledu zelu-

Genetisten ametsa datozen urtetan diabetes, Alzheimer, hipertentsioa, obesidadea, minbizia eta HIE-Sarekin zerikusia duten geneak atzematea da. Ez da lan makala izango.

Garbiñe Ubeda

M A R I O G A V I R I A

AITOR BAYO

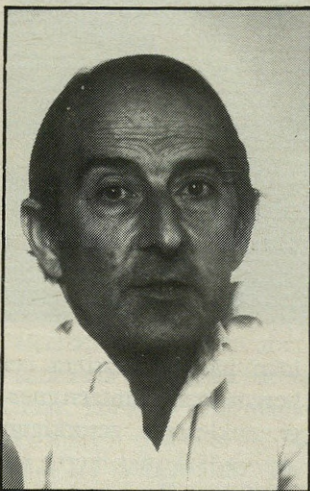
Enfrentamendurako heziketa jasotzen dugu, ez elkar hizketarakoa

Mario Gaviria, Korteseko ekologista nafarra dugu. Estatu espainolean mugimendu ekologikoa sortzen aritu eta Irurtzun-Andoain autobidearen aurka osatu zen Koordinadorako lehenetariko kidea. Gutxi daki gai hauetaz gizon bitxi honek adina. Bere ustez, sentsibiltate ekologikoaren beherakada unean gaude eta autobiak aurrera egingo omen duela dio.

ARGIA. Ikasketa asko burututako gizona zara...

MARIO GAVIRIA. Beno, Eskubide ikasketetan lizentizatu nintzen Espainian eta soziologian Parisen. Gero soziologi eta ekonomi zientzien ikasketak burutzer joan nintzen Londonera, garaiko onena omen zenera, baina dirurik ez eta, ikasketa bakarrean matrikulatu ahal izan nintzen. Ingelesak ez zidaten bekarik ematen eta denbora pasa hala, irakasleek ezagutu eta bota egiten ninduten gelatik. Nire ikasketetetan liburutegira sartzeko eta azterketak egiteko eskubiderik ez nuen. Orduetik aurrera mirespena eta gorrotoa diet ingelesei. Orain zazpi urte gauza barregarria pasa zitzaidan; eskola ingeles honetako zuzendaritzak gutun bat bidali zidan. Berrogei bat liburu kaleratu ditudala eta, gizon ospetsu

eta aberatsa naizelakoan, laguntza bat eskatu zidan, hau da, dirua eta nire zenbait liburu liburutegirako. Noski, haizea hartzera bidali nituen.

AITOR BAYO

ARGIA. *Liburuetan garbi adierazten den bezala, bizitza ona zaizu gustoko, festak, sexoa...*

MARIO GAVIRIA. Eguneroko bitzari buruzko soziologiaz Henry Lefebvrekin hezi nintzen. Marxismo-anarkismoaren teoriko haundi bat da eta Iparraldean bizi da, Maule aldameanean. Bera izan zen, SESBeko iraultzaaren eredu estalinista eta leninistak Estatua-ren aparailuaren gehiegizte zekarrela ikusi zuen lehena, eguneroko bizitza eta gizarte zibilaren birrinketa suposatzen zuelakoan. Lefebvrearen arbasoak Iparraldekoak dira eta bera festagatik txunditua izan da beti. Ondorioz, nik ere gai honi buruz zenbait liburu egin ditut, hauetariko bat, «El Espacio de La Fiesta y La Subversion» deitzen dena. Liburu madarikatua bilakatu zen. 1978an San ferminetan hil zuten German lagunak parte hartu zuen liburu honetan.

Niretzat festa gauza berezia da eta epe neurtu batzutan bakarrik eman daitekeena, ez sarritan. Festa, une gaindiezina da kolketibitateak maitasuna, sexua, energia... maila nagusienan adierazteko. Egungo gizarteak festaren kontzeptua bera aldaerazi du. Egunerokotasunaren balioa zentzurik gabe geratu da. Gure kulturak balio horri garrantzia ematen zion lehen. Lana eta astiaren arteko ezberdintasunak ahalik eta txikiena behar du izan.

ARGIA. *Zeu izan zara Estatu espainoleko mugida ekologistaren aintzindarietarikoa, nola zen garai bura?*

MARIO GAVIRIA. Ez dakit zergaitik baina hamabost urte aurrera bizi naizela dirudit. 1969an osatu genuen Estatuko lehen erakunde ekologista, AEORMA deitzen zena, Ramon Tamamesekin. Eta baimendua izan zedin, ohorezko bi

N O R T A S U N
A G I R I A

1938an Kortesen jaioa • Ezkongabeko amatzat dauka bere burua • Berrogei bat liburu idatzia • San Ferminen estatua bati kondoi bat jartzeagatik epaitua • Gero gotzaiak eskomulgatua • Hamabost urte aurreratuegi bizi dela dio.

Mario Gaviria, sinbologia haundia duen eta asko maite duen eskulturarekin.

lehendakari izendatu behar izan genituen, SEATEko lehendakaria eta orduko Printzea, egungo errege dena. Rodriguez de la Fuentek zuzentzen zuen elkarte bat zegoen, baina txoritoak eta halakoez arduratzzen zen eta gurea ekologia eta politikaren arteko erlazioa zen. Gero EEBBetara

joan nintzen ikastera eta bertan ohartu nintzen energi nuklearrak zetorkigun arazoa. Sakonki ikertu eta EEBBetan alboratzen ari ziren aukera, inperioaren sateliteetara barneratuko zela ikusi nuen (Europa eta Espainia barne). Madrilek 29 zentral nuklear jartzeko konpromezua hartu zuen.

Nire herrira, Kortesera bueltatzean 1972.urtean, Tuterako alboan zentral nuklear bat jartzekotan zebiltzala jakin nuen. Tuteran osatu genuen lehen komite antinuklearrean, nik, kafe saltzaile batek eta lurra kenduko zioten gizon batek hartu genuen parte. Lehen geldiera, geuk egin genuen, frankismoak zituen legaltasun administratiboa erabiliz. Geldiera definitiboa, Gladys hil zeneko borroka orokorrari esker izan zen.

■ «Nafarroan egin den azpiegitura erraldoien inposaketa, antiekologikoa gain, antisoziala da» ●

ARGIA. Zein ezberdintasun ikusten dituzu lehenengo mugimenmdu ekologistan eta gaurkoan?

MARIO GAVIRIA. Hasiera batean, Txillida, Recalde (hezkuntza kontseilaria) eta halako jende osatzen zen eta piskanaka jende gaztea bihurtzen joan da. 1973tik 1978 arteko prozesu honek mugimendua erradikalizatu, gartzatu egin da eta jendearekin harremanak izateko arazoak erakarri ditu. Alde batetik akats bat izan da nire ustez, jendearen laguntza galdu dugulako eta hertsia egin delako. Euskadin jende gazteen eta erradikalenaren ildotik abiatu da mugimendua eta sentsibiltate ekologista haundia egon arren ez dugu jendea geureganatu. Ekin-tza biolentoek, jendea uxa-

tu dute. Aldaketa ulertzeko Euskal Herriko mugimendu abertzalea eduki behar da kontutan. Lemoiztik hona, mugimendu honekin elkarlotu da ekologia. Baina bestalde lotura hau beharrezkoa dela ikusten dut garbi. Ekologia ez da txoritxoak eta... Munduaren iraunbizipenaren kontzeptzio orokorra da. Jendea, herriak, kulturak ezberdinak izan behar dute, piztiak, espezieak ezberdinak diren neurrian. Ezberdintasunerako eskubidea, kontzeptuaren baitan dago. Estatua, zenbait eta haundia, birrintzaileago eta gobernu lokala, autogestioa, nortasunaren defentsa, hizkuntzaren maitasuna... zentzu honetan bakarrik uler daitezke.

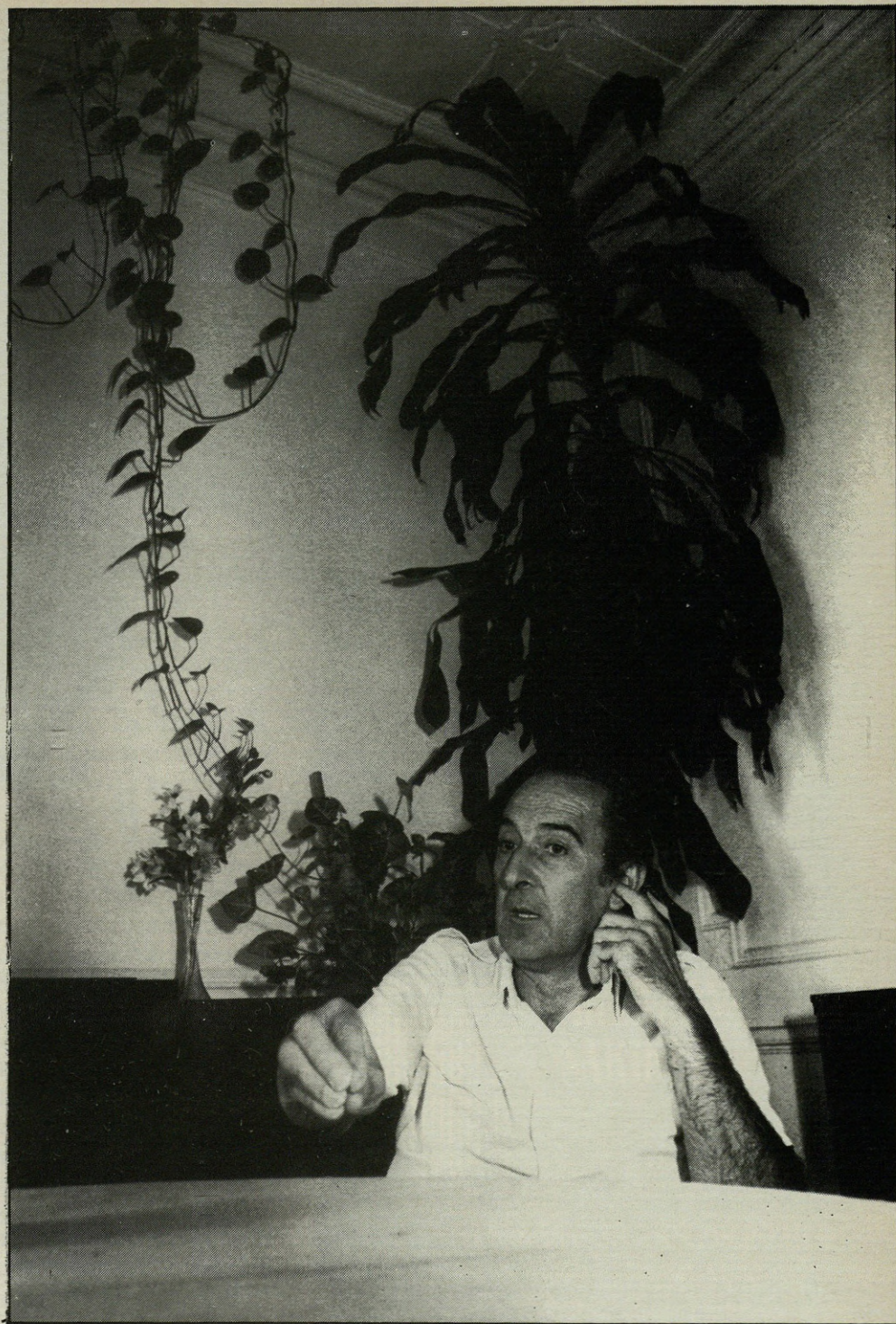
Era berean autosufizientzia, kanpo behar eza, besteen baliabide naturalen ez lapurtzea (petrolio kasu) eta antzeko beharrek, nazio askapen mugimendua mugimendu ekologistarekin erabat lotua egon dadila dakar. Onuragarria alde batetik eta kaltegarria bestetik.

ARGIA. Zein barreman duzu Espainiako Berdeekin, edota Euskal Herrikoekin?

MARIO GAVIRIA. Ez ditut ezagutu ere egiten. Nahiko nuke izugarritzko alderdi Berde bat egongo baltz, baina ezinezkoa da, European agian baliteke. Niretzat garrantzitsua jendeak kontzientzi ekologikoa hartzea da.

ARGIA. Zein ezberdintasun daude, Europako, Estatu espainoleko eta Euskal Herriko ekologisten artean?

MARIO GAVIRIA. Erabat ezberdinak dira. Euskal

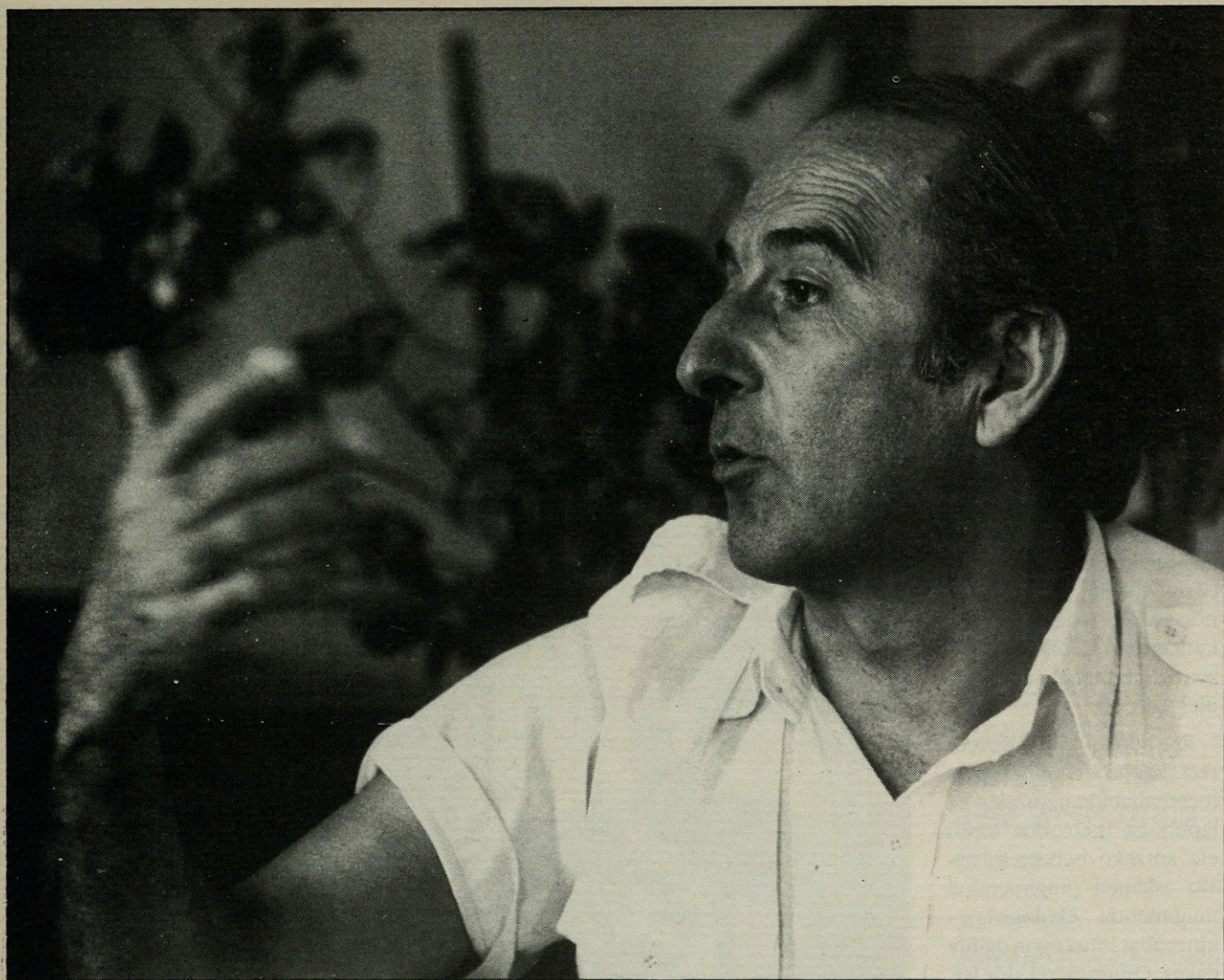
AITOR BAYO

Herrian mugimendu abertzalea eta ekologista batera doaz. European erdi mailako klase sozialetako kideak dira eta hemen aldiz, gazteak batipat eta klase askotakoa den abertzale jendea. Hemen, egoera erabat ezberdina da eta hala uler daiteke Estatuko koordinadora bat bakarrarekin ere ez

kolaboratzea. Bi mugimenduak batzea, huts egitea izan da. Eguzki beraren sorrera, hanka sartzea izan da. Sentsibiltate ekologikoa nabaria da hemen baina, isolamendua ezarri digute.

Horretaz gain, Golko Pertsikoko arazoan ikusi da, feminista, ekologista,

«Desiatzen daude ea noiz hilko duen ETak autobideko norbait, ea ingeniariak hiltzen hasten diren».

Ondo bizitzea gustoko duen nafarra dela aitortzen du.

abertzaleak... ezik beste denak Mendebaldean bizitza maila gordetzen jarrai dezagun lortzeko, milioika arabiar hiltzeko prest dau-

■ **«Mugimendu ekologista eta abertzalea batzea, beharrezkoa eta kaltegarria izan da» ●**

dela. Boterean dagoen indar politiko kapitalistaren azterketa eginaz, ekologismoaren guztiz aurka da-

goen kontzeptzioa dela ikusten da. Lapurretan oinarritzen da sistema hau, energia lapurtzen zaio daukaten herriei.

ARGIA. *Baina nola ulertu bi mugimenduok (abertzalea eta ekologista) batzea onuragarri eta kaltegarri izatea?*

MARIO GAVIRIA. Kontsentsu soziala garatzen ari da, jarreraren homogenizazioa gertatu da. Eta erresistentzian gaudenok oso gutxi garela onartu behar. Adibidez Estatuan eman den pasibotasunaren ondorioz, jendeak onartu egiten du arabiarrek akabatzer

joan behar dugula. Kapitalismo inperialistaren baloreak dira nagusi. Eta ni horren beldur naiz. Badirudi mugimendu ekologista eta abertzaleak hogeitertan zehar esandako guztiak ezertarako balio ez duela.

Zure ustez, ekologia energiarekin eta beraz ekonomiarekin lotua al dago?

MARIO GAVIRIA. Noski. Nik egoera honi bira eman ahal izango zitzaionaren itxaropen une haundiena, lehen petrolioaren krisian eta gerora 1979ko krisian izan zen. Gerora orde, krisia izugarritzko igoe-

ra ekonomikoa bilakatu da. Espainiako azken bost urteak eta Euskadiko azken hirurak, inoiz ezagutu ez diren oparoenak izan dira ekonomikoki.

ARGIA. *Nafarroari dagokionez, nola ikusten duzu herrialde honetan ematen ari den azpiegituren garapena?*

MARIO GAVIRIA. Nafarroak, Frankoren altzamen-duan eskaini zuen laguntzaren ordaina jaso du. Hala gorde zuen «Ley Paccionada» delakoa eta Madrili ia sosik ere ez ordaindu behar izatea. Modu honetan dirutza ederra jaso da. San Ferminetako zezen-

ketak ere era berean gorde dira.

Birregituraketa indus-
triala kausitzean, Diputa-

■ Euskaldunon arazoa, behar adina biolento ez garela da» ●

zioak berak ordaindu du, lanpostu oso gutxi galduz eta egoera onuragarrian jasoz. Baina kapital metaketa gertatu da eta dirutza hori inbertitu egin behar izan da. Ez da ordea, ikerketa mailan eta berdintasun sozial eta ekonomikoaren aldeko politikan inbertitu, errezenean baizik. Izugarritzko azpiegituretan inbertitu eta kapital haundiak pilatzeari ekin zaio.

Nafarroan egin den azpiegitura erraldoien inposaketa, antiekologikoaz gain, antisoziala da.

ARGIA. *Zein da zure us-
tez Autobiaren gakoa eta
zer gertatuko da hemendik
aurrera?*

MARIO GAVIRIA. Euro-
pak eta OTANek eraginda-
ko azpiegitura sarea da
autopista eta autobideen
plangintza. Mendealdeko
kulturak egin ditu Mundu-
ko sarraski haundienak.
Hogeitamar mila milioi pe-
zetatako autobia honetan
alderdi politikoek izan de-
zaketen etekina frogaezina
da, baina beraiek bakarrik
kontrolatzen dute hori. Eta
nork daki zenbat diru atera
den horretan? Auskalo!

Baina benetako gakoa,
sistema honek elkar hizketa
eta elkartasuna bultzatzen
duela da. Enfrenta-
mendurako heziketa ira-
ksten da eta hor dago ara-

zoa. Kontuan izan behar da
Espainiak duen arazo serio
bakarra Euskal Herria dela.

Lanen adjudikazioa egin
ostean, nik ez dut inoiz bo-
rroka bat irabazi. Dirua jo-
koan jartzen denean oso
zaila da. Horregatik nik us-
te, autobideak aurrera
egingo duela. Agian irabazi-
ko da, baina ez dut uste. Ha-
la ere azken uneraino nik
autobide horren aurka eki-
ten jarraituko dut. Lemoi-
zen bakarrik geratu ahal
izan zen, hasieran herri bo-
rrokari esker eta azkenik
borroka armatua zela eta.

ARGIA. *ETA arazoan
sartu zenean, zer gertatu
da?*

MARIO GAVIRIA. De-
siatzen daude ea noiz hilko
duen ETAk autobideko
norbait, ea ingeniariak hil-
tzen hasten diren. Hor tran-
pa batean erori gara.

Ni, borroka armatuaren
aurka nago. Ez da indepen-
dentzia bide horretatik lor-
tuko. Bestalde, biolentzi
tradizionala bortizki erabili
duenari eskaintzen zaio na-
hi duena. Euskaldunon ara-
zoa, biolento nahiko, behar
adina biolento izan ez gare-
la da. Marxek, historia bio-
lentziak erditzen duela
zioen. Portugal, Castella-
noengandik defendatzeko
adina biolento izan zelako
esistitzen da, ez ordea Cata-
lunya edo Euskal Herria.

Baina gizakiak, konpon-
ditzakeen arazoak besterik
ez ditu planteatzen. Euskal
Herriak bere Estatu inde-
pendientearen lortuko du, bai-
na ez dakit noiz edo nola.
Herri hau da, oraindik erre-
sistentzia boterea duen ba-
karra. Baina onartu beharra
dago beheherakada une baten
aurrean aurkitzen garela.

B. Aartola

AZKUE 90

TELEBERRI, ETA IKERLAN SARIKETA

Gran Vía, 30 - 48009 BILBO
Informazioa: gure sukurtsaletariko edozeinetan
edo (94) 487 70 00 telefonoan.

Epea: Urriaren 31ra arte

Bilbao Bizkaia Kutxa

Egutegiari begira dago

URTEBETEKO epea hartu du **Jose Ramon Belokik** txostenean azal dutako usteak eta eritziak egunkari bihurtzeko. Lantokian hartutako eszedentzia dugu izendapenaren ebidentzia bakarra, **Joseba Arregik** ez bait du oraindik adierazpen ofizialik egin. Idazten ari gareno behintzat. Pentsatzekoa da hartua dutela uztail-leko txosten hartan gomendatutako erabakia: «*Egunkaria egitearen aldeko erabakia lehenbaitlehen bar-tzearen aldeko gara*». Erabakia aurrera eramateko moduagatik, itxiak dira behingoz elkar hizketarako bideak, eta begibistakoa da bi proiektu daudela, bi filosofia, bi erritmo. Luzatutako zubiak ez dira aski sendoak izan, antza denez, La-kuako agintarien ustetan.

Kultura Sailburuaren erantzun zuzenkorik jaso gabe, **Egunkaria Sortzenek** lehengo asmoari eustea erabaki du, udazkena bukatu baino lehen egunkaria kaleratuz. Urtea amaitu aurretik, kanpainan lagundu zuten 10.000 pertsonak beste gisako sostengua eman ahal izango diote egunkariari. Egunerokoa.

Bien bitartean, egutegian dago erronkan. Karta guztiak ez daude mahai gainean, baina ez da denbora asko falta.

BELOKIREN izendapenaren berri ofiziala **Mikel Atxagak** eman zuen

«*Deia*» egunkarian. Bere kronikari txoko bat bilatu beharko zaio euskal kazetaritzaren antologian. «*Joxerramun Belokiri ez zaio inprobisaziorik gustatzen, aldeztu aurretik erabaki eta egin litezkeen lanetan. Ez zaio, ezinean eta arrastaka, lardaska egiterik atsegin. Joseba Arregi, Kultura Sailburuak ere aurrera egingo duen euskarazko egunkariaren alde apustua egingo duela*».

*ko, buruz eta serio lan egingo duena nahi zuen ondoan. Joxerramun Belokik, berriz, ongi erakutsio dio guzti hori, euskarazko egunkariaren eredu marrazterakoan». Ez bide zaizkio defendatzaileak falta **Belokiri**. Edo horregatixe hain zuzen, baliteke. Seguru aski, maketatzaileraren okerra izango zen, eritzi artikulua bezala diagramatu beharrean, albiste arruntaren tipografiaz argitaratu bait zen.*

TERMINOLOGIA

Jelosia. Norbere ustez berari dagokion zera beste baten eskuetan ikusterakoan sortzen den sentimendu desatsegina.

Kanpaina instituzionaletan gehien neurtzen dena erakunde bakoitzaren protagonismoa da. Halaber, eman dio sotengua **Eusko Jaurlaritzak Euskaltzaindiak** bultzatutako **Letrakit** kanpainari. Halaber, eta ez gustoz. Nabaritu da jendaurreko agerpenetan. Are ikusgarriagoa suertatu da Gasteizko gobernuaren jarrera 30 udalek abiarazitako Euskararen Transmisio Kanpainarekin. **Nafarroako Gobernuak** lagundu bai, eta beste hiru probintzietakoak ez. Aitzakia dirudi **Joseba Arregik** emandako arrazoia, hots, hauteskunde kanpainaren bezpera ez dela horretarako garai egokia. Batez ere, garai berberetan **Ardantz** eta bere kotseilariak agertzen ari diren prentsaurre eta ekitaldi publikoen maiztasuna ikusita. Nork oihartzun gehiago komunikabideetan, jelskor samar nonbait.

egunkariaren erronka

INORK ez du zalantzan jartzen **EAJk** azaroan **Jaurilaritzan** jarraituko duenik. Uste horrekin egiten ari dira kulkulu guztiak bazterretan oro. **Ikastolen Konfederazioak** jakinerazitako balantzearen balioa, horregatik, aurrera begirakoa da batez ere. **Jose Ramon Rekalderi** egurra, eta **Jose Antonio Ardantzari**

lausengua. Implizitoki, Hezkuntza Sailak jeltzaleen esku egon behar duela, horixe **EHIEk EAJri** luzatu nahi izan dion mezua.

Xabier Arzallusen alderdian ere garbi ikusten da horixe, baina matematiketan sortzen da arazoa. Eritzi bera bait dute Ekonomia Sailaz AHV-Ensidesa auziaren ondoren,

edota Osasun Sailaz. Eta jakina, gobernuak koalizioan behar badu, kontseilariak banatu egin behar. Gobernua zati bi, horra gako matematikoa.

Josu Landa

Alproja taldeak
 europeismoa parodiatu du
 «Izarsaltsa» bere azken obran

Europako saltsa

Bederatzi dira eta urtero biltzen omen Zarautzen Irailaren 9an. Galtxagorriak dira. Deabrutxo bihurri hauek istorioak kontatzen dizkiote elkarri. Aurtengoan Ibiltari izenekoak «Izarsaltsa» istorioa kontatu digu.

Txapel, gerriko eta pololoz gainezka ikus zitekeen Zarauzko Munoa, Alproja taldeak bere aurtengo emanaldia, «Izarsaltsa», bukatu zuenean. Baziren, halere, txapelik gabeko pertsonai txiki batzu, adardun eta zarpail samarrak, eskenatokiaren inguruan zebiltzanak. Obraren pertsonai nagusiak ziren, Galtxagorriak, izan ere «Izarsaltsa» beraietako batek bizitako bidai baten kontaketa bait da. «Guk urtero biltzeko obitura dugu —diosku Ibiltarik— eta Alproja-koek deitu gintuzten ia beraiekin batera lana egin-

go genuen edo. Itxuraz beraiei oso ondo datorkie gu izatea istorioa kontatzen, narratzaile papera betetzeko egokiak izateaz gain estetikoki ere arobetxagarriak omen gara. Nik ez dakit».

Arnasa hartzeko astirik gabe hitz egiten du, eta izerdiz blai dago. Kontutan hartu behar ordu erdi inguruko obra bukatu berri duela, non gainera lau dantza egin behar izan dituzten. «Gure lanetan beti izaten du dantzak paper garrantzitsua. Aurten lau musika desberdinei atera dizkiegu dantzak» argitzen di-

gu pasaran Alproja taldeko kide batek. Denak dabilta alde batetik bestera. Muntaiak guztia jaso eta txakolinak edatera joateko ordua iritsi da. Iskanbila bestalde ez da harritzekoa partaideen kopuruari erreparatzen badiogu, hirurogeitar lagunetik gora bait ziren antzeslanean, eta beste hogeiren bat obra osatzen lagundu dutenak.

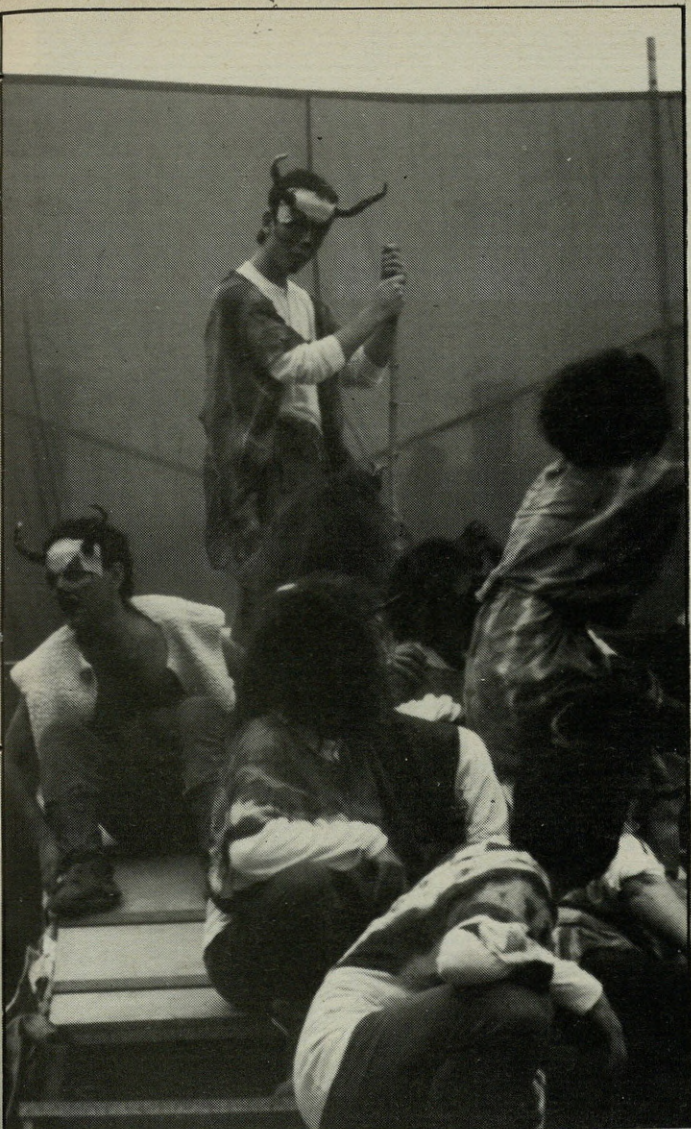
«Gu oso gustora ibili gara —jarraitzen du Ibiltari- ren azalpenak piskat baretu ondoren—. Denbora asko eman dugu lanean, baina merezi du muntaiak bonek.

Gainera, gure istorioa gustatu zaie eta buruen urteetan ere gurekin kontatzen omen dute». Pertsonai bitxi hau emozionaturik dago hainbeste jende ikusita, baina hala ere aurkitu du une bat obra honetan ze kontatu duen guri azaltzeko. «Kontua zen ni berandu ailegatu naizela gure bilerara, bai dantzara bai agurrera, European zehar ibili naizelako. Orduan egin dudana ikusitakoa kontatzea izan da: Eurovisión-eko kantaldia, Frutontzi aurkezlea eta Estitxu Wonder kantaria eta... mundiala bi! Ge-

AITOR BAYO

Zer egiten du Galtxagorri batek Europako izar saltsa honetan?

AITOR BAYO

an da Alproja taldeak aurtengo parodia honetan luzatu digun galdera nagusia.

ro Oxford-eko unibertsitatean diplomak nola ematen dituzten ikusi nuen, eta azkenik Parisko jate-txe onenetakoan bazkaldu nuen ejekutibo izeneko jende inportante batekin. Bai gustora bazkaldu gainera!».

Nolatan joan zen Europa-ra galdetu diogunean erantzuna argia izan da, «joño! Han beti dituzte gauza handiak, ospakizunak, festak... Hura ezagutzeko gogoa nuen». Eta bai ezagutu ere! Eurovisioneko kantari ilegorri gona motzkoa; Oxfordeko ikasle bu-

ruhandi togadunak; Paris-ko ejekutibo automatak bigotea mugitzen... Bukae-ran egiten duten menuaren inguruan ote den izenburua susmatu arren «keba! Alprojakoei saltsa ateratzeari gustatzen zaie, eta aurtan izarren kontuei ateratu diote» gaineratu digu Ibiltarik.

Estilobila

Ibiltarik txakolina edatera aldegin du eta dagoeneko Munoa erdi hutsik dago.

Azpian gizon eta andreek zeramatzen txapel eta zapiek plazarantz jo dute, eskenatokia jasota dago, eta gu bakarrik geratzen gara. Fenomeno kuriozkoa iruditzen zaigu hutsik geratu den aulki batean eseri eta pentsatzen jarrita, nola jendea goizeko hamarretarako etortzen den Munoa eserlekua hartu eta gero ordu-betez zain egoteko. Hamalau urtez honela. «Eskerrik asko» esan behar bapatean Alprojakide batek basoa eskuartearen jarri digunean. «Elementu batzuk mantenduz (dantzak, kontatzeko era, parodia tonoa)

besteak urtero aldatzen ditugu, estilo propioa bilatu nabilan. Kontu egin honelako muntaia hemen bakarrik egiten dela, baina gutxinaka gure estiloa definitzen goaz» erantzun, gero arte bat bota eta ospa egin du taldekide batek.

Teloia erabat jaisten da. Txalorik ez. Hutsunea eta isiltasuna Munoa, eta plazatik datorren marmar hurruna. «Datorren urtean Euskal Jai egunean bementxe izango gaituzue».

M. Elórtza

Mikel Laboa: «Gauzak ondo esplikatzen jakingo banu ez nuke kantatuko»

Mikel Laboak ez ditu elkar hizketak maite. Ez eta hitzegitea ere. Mikelekin itxoiten jakin behar da, aukera handiren bat topatu arte. Hamaika talde gaztek eskaini dioten «Txerokee» diskoak, beraz, ireki dizkigu bere etxeko ateak. Euskal Herriko txerokee handiena izendatu dute dagoeneko, gaztetako «tanganito» hura «punkaren aitona» bihurtuz.

ARGIA. Atera berria da Txerokee, zuk kantatzen dituzun abestien bertsioez osatutako diskoa. Zer iruditu zaizu talde berri hauek eskeini dizutena?

MIKEL LABOA. Beti da interesgarri gazteen musikarekiko ardura, eta oso pozgarri zeure lanaren inguruan egiten dutenean. Gu ere gazte izanak gara. Oso gustora hartu ditut kantuen irakurketa desberdin horiek.

A. Taldeak, ordea, gustatu al zaizkizu?

M. L. Bai. Egia esan, duela urtebete eman zidaten ideia horren berri. Hala ere, grabazioaren gora beherez,

behar izan duten denboraz, eta halako kontutaz, jakin, ez nekien ezer haundirik uztailan ale bat eman zidaten arte. Kasualitatez, Errazun nintzen Delirium Tremens-ek kontzertua eskeintzen zuen batean. Bertara hurbildu eta nere harri-durarako «Baztan» jotzen hasi ziren. Orduan diskoa grabatzen ariko ziren, non-bait, eta proba modura joko zuten. «Baztan» dudak kantetatik lirikoena izanik, eta Delirium Tremens bezalako talde batek horixe bera aukeratzea sorpresa handia izan zen neretzat. Irakurketa diferente horiek, esan dizut, harrigarriak eta

aldi berean ederrak iruditu zaizkit.

A. Zergatik uste duzu aukeratu zaituztela Xabier Montoiak eta hamaika talde horiek balako disko bat sortzeko?

M. L. Ez dakit. Haiek esan beharko dizute.

A. Zer ikusiko ote zuten zuregan... Bide esperimentalak jorratu dituzulako izan al daiteke?

M. L. Ez dakit. Besterik aukerazeketen ni aukeratu nauten bezala. Aurkezpenean esan zuenaren arabera, kanta tradizionalak, sozialak eta esperimentalak bidu ditudalako.

A. Kortatu taldeak «Ebun ginen» en bertsioa grabatu zuenean zuk ere parte hartu zenuen. Zer barreman duzu oraingo talde, nolabait esateko, «rockero»ekin?

M. L. Beno, harremanik ez dut. Fermin ezagutzen dut pertsonalki. Hark eskatuta eta hark hala nahi izanda grabatu nuen Kortaturekin. Proposatu zidanean

«Zinta pasa, entzun eta ikusiko dut zer aporta dezake-dan» erantzun nion. Gero, bigarren ahotsa jarriko banio poliki geratuko litzatekeela otu zitzaigun, eta halaxe egin ere. Zure galderari erantzunez... Ez dakit, zaila da geure eta haien munduaren arteko komunikazioa azaltzea.

A. Ferminen oso «rockeroa» zarela esan zuen garai hartan...

M. L. Je, je... Klean ere bitan agurtu naute nere aldamenetik pasatzean «Kaixo, abuelo del punk!» esanaz. Halabada... je, je!

A. Txartzat hartzen al duzu?

M. L. Ba... nitaz zer esaten duten eta zer naizen pentsatzen hasten banaiz egun gorri daukat!

A. Talde berrien «aita» moduan hartu zaitu bainbatek.

M. L. Aztertu beharreko kontua da hori. Nik izan ditut nere eraginak. Euskaraz kantatzen hasi aurretik Atahualpa Yupanki eta Violeta

«disco bat kaleratzen duzunean arazoa distribuzioa izaten da. Euskal Herrian bakarrik banatzen dira. Gutxi ateratzen gara hemendik kanpora».

Parra kantatzen aritzen nintzen. Atahualparekin berarekin ere kantatu izan nuen Donibane Lohitzunen. Garai hartan gure kanta zaharrak ez ziren ezagunak Hegoaldean. Ximun Haranek grabatutako zinta bat ekarri zidan orduan lagun batek. Pelotari honek edonora joanda ere magnetofonoia eramaten zuen, tabernetan kantatzen zena biltzeko asmoz. Gerora disko bihurtu zen kanta herrikoi bilduma entzun bezain

pronto konturatu nintzen bide hura zegokidala eta ez ordura artekoa. Hauetxek izan ziren nere hastapenak. «Haika mutil» bezalako kantu tradizionalak neretzat zubi izan ziren bezala, ni ere beste horrenbeste izan ninteke musiko berri hauentzat.

Garai hartan zaila zen dene-tatik entzun ahal izatea. Folk mundua zen gehienbat heltzen zena, Bob Dylan, Joan Baez... Gaur egun, zentzu horretan, era-

ginak handiagoak dira, era askotakoak.

A. Gero kanta esperimentalei ekin zenien.

M. L. Bai. Ez naiz oso ondo gogoratzen nola hasi nintzen metalengoaia horretan. «Lekeitio»k gerra garaian ezagutu nuen Lekeiti-

«kantu tradizionalak neretzat zubi izan ziren bezala, ni ere beste horrenbeste izan ninteke musiko berri hauentzat» ●

koko baserri batekin zerikusi handia du, hortik dator, hain zuzen ere, tituloa. Bertako berbaren musikaltatea inpakto handikoa izan zen neretzat. Geroztik maiz joan izan naiz baserri hartara. Fonema eta espresibitate diferenteak ikusirik, ohartu nintzen komunikatzeko bide desberdinak daudela konbentzionaletik aparte, irrintziak... gorputzarekin ere komunikatzeko biderik badugu. Neri ahotsa bidezko komunikazioa ateratzen zait gehienetan.

A. Bertako poetak ere musikatu dituzu. Zer aportatzen dizute poemek? Nola aukeratzen dituzu?

M. L. Normalki, irakurtzen ditudan poemen artean, batzuk gehiago gustatzen zaizkit, deigarriak iruditzen zaizkidalako, mundu berezi batean sartzen nautelako edo nere burua espresatzeko balio dutelako. Sarri atzera jotzen dut, eta berriro begiratzen ditut irakurritakoak. «Lizardi», adibidez, irakurri orduko gustatu zitzaidan, baina

denbora asko pasa zen musika asmatu nion arte.

Askotan azalpen logikoa eskatzen zait, baina hain txarra naiz gauzak esplikatzen! Marixolek, nere emazteak, Isadora Duncan-ek botatakoa neri oso ongi egokitzen zaidala esaten zidan lehen-goan. Halaxe zioen gutxi gora behera dantzariak: «si me explicase con palabras no tendría porque bailar». Arrazoi du nere emazteak. Azken finean, gauzak behar bezala esplikatzeke ahalmenik banu ez nuke kantatuko. Nor bere komunikatzeko modura moldatzen da.

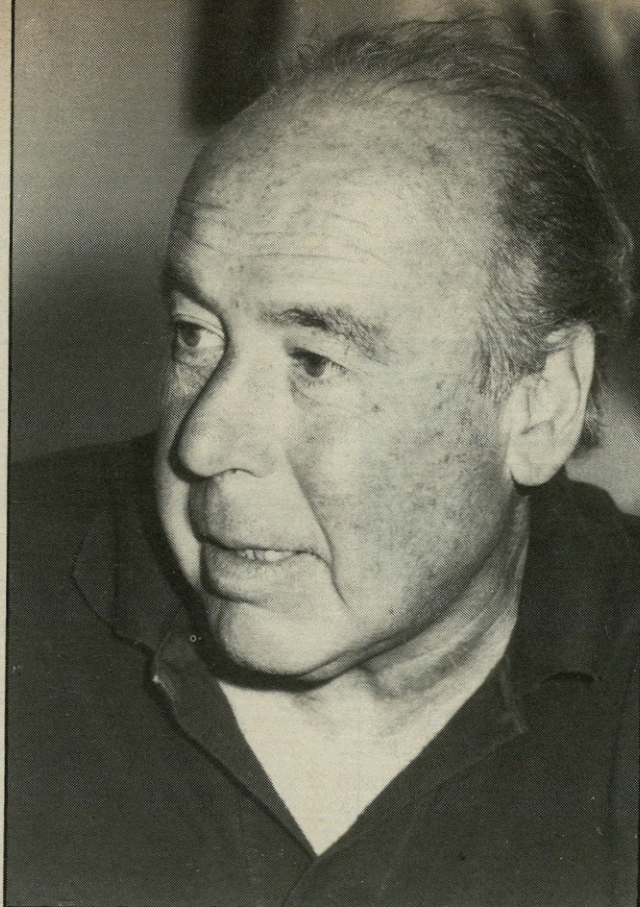
A. Nola sortzen dituzu kantak. Lehenengo letra aukeratzen duzu, doinua sortzen duzu lehenik...

M. L. Denetik. Batzutan musika beste ezeren aurretik sortzen duzu. Bestetan, aldiz, aukeratutako letrari egokitzen diozu zure musika, «Izarren hautsa horrela egin nuen». Zaila da musika bati letra jartzea.

A. Laguntzarik ba al duzu musika sortu behar duzunean?

M. L. Musika sortu nik egiten dut. Konponketetan Iñaki Salvador-ek laguntzen dit. Zorte handia izan dut musikoeekin. Onak tokatu zaizkit. Jende gaztea da baina oso jantzia. Jazz mundua ere ezagutzen dute. Musika Kontserbatorio-tik atera dira bai Iñaki Salvador eta bai Josetxo Silguero.

■ «Kalean bitan agurtu naute nere aldamenetik pasatzean «Kaixo, abuelo del punk!» esanaz» ●

AITOR BAYO

Mikel Laboaria pelikularik egiteko proposamenik heldu zajo, baina ez da horretan ausartu.

A. Disko mordoa duzu etxean, zer entzuten duzu, zer gustatzen zaizu?

M. L. Denetik entzun behar dela uste dut, Jazza, Folk, Rocka... Neri Mozart izugarri gustatzen zait, monstruo bat iruditzen zait. Stravinski,... Lighetti oso musiko ona da. Semeak rocka askotan jartzen du, eta gu galdezka ibili beharrean gaude, norena den, zer den, «hardcore» eta hauek denak semeak erakutsi dizkit. Irekia naiz denetik entzuteko.

A. Tangoak ere entzungo dituzu,...

M. L. Orain ez, baina hamasei-hamazazpi urtekin etengabe kantatzen nituen, «tanganito» deitzen zidaten eskolan. Esan liteke «Lizardi» hortik atera dela. «Komunikazio-inkomunikazio» ere alde horretatik doa nolabait. Tangoa nahiko

romantikoa da, baina badu bere zera... enkantoa. Oso modan jarri da, aspaldi honetan, garai bateko musika. Talde batzuk, ordea, gehiegi jotzen dute atzera. Tira! nahiko aspergarri dira azkeneko.

A. Jazza ere entzungo duzu.

M. L. Bai, korronte guztiak. Aurten penatan geratu naiz Gasteiza ezin izan dudalako joan. Urtero joan izan naiz.

A. Nola ikusten dituzu estudio kontuak, grabazioak, produkzioa...

M. L. Grabatzeari dagokionez asko erraztu dira gauzak. Bertatik bertara ditut estudioak, azken aldi honetan Elkar-ekin grabatu dut. Teknikoak txukunak dira, dudan ekipoa ere ez da batere makala. Arazoa distribuzioa izaten da. Euskal herrian bakarrik bana-

■ «Askotan egiten ditudan gauzen azalpen logikoa eskatzen zait, baina hain txarra naiz gauzak esplikatzen!» ●

tzen dira gure diskoak. Gutxi ateratzen gara hemen-dik kanpora. Ez naiz gutaz, beteranotaz bakarrik ari, jende gaztearentzat oso interesgarria da hori. Hain mugatuta egotea ekonomikoki problematikoa bada ere, beharrezkoa batez ere zera da, egiten ari zaren lana apur bat azaldu ahal izatea, bai Euskal Herrian eta baita kanpoan ere, eta ez Madrilen, Parisen eta Barcelonan bakarrik, urrutia go ahal bada. Multinazional batean ez bazaude oso zaila da zure lana hemendik kanpo distribuitzea. Pena handia da, Euskal Herrian gauza interesgarri asko egiten ari bait da jendea. Minoritario izateak ondorio hauxe dakar. Konponbidea aurkitu behar litzatekeela uste dut, frustrantea gertatzen bait da batzutan.

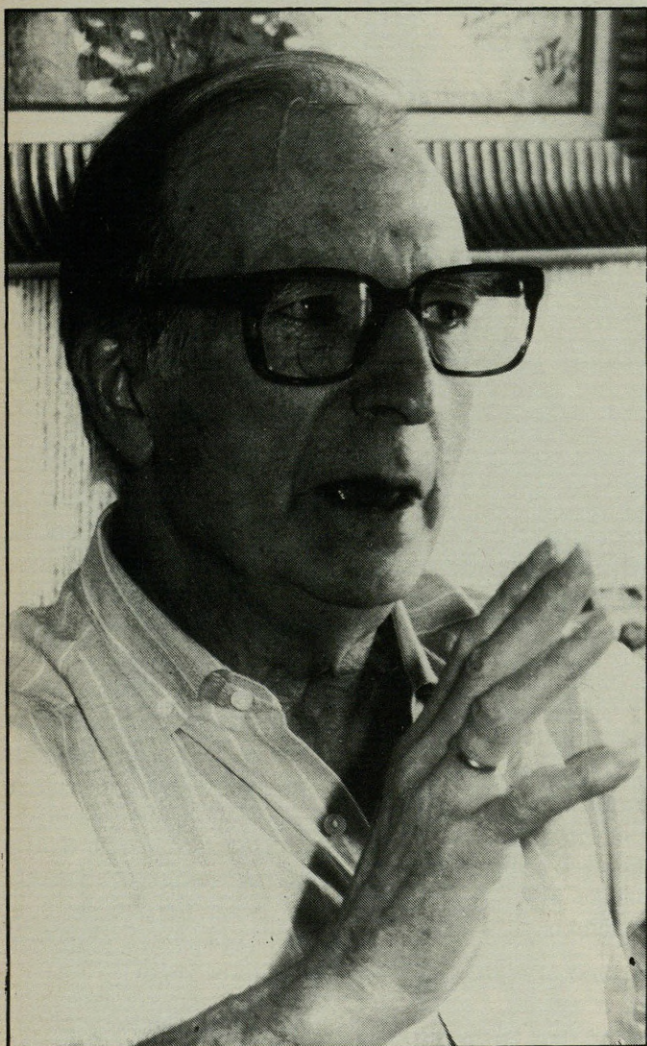
A. Famatu guztiei bezala pelikula eskeintzarik egingo zizun baten bateg...

M. L. Bai eskatu, bat edo beste bai, baina ezezkoa eman diet.

A. Lotsatu, ala?

M. L. Akaso bai. Dena den momentu txarretan eskeini didate. Kantagintzarekin jo ta fuego ari nintzenean. Nik, gainera, ez dut esperientziarik inongo paperik egiteko. Ez naiz ausartzen.

Garbiñe Ubeda

AITOR BAYO

Martin Ugalderen nobela berria:
«Itzulera baten historia»

Bidaiarik luzeena

Martin Ugalde idazle oparoaren estraineko euskal nobela kaleratzeko prest dute jadanik Elkar-ekoek. Okasio honetarako hogeitabost urtetan bizi izan zuen exilioa hartu du gaitzat, gurasoen hitzetatik soilik Euskal Herria ezagutu eta Venezuelatik bueltan datorren hamar urteko neskatxa baten gertaeretan funtsatu duela kontakizuna.

«Zumaian gela bat eman ziguten lo egiteko. Hurrengo egunean denbora izan zen jarraitzeko. Mundakan bi hilabete egon eta zas!» exilioa, present beti. Gogoetak burrunban datozkio Martin Ugalderei, ahazten ez den arrangura hori, burmuinean korapiloa, eteten ez den irudia... «Venezuelan erdal liburuak egin nituen asko, oso gordinak, exilioko jendearen kasu gogorrek gehienak. Zergatik ez nituen euskaraz egin atzerriko gauza gogor horiek? Zergatik ez nituen han bizi-bizian ezagutzen nituen kontuak, nere lagunenak, exiliokoak, nola izan ziren kontatu? Horren ordez kanpokoak hartu nituen beti. Euskaraz ez nuen ardurarik izan bonelako gauzak, tristeak eta gogorrak, esateko. Nabiagabe jo nuen beste bizkuntza batera, landuago eta errezago zena neretzat. Orain kontu-

ratzen naiz euskaraz euskal arazoak bakarrik egin behar ditudala. Hona etorri naizenean euskaraz egin ditut euskal arazoak».

Euskadi ezezagunera itzulia

Kanpora begira jartzen ditut begiak. Hondarribiko itsas-adarraren baretasuna oinpean ikusten dudala Martin Ugalderekin hitzak itsasoaz bestaldera naramate, Venezuelara. Bere azken nobela, «Itzulera baten historia», oraindik orain Elkar-en labeetan aurkitzen dena, euskaraz idazten duen lehena, hastera doa: «Orain dela bi urte Iruñeako Ateneo Saria irabazi nuen, exiliatuen ipuin batez, tankera bonetan idazten nuen aurrenekoa bera. Halaxe, saria jasotzera joan eta bazkal ostean geundela esan zidan batek: zergatik ez duzu

exilioari buruz nobela idazten? Momentu horretan etorri zitzaidan, eta lehengo kapitulua osatzen du liburu honetan ipuin bark, basiera da».

Rosa Chacón, Venezuelara joandako exiliatuei herriratzen lagundu zien nes-kame zahar eta andre sako-naren errealitatea isladatzen du liburuaren lehen ipuin-kapitulu honek, garai bateko militarren golpe sasoiak gogoratuz hainbat euskaldunek hezur-mamitan bizitako gertaera garra-tzen inguruan tajaturik da-goena. «Batek asmatzen ditu gauza asko batez ere gertatzen direnak. Neska-me hori esaterako egitaz-koa da, eta nobelan ba-besten duen familia bo-

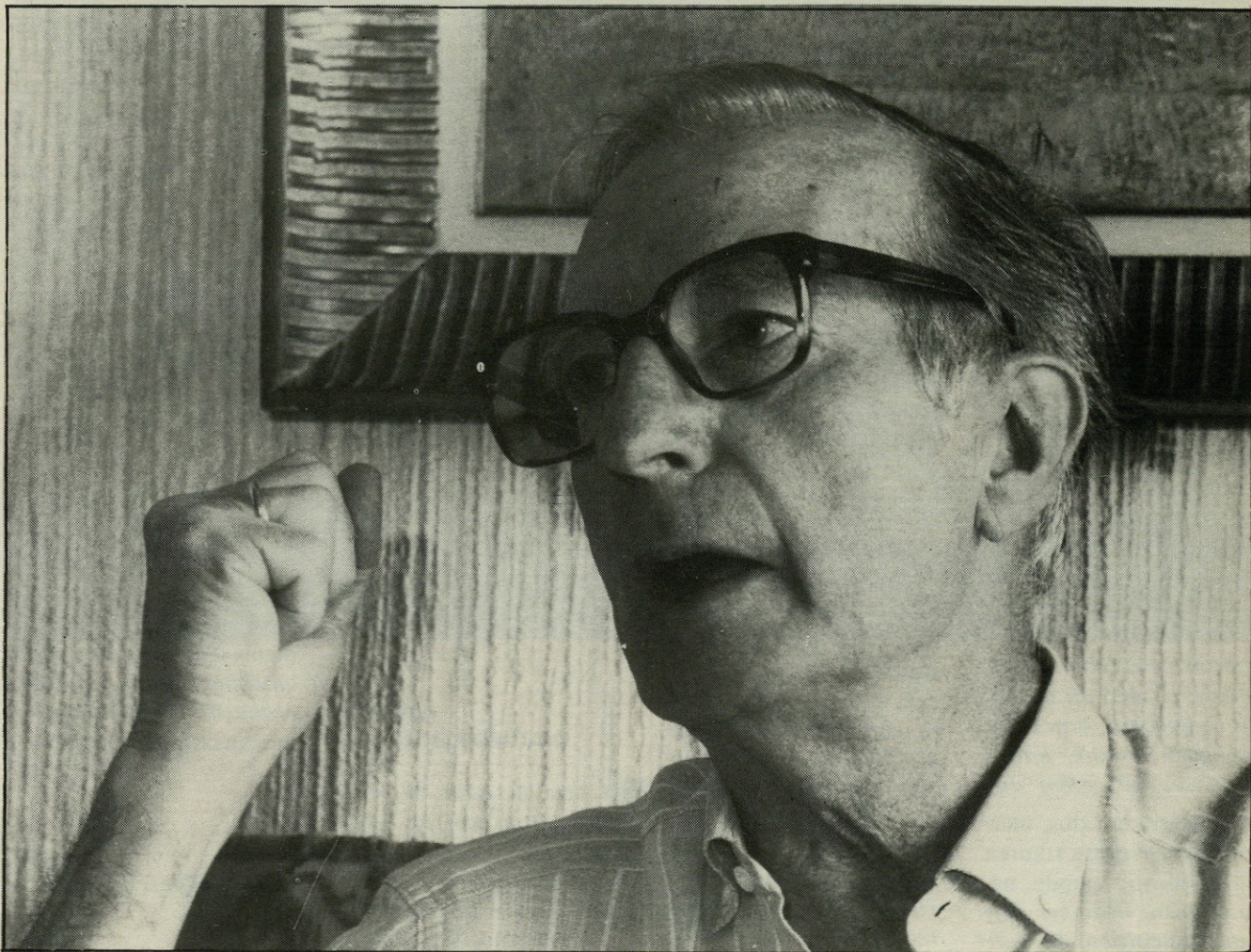
rretako gizona ere bai. Pertsonaiak kobesio bat izan dezan hau da biderik errazena. Benetako per-sonai asko daude hor sar-tuak. Beraiek ez dira kon-turatzen, e! Sortze lane-tan sortu baino geiago

— **Kapitulu bakoitza ipuinak direla iruditzen zait. Hobe dela uste dut, kapitulu osoak, beren dinamika eta lotura sendoa dutenak ●**

gauzak aldatu egiten di-ra, idazleari komeni zaion modura, eta hor sentitzen naiz askatasu-narekin. Beti ere etikaz jo-katuz noski, ze nik ere gauzak gogortasunez idazten baditut ere eti-kaz».

Lehen egunak beraz, Eus-kal Herriko estampa buruan eta eremu ezezagun bati aurre egin behar horretan kokatzen du Martin Ugal-dek Santurtzikoko euskaldun familia bat, zeinaren baitan gauzatuko duen kontaki-zun osoa. «Zer gauza dira exiliatu baten buruan errepikatzen direnak han-go bizimoduan? Hara doana ez da sekula kon-forme, beti pentsatzen du egun batzuk izango dire-

la, eta hain urruti izaki bilabete batzu, eta asko jota bi urte. Hori denak. Ilusio horrekin joaten di-ra. Horrek esan nahi du bat geratzen dela bere he-rriaren argazki batekin, lagunak, etxea, eliza, ta-bernak... hor geratzen da, eta argazki hori horitzen joaten da, eta askotan ez dakizu gero zer. Gauza faltsua da batek gorde-tzen duena. Ez da gauza bera gertatzen seme ala-bekin. Han jaioak dira, edo oso txikitik joan dira. Ailagatzen da momentu bat ez dutela ulertzen gu-rasoei erakusten dien Eus-kal Herria, faltsua hori ere. Ondorioz batzuk han-goak egiten dira. Beste ba-tzuk, nobelan bezala, se-

AITOR BAYO

Martin Ugaldek ez du exilioaren alde heroikoa kontatu nahi izan, alde tristea baino.

«Orain konturatzen naiz euskaraz euskal arazoak bakarrik idatzi behar ditudala».

meak bona bidaltzen dituzte gurasoak han gertatzen direla dirua egin bitartean».

Gurasoen asmoei jarraikiz seme-alaba zaharrenak Euskal Herrira itzuliko dira «Itzulera baten Historia» honetako segidako pasartean, alabak hartzen duela aurrerantzean gertaeren haria. Hari tristea, mingarria. Normalean exilioa tratatu izan den heroikotasun horretatik urruntzen bait da gure protagonista gaztea, hamar-hamaika urtetako neskatxa gaztea —Martin Ugaldek bere semea hona ekarri zuen adinekoa—, Venezuelako giroa, kultura, hizkuntza, jendea eza gutzen hasten den momentuan erabat harrotza zaion beste eremu batetara joan etorrian. «Berririo bidaltzen dituzte ez dakiten toki batetara. Izugarria da! Familiakoen arteko liskarrak ezagutuko dituzte: aitarene aldeko familia batetik, amarene aldekoa bestetik, frankista bata, abertzalea bestea. Familia guztia munduan zehar zatituta dagoela eza gutuko du gure protagonistak izebak erakusten dizkion fotoak medio. Bestaldera pasako da osaba bat ezagutzera, han beste lebegusua batzuk, haiek frantsesez hitzegiten dute...» haurra hor doa, ulertzen ez duen gauza askoren zurrunbiloan, mundu nahaspilduan. «Hau zer da!» batez adierazten du bere ezinegona gure neskatxak

AITOR BAYO

halako batean: «*Leben Eusko Etxean Gora eta Gora Euskadi, Venezuelako eskolan Viva el Bravo Pueblo, Frantziako Marsella...*», eta hementxe justu egiten du alto gure Martinek. Ez digu gehiago kontatu nahi nobela, «ez dut gehiago esango familia horren buelta ze bestela dena galduko du eta argitaratzen denean. Mundu izugarria da, tristea. Batzutan gauzak konpontzen dira, baina bestetan ezin dira konpondu, ezin

dira konpondu! Espero ez diren gauzak ere gertatzen dira: gurasoak azkenez bueltatzen dira... baina isil nadin!».

Ipuinez osatutako nobela

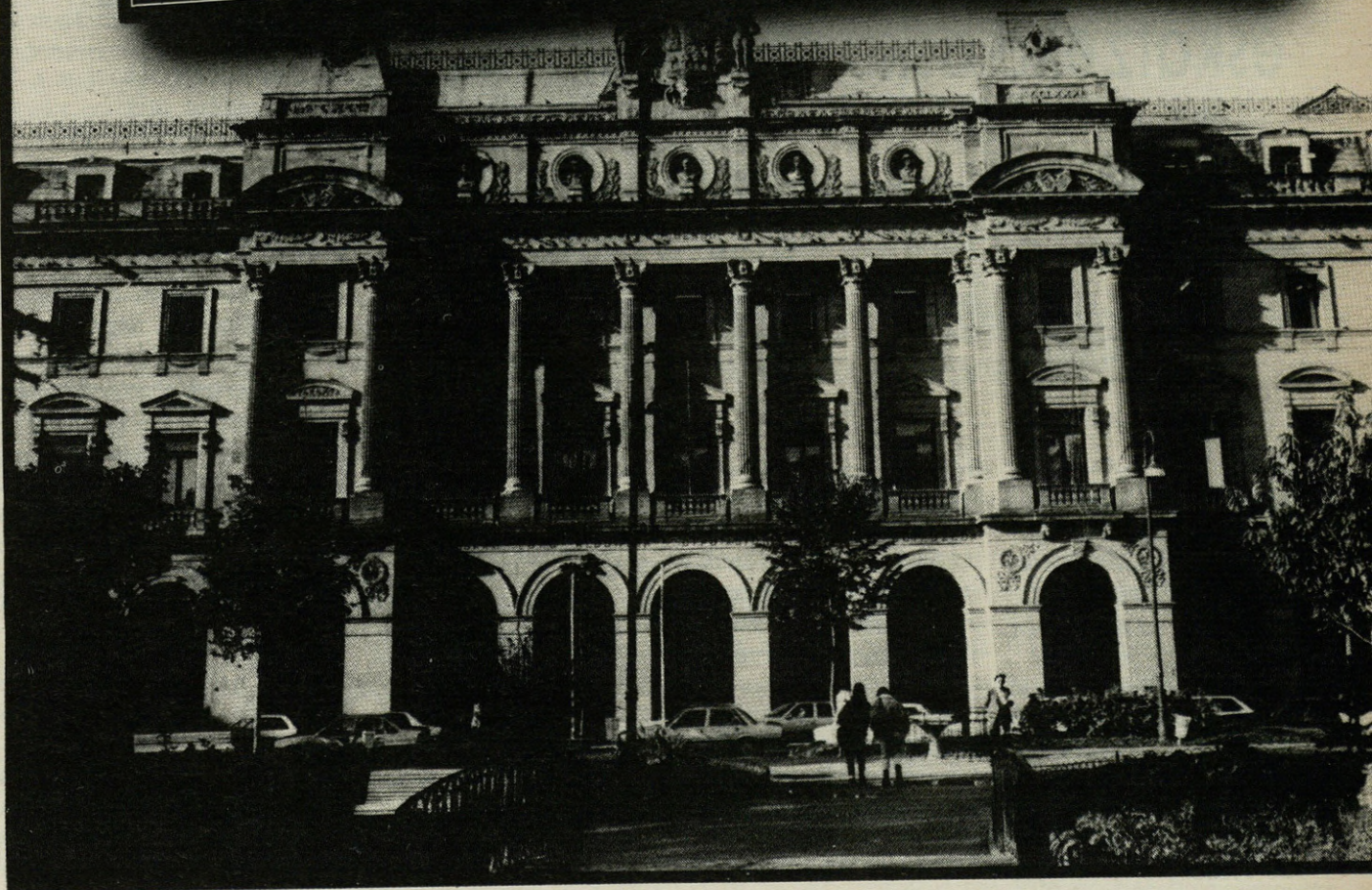
Botza altxatzen du: «*Nik pasa ditut ederrak bai!*», nobelako itzuleraren pare-pareko hainbat istorio bere buruan kolpatzen direla. Orrialdetxo hauetan baino bere historia handia

idazten denerako gordeztea nahiago dituenak. Jarrai dezagun liburuarekin beraz. «*Kapitulu bakoitza ipuinak direla iruditzen zait. Hobe dela uste dut, kapitulu osoak, beren dinamika dutenak, eta gero lotura onak, nik hori oso ondo begiratzen dut. Hurrengo nobela ez dut bonela idatziko bala ere. Hau lehengoa izan bait da. Buruan daukadan bestea ez da kronologikoa izango, nobela bizia egin nahi nuke, ipuinetan egiten dudana bezala, mugimenduaz, euskara biziaz, esaldi laburrez baliatuz, oraingoan ere honelaxe egin dut». Hara hemen horren esplikazioa: «*Neri gramatika ez zait sekulan gustatu. Hizkuntza jakin behar da, baina puskatzeko! Eta nik puskatu egiten dut. Estiloa ere latinoamerikanoen eragin handikoa dela uste dut. Puntuatzea da klabea: askotan koma batekin ere borrokatu egiten dut, e! Nik dena han ikasi dut, bageitabost urtez egon naiz eta. Borroka bizian idazten dut, eta eskerrak aingeru guardakoa dudana nere gauzei azken errepasoa emateko. Ez al dakizu zein den? Xalbador Garmendia».**

Itsas-adar bare-barea begi aurrean. Luzez agurtu dugu Martin Ugalde. Aszensoan sartu eta «agur» batez bagoazela besoa luzatu digu: «*Etor zaitezte, etor zaitezte! Aitarene kuadroa erakutsi behar dizuet*». Etxean sartu gara berriro...

J.J. Petrikorena

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA ZURE ZERBITZURAKO

Gipuzkoako Foru Aldundia

Munduko Itzultzaileen Elkartean Hizkuntz Mugatuen Komisia ordezkatuko du

Josu Zabaleta: «Aurrean egotea dagokigu, eskatzeko asko eta emateko gutxirekin»

Euskal Herriko Itzultzaileen Elkartea (EIZIE) Munduko Itzultzaileen Elkartean (FITE) sartu berri da, bertako Hizkuntz Mugatuen edo Minoritarioen Komisioko zuzendari bezala Josu Zabaleta itzultzailea aukeratu dutela.

ARGIA. Munduko Itzultzaile Elkartean sartu berri da Euskal Herriko Itzultzaile Elkartea. Esprikaiguzu lorpen bonen prozesua?

JOSU ZABALETA. Elkarteak asmo horiek hasieratik zituen, eta hasiera bertatik harremanak izan genituen APETIrekin (Asociación Profesional Española de Traductores e Interpretes) bezala gailego eta katalandarrekin. APETIk berehala planteatu zigun FITEen sartzeko ordezkaritza bat geratzen zela libre Estatutik eta gure esku uzten zutela. APETIk lagunduta beraz aurkeztu genuen gure kandidatura, eta zuzendaritzak onartu gintuen, hiru urteko epeaz hizkuntza mugatuen komisiotan gaudela —nik

neronek esaten nuen Kongresuan gurea ez duela hizkuntza minoritarioena izan behar gehiengoarena baizik, gehiengo minoritarioak dira eta—, zeinaren zuzendaritza eman didaten. Gurekin batera Korea, Tanzania, Irlanda, Txekoslovakia eta Hungariako ordezkariek osatzen dute Komisia.

A. Nola daude kontenplatuta hizkuntza minoritarioak FITEren baitan?

J.Z. Boto berbera daukate, eta FITE barruan dau den gehienak, lehen esan bezala, hizkuntz minoritarioak dira. Eta gainera zabaltzen ari da. Gu sartu garen bezala, azken Kongresuan hamaika bazkide berri sartu dira. FITE bestalde,

UNESCO barruan dago. Euskarari dagokionean, orain bitartean jende guztiak jakingo zuen FITEren barruan euskara bazela, baina euskaldunik zegoenik ez zuten ezagutzen. Jakinmin handia dago Elkartean hizkuntz minoritarioekiko, eta posibilitate handiak gure kasuan hemengo literatura eta zenbait kultur adierazpen kanpora ateratzeko, errealak, lotzen ari direnak.

A. Posibilitateez mintzo zara, baina zertan zebazten da hori?

J.Z. Adibidez, posibilitate nahiko zehaztuak daude euskal literaturako zenbait autore eta folklorea errumanora eta hungarierara itzultzeko. Euren esaten duten bezala —eta ez zaie arrazoinik falta—, euskal autore bat New Yorkeko liburutegi batean jarrita beharbada ez da gauza asko eta gainera jendeak ez dakit zenbateraino irakurriko duen, baina Budapest-eko liburutegi batean jarrita saldu egingen da, jendeak iraku-

rri egingen du, ezagutu egingen da.

Literatura sartzen den lekuan gainera beste gauza batzuk ere sar daitezke. Modu guztietan egon behar dugu kanpoan, baina enbaxadore egon eta ezer eskaintzeko eduki ez erdaraz oso ondo esaten den bezala «enbaxada» da, eta guri tokatu zaigu aurrean egotea eskatzeko posibilitate handiekin eta emateko gutxirekin.

A. Argituko al zeniguke zein «enbaxada» den gurea?

J.Z. Jendea hizkuntzak ikastera bidal dezakegu esate baterako. Lehendabizikoa hitza «trukea» ateratzen dute, eta guk ez daukagu institutu bat adibidez. Badaukagu lekua amerikar bati euskara irakasteko baina ez txekoslovakiar bati irakasteko. Eurak erreztasunak emateko prest badaude guk ere egon beharko genuke.

A. Nork eta nola erantzun behar dio harreman horri Euskal Herrian?

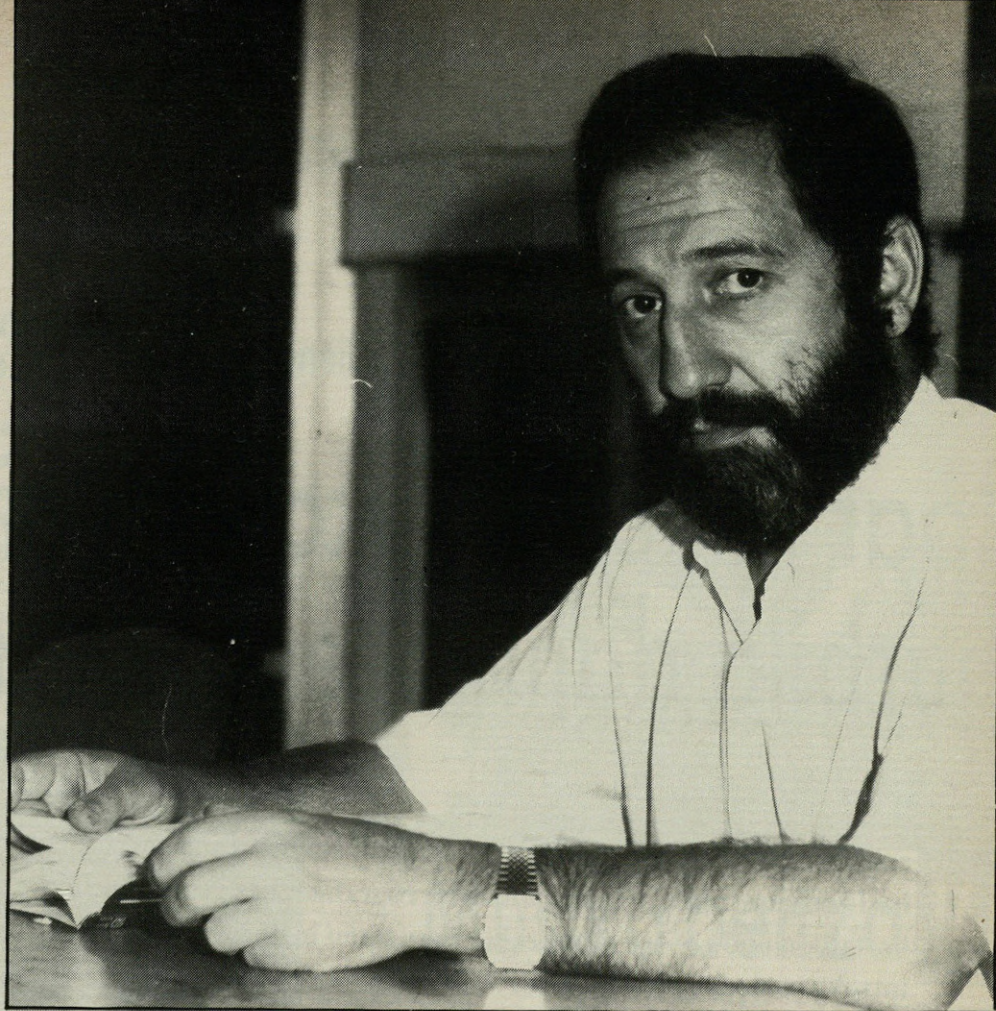
Itzultzaile Elkartearen esku egon behar du soilik?

J.Z. Nik uste dut instituzio publiko eta pribatuek erantzun behar diotela. Egun Elkartek betetzen du ordezkaritza hori, eta idazleena ere, nahiz eta ez genuen bete behar. Elkarri lagundu behar diogu, ze idazlea eta itzultzailea sartzen diren lekuan gero kantaria sartzen da, edo pintorea, eta momentu batean industrial. Hori bideak zabaltea da.

A. Zu buru zaren Komisioak zein lebertasun azpimarratu ditu?

J.Z. Ikustea zein eginkizun eta zein baldintzetan betetzen den itzulpena hizkuntza guzti hauetan, eta ea hori nolabait definitzea badagoen. Hiru urte honetan espero dugu hizkuntza hauetako itzultzailearen liburu berdea egitea. Dagoneko bi bileraz zehaztuta daude, eta horietan hasiko gara problematika definitzen, gero nazioarteko instituzioetan hizkuntza haue-tarako babes berezia eskatzeko asmoz. Badugu posibilitatea, bai FITEren ize-nean, bai UNESCOren ize-nean, gomendio batzu egiteko nazioetan. Eraginik izan dezake honek beraz, bai Euskal Herrian, bai Frantziaren bidez, bai Espainiaren bidez. Hor bada-go jadanik gomendio bat bultzatu ditzaten hizkuntza maioritarioengandik minoritarioenganako itzulpena, ondo dago, baina horretan inbertitu egin behar da. Guk ez badugu kasu gure Komision dirua sartzeko posibilitaterik hiru urte iraungo dugu, eta bestela gehiago.

A. Hemengo egoeraren radiografia bat egiterako orduan zein gauza azpimarratuko zenuke?

AITOR BAYO

Euskal itzulpengintzan ematen ari diren urratsak ez direla zuzenak azpimarratu nahi izan digu Josu Zabaletak.

J.Z. Bi urte edo hiru barru itzultzaile estatutua definitu ahalko da legez eta hemengo ikasketek horretara mugatu beharko dute, eta ez dakit oso bide zuzenetik goazen. Egia da hemen gero eta kalitate gehiago dagoela, itzulpen eskakizuna ikaragarri handitu da... Ezin esan lan guztiak onak

direnik ere, ez eta denak txarrak direnik. Egia da itzulpen txar asko egiten dela, bestela ezin izan gainera: Bi hizkuntza hain desberdin, biak ia ama hizkuntza bezala ezagutuak, dauzkagun prestakizun baliabideekin, eta gauzak egiten diren bezala izugarri artista izan behar da.

Izugarrizko ardura eskatzen zaio itzultzaileari, ze bera bait da hizkuntza normalizatzailea gehienbat, honetaz konturatu behar dugu, eta gehiago eskatu baina baliabideak jarriaz. Alde guztietan inbertitu behar da, presio handiagoa behar du egon eta laguntza gehiago. Gauzak honela, ez dakit jartzen diren baliabideak egokienak diren. Esate baterako: Oraindik ez dugu lortu karrera egokia

egiterik. Gero esaten da euskara lardaskatu eta okertze horretan interferentziak daudela! Horren kontrarioa itzultzailea da, horren kontzientzia handiena duena. Eta itzulpen ekintza batek sortzen du gainera interferentzia, eta hori aztertze moduak jartzen ez baditugu ez dakit zertan ari garen.

Espainiari gertatu zaio, bere itzultzaileek ezin dutela beren tituluekin Europako institutuetan lan egin. Lizentziaturarik ez zutelako. Gu bitartean masterretan inbertitzen ari gara, eta ez da soluzioa, soluzioa eskola on bat litzateke, eta bitartean ikerketa gune bat sortu beharko genuke.

J.J. Petrikorena

Haizeak kanpoan nondik jotzen duen ikusiko dugu. Harremanak interesatzen zaizkigu, ezin dugu itzalean jarraitu ●

«Modern dance»ren historia Lyoneko Bienalean

Ipar Ameriketako historia hurbila dantzaren harian

Mende honen hasieran, zinea sortu zen garai eta ingurune berberetan hasi zen garatzen EEBBtan dantza koreografikoaren ikusmolde berria bertatik mundu osora zabaltzeko. Dantzaren historia eta mundua lotzeko asmoaz EEBB-tako azken mendeko dantzaren bilakaera agertuko du aurtengo Lyoneko Bienalak.

MUNDUKO nagusigo politikoa Europa zaharretik Estatu Batu berrietara iragaten ari zen bezalaxe, musika koreografiko eta balletaren nagusigoa ere Frantziako akademietatik Los Angelesko estudioetara

pasatu da mende honetan. Sustraien bila, gertatutako mestizaia ugarien fruitu, Los Angelesko Denishawn eskolaren inguruan sortu zen egun mundu osoan ezagutzen den «modern dance». Hollywoodeko fil-

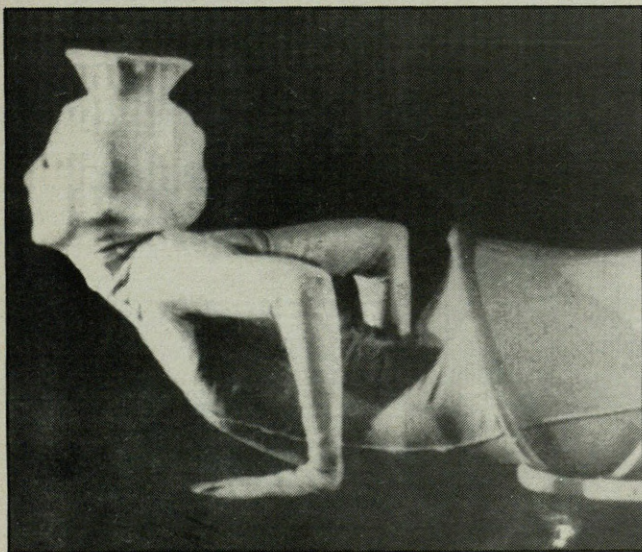
meek agertzen zuten Ekialdeko exotismoari dantzaren beraren kontzepzio berria erantsiz, teknika berriak arte martzialetan biltuz, erreserbetako indiarren jantziak egokituz eman zituzten Ruth Saint-Denis, Ted Shawn eta gainerako aurrelariak lehen pausuak.

Baina izenik ezagunak, bide berria behin betirako finkatu zutenak Lehen Mundu Gerraren ondorengo Ameriketara agertzen dira: Martha Graham, Doris Humphrey, Pauline Lawrence, Lester Horton, Charles Weidman, Eric Hawkins...

Iraganaren islada izateari utzi zion dantzak, momentuan momentuko errealitateari lotua. Kontakizunaren garrantzia ezabatuz doa

koreografiaren baitan, gizakiak galdu egiten du espazioaren zentrotasuna eta musika esperimentaziorako bideak libre dira. Bigarren Mundu Gerraren ondoko garaia da, Paul Taylor, Alvin Ailey, Alvin Nickolaïs, John Cage, Merce Cunningham... gazteak plazaratzen dira. Pintore abstraktoek oihala erabiltzen duten moduan erabiliko dute aurrerantzean taulatua.

Gaur egun, Vietnameko gerra galdua, Reagan, puritanismoa, droga, Bush, IHES, pobrezia hedaketa etabarrek markatutako Ameriketara baldintzak ez dira egokienak adierazpen askatasunaren alorrean aurrera egiteko. Koreografo eta dantzari askok EEBBtatik kanpo edo telebistetarako egindako lanei esker bizi dira eta etorkizuna nahasia eta zalantzarik bete agertzen da. Mende baten historia, dantzaren historia, «American Story» urriak 6rarte Lyoneko Bienalean.

Fort-de-France-ko jaialdia poesia eta politika

«Gizakia umiliatzen duen orenen kontrako burruka da kultura» adierazi zuen Aimé Césaire-k poeta handi eta Fort-de-Franceko alkatea. Uda honetan burutu da Karibetako irlak biltzen dituen kultur-jaialdia: dantza tradizionala, dantza garaikidea, antzerkia, perkusioak, argazkigintza... Afrika eta Ameriketako erritmo eta kultur-eraginak nahasian, arrazakeria, kolonialismoa eta zapalketa salatu dituzte, Sarafina! izanik aktuzio zentrala.

Kateb Yacine-ren ondorengoak

Hilik da Yacine antzerkigile handia, baina ahots berriak ere ematen ditu Magrebek haren bidean jarraitzaile. Fatima Gallaire argeliarraren «Les Co-épouses» eta Taïeb Sboui tunisiarraren «Le Rêve suspendu» dira taulaturiko azken lanak. Lehendabizikoak andrazkoen egoera zapaldua agertzen du eta bigarrengoak urraketa guztien islada diren bi emakumeren elkarriketa nahasia agertzen du.

Musika beltza eta diru zuria

AFRIKAKO musikak Afrikan bertan eta Mendebalde osoan arrakasta izugarria lortu badu ere ez da horren inguruan beharrezko industria autonomorik sortu. Kantariek mila eta milaka kaset saldu baina sosik ez dute ikusten, Metropoli dependientzia dute grabaketetan eta gainera, benetako piratak dira nagusi banaketa kontuetan.

Gabon, Dakar, Brazzaville etabarren egon badaude grabaketa estudioak baina agintariek ezarritako funtzionarioek jestionatzeko ezintasuna frogatu dute eta gainera Frantzia baino garestiagoak dira. Datu lazgarri bat, munduan zabaltzen diren produkzio afrikarren %75a Parisen grabatua da.

«Honela segitzen badugu ez da Afrikan musika gehia-

gorik egongo» aipatzen zuen Ram Ouedraogo produktore afrikarrak. Bere ustez Europara joan ala pirata bilakatu, horiexek dira musikari afrikarren irtenbideak.

Eta guztien gainetik genozidio kulturala bilaka daiteken mugimendua hasi da hedatzen. Musika afrikar modernoak batu egin ditu orain arte hiriko adierazbideak eta nekazal mundukoak, baina urradura ekarri dute produkzio europear elitistek eta erantzun gogorra eman beharko dute musikariek beren herriko ondare den hori lapur ez diezaieten.

J.M. Heritz

TEILAK

■ EE-KANTOLATUTA
EUSKARARI BURUZKO
IHARDUNALDIA

EUSKARAREN normalizazioari buruzko ihardunaldia antolatu du Euskadiko Ezkerrak Irailak 22 Donostian. Alderdi politiko honen hizkuntz politikaren ardatz nagusien inguruko azalpenak izango dira nagusi, Patxi Baztarrika, Xabier Aizpurua eta Xabier Gurrutxaga hizlarien ahotik. Mahai-inguru bat ere iragarri dute: «Euskara eta Justizia Administrazioa» gaia, eta Garbiñe Biurrun, Juan Galparsoro, Andres Urrutia eta Manu Basterretxearen partaidetza.

■ JAURLARITZAK
12 ANTZERKI TALDE
SUBENTZIONATU DITU

MASKARADA antzerki taldea aurten ere Eusko Jaurlaritzako Kultur Sailaren dirulaguntzarik gabe geratu da. Laurogei milioi pezeta banatu dira hamabi talderen artean 1990 eta 1991 urteetarako, beste hemezortzi proiektu baztertu ondoren. Gasteiz, Kukubiltxo, Maite Agirre, Ur eta Ac-

■ EUSKARAREN
TRASMISIO KANPAINA
30 UDALERRITAN

IAZ Deba bailaran egin zen euskararen transmisio kanpainak emandako fruituak aztertuta, Bizkaia, Gipuzkoa eta Nafarroako 30 udalerri ezberdinek antzeko kanpaina abiatu berri dute. Udalerrri hauetako euskara zerbitzuetako teknikariek dirulaguntzak eskatzerakoan, Iruñeko Gobernuako Hizkuntza Politikarako zuzendariak baiezkoaz erantzun du eta ezezkoaz Gasteizko Gobernuak. Mikel Ugalde honela arrazoitu du laguntza-aren ukapena: «Hizkuntz Politikarako Idazkaritzak ez zeukan honelako kanpaina bati laguntzeko dirurik, eskuar-tean dituen zeregin batzuk gerorako utzi ezean».

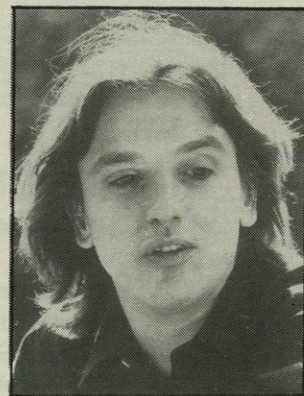
ción taldeek lehen aldikoz eskuratu dute subentzioa, eta Bederen-1, Bekereke, Karraka, Orain, Tanttaka, Eterno Paraiso eta Geroak berriz errepikatu dute, nahiz eta aurrekoetan euskaraz antzesteko baldintzak bete izan ez dituzten azken hauetarik batzuk.

ER.RA.NA.K ER.RA.N

Euskaldun aktore asko dago bere lurretik aldegin, lan egiteko egoera hobeagoa bila. Ibes egin behar honen arrazoia Jaurlaritzako antzerki planifikazioan dago, funtsean antzerki barrobi lan bat planteatu beharrean, fruitu azkarrak emango zituen plangintza bat eratu zelako, zuzendari famatuak kontratatuz eta obra handiosoak burutuz. Eskaparate politika bebin eta berriro.

Pako Aristi
(El Diario Vasco, 90-IX-12)

Laboak orkestra sinfoniko batekin lan egingo balu, nik untsa ikusiko nuke. Uste dut inorke ez diola proposatu. Nik nabi dut

TXUTXUMUTXUKA

Komenioak luzatzen ez baldin badira, ikastolek 87ko egoera berdina biziko dute, komenioen sinaketa eta Konfluentzia Legearen aurreko egoera berdina. Aurrekontuak egiteko garaian irakaskuntza publikoak %65a jaso du, eta hori ez dator bat gaur egun gizartean dauden kopuru eta eskariekin. Iruditzen zaigu bezkuntza proiektu horretan aurrekontu ez-diskriminatorioak eduki behar ditugula.

Iñaki Etxezarreta
(Ikastolen Elkartearen prentsaurrekoa, 90-IX-12)

Hezkuntza Saileko kontseilariordea analfabetoa da. Manuel Huertasek ez daki irakurtzen eta idazten Euskal Autonomi Elkartean ofizialak diren bi hizkuntzetako batean. Kontseilariorde berak emandako datuen arauera, 21.703 erabateko analfabeto eta 237.000 funtzional dago [EAEn]. Begibistakoa da gaztelerari buruz bakarrik ari zela, euskara ere kontutan hartuz gero, datuok oso ezberdinak izango bait lirateke tamalez.

Amatiño
(Deia, 90-IX-14)

beste puntu batetara joan, eta orkestra sinfoniko hori lortu arte, beste medio batzurekin egiten dut.

Pello Serbielle
(Hemen, 90-IX-14)

«EUSKALDUNON EGUNKARIA» KAZETARIAK BEGIEMATEN

EGUNKARIA Elkartean Anonimoak abuztuan antolatu zituen kazetari ikastaroak amaitu ondoren, udazkenean kaleratuko den Euskaldunon Egunkaria-rako kazetariak begiematen hasi da. Iparraldean, Gipuzkoan eta Bizkaian paratuko diren egoitzetarako kazetari zenbaitekin lotutako elkar hizketek fruiturik eman dute, eta Nafarroa eta Arabako egoitzak ziurtatzeko harremanak bizkortu dira.

«HERTZAINAK»: DISKO BIKOITZA... ZUZENEAN!

UDA partean isilik egon den Hertzainak taldeak berriro ekingo die kantaldi. Baina notizia, ez dira hemendik aurrerako kontzertuak izango, kantaldi berezia baizik. Negu honetan disko bikoitza grabatzeko asmoa bait daukate, taldearen kantu ezagunenak zuzenean jota biltzeko. Eta ondoren zer? Duela hilabete dextente kaleratu genuen txutxumutxuka betetzen ari da.

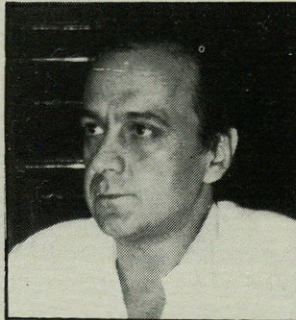
GASTEIZKO ANTZERKI JAIALDIAN, «MARXKARADA»

«**MARX** Brothers Abokatuak» tituloz Maskarada taldeak pare bat emanalditan frogatu zuen obrak «Marxkarada» izango du izenburu definitiboa. Urriaren lehendabiziko astean estreinatuko dute Gasteizko Nazioarteko Jaialdian, eta aurreraxeago liburu moduan argitaratuko.

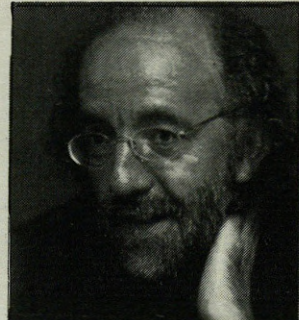
NOR - NORI - NORK

J. MIXEL BEDAXAGAR
Urdiñarbeko «Agosti Xaho» pastoralaren egilea disko bat grabatzen hastekotan dago. Niko Etxart kantariaren Kilikas estudioan sartuko da eta Zuberoako kantuak bilduko dituen elepea osatuko du, Elkar etxearekin argitaratzeko ●

J. AUSTIN ARRIETARI
literatur itzulpengintza lanak denbora luzea hartu dio berriro. Yourcenar-en «Adrianoren oroitzapenak» liburuaren argitalpenarekin maila altu samar ipini eta gero, W. Golding nobeldunaren lanik ezagunena euskaratu du oraingoan: «Eulien ugazaba» ●

IMANOL LARTZABALEK
bi elepe ditu kaleratzeko prest: Estorni poeta argentinarraren testuez grabatutako espainolezkoa bata — Madrilgo disketxe baten zigitupean —, eta euskarazkoa bestea: «Amodioaren berri». Azken honetan erromantzeen giroko herri kantak bilduko ditu ●

eguneroko lanak
egiten du

ARGIA

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK TEL
HELBIDEA D.P.
HERRIA HERRIALDEA

BANKU/ AURREZKI KUTXA
SUKURTSALA
KONTURAREN ZENBAKIA

Hegan egizu saiekin batera

Gure birraitonek ez zuten honelako tramankulorik erabiltzen hegan egiteko, izan ere, hegan egitea garai haietan aberatsen nahiz militarren esku zegoen bakarrik. Ez ordea orain.

GAURREGUN ia edo-nork egin dezake hegan; ez autobus moduko burdinezko hegazkin handi horietan, ohial xume eta soka fin batzuez sostengaturiko parapente batetan baizik. Sei-zortzi kilo pisatzen dituen motxila bizkarrean hartu, eta nori ez zaio atsegin Irumugarrietatik, Txindokitik, Aloñatik, Orduñatik edo San Donatotik behera hegaztien modura hegan jaistea?

Gizakiak betidanik izan duen hegan egiteko grinak bultzata, etengabeko garapena izan dute aireko ibilgailuek; baina zalantzarik ez dago ibilgailu guzti horien artean parapentea dela tramankulurik errazena, merkeena eta seguruena, bere itxurak besterik badi-rudi ere.

Dagoeneko hainbat herri txikitako jendea ohitu egin da noizbehinka beren be-

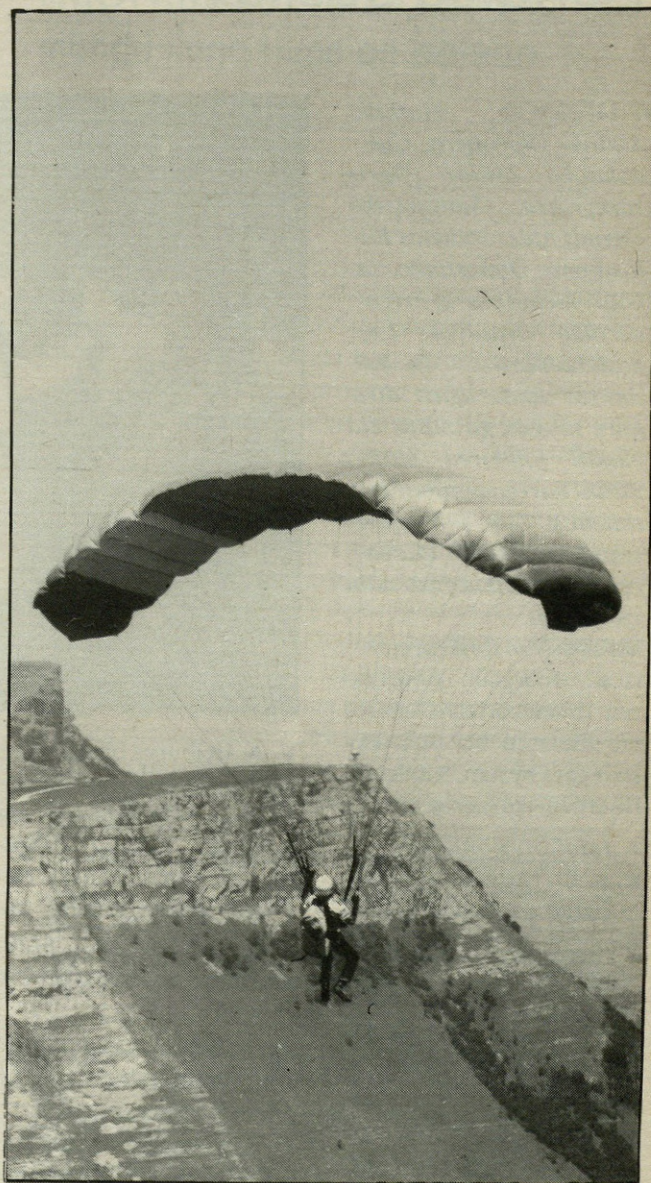
lardietan hamaika kolore-tako gizaki hegalarri hauek lur hartzen ikusten, eta las-ter batetan baserritar horie-tako bat baino gehiago ani-matuko da hegal aldi bat egitera. Zeu izan zaitezke hurrengoa!

•**Ikastaroak:** Prezio nor-mala 24.000 pezetakoa da; hainbat udaletxe eta uni-bertsitatek ikastaro suben-tzionatuak eskeintzen ditu: 8.000-10.000 pezetatan.

•**Ikastaroen iraupena:** Bi edo hiru asteburu, edo aste-bete.

•**Eskolak:** Irunen, Sope-lan, Altsasun, Tolosan, Or-duñan, etab.

•**Parapenteen prezioa:** Berrehun mila pezetatik aurrera; bigarren esku-koak: larogei edo ehun mi-la pezeta.

Airean, inor gabe, zu bakarrik, naturarekin bat eginik...

A. Elosgi

ELAI ALAI: «Euskal dantzak arrakasta ziurtatua dauka»

IRUÑEKO «Muthiko Alaiak» Oloronera, Galdakaoko «Andra Mari» Hungriara, Santurtziko «Mendi Alde» Sobietar Batasunera, Donostiako «Eskola» Alemaniara, Errenderiako «Iraultza» Txekoslovakia... Euskal dantza talde ugari dira gure mugak gainditu eta euskal folklorea munduan barrena zabaltzen dutenak. Guk, Portugaleteko «Elai-Alai» taldearen esperientzia jaso nahi izan dugu.

ARGIA. Non ibili zarete?

E. A. Georgian. Abuztuaren hemezortzian abiatu eta Irailaren bira bitartean izan gara bertan, Tiblisi hiriburuan hain zuzen ere.

A. Jaialdiren batetan?

E. A. Ez. Normalean horrela izaten da, baina honako honetan bertako taldeak gonbidaturik izan gara errepublika horretan. Urtero Portugaleten izaten den Jaialdiak, kanpoko taldeekin harremanak izateko aukera ematen digu, talde atzerriarrak ezagutzeko aukera.

A. Zein da bidaia hauen helburua?

E. A. Helburua bikoitza da: euskal kultura gure mugatetik at ezagutaraztea, eta kanpoko kultura ezagutztea. Georgia eta Euskal Herriaren artean gainera, harreman berezi bat dago, zenbait pelikula ari dira egiten...

A. Euskal dantzak ba al du arrakastarik atzerrian?

E. A. Maila minimo bat erakusten duen edozein euskal taldek ziurtatua dauka arrakasta. Gure folkloreak dituen aukera ezberdinek

arrakasta hori ziurtatzen dute.

A. Taldea mantentzeko ere funtsezkoak dira irteerak?

E. A. Nahiko motibazio garrantzitsua da. Euskal Herrian ematen diren agerraldiak nabarmenki gutxitzen ari direla kontutan izanik, honelako gauzak beharrezkoak dira.

A. Zein da gutxitze horren arrazoia?

E. A. Hor gauza asko hartu behar dira kontutan. Garbi dago ordea, euskal dantza

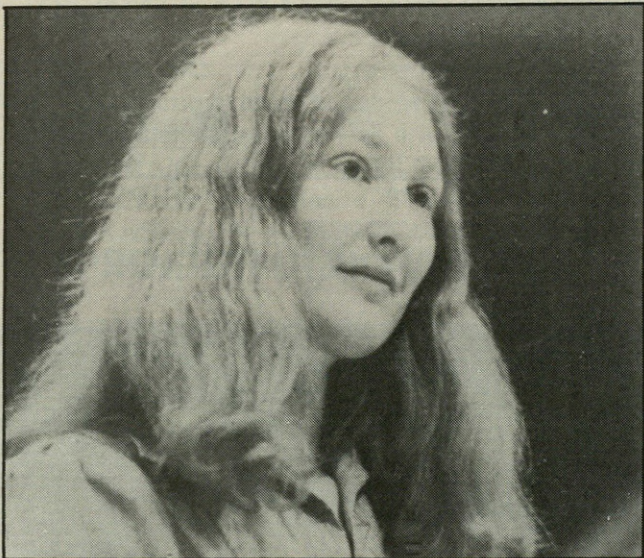
ez dagoela bere momenturik onenean. Lan asko egin beharra dago dantza sartuta dagoen krisi egoera horretatik ateratzeko.

A. Bertan nabari da krisi egoera hori?

E. A. Eskakizunean bati pat. Gero eta agerraldi gutxiago antolatzen dituzte bai udaletxeek bai eta gainontzeko erakundeek. Antolatzen diren agerraldietan ere, zail gertatzen da jende kopuru polit bat bertaratzea.

I. Goikoetxea

MUSIKA

● Irailaren 28an Hilbera tabernan Su ta Gar-ek kontzertua eskeiniko du gaueko hamaikak aldera.

● Irailak 30ean, berriz, Tahures Zurdos eta Los Romeros ikusteko aukera izango dugu. Bilboko Etxeberria parkean joko dute bitalde hauek gaueko 10,30ak aldera.

● irailaren 20an, Lizarran ere, The Hilliard Ensemble taldeak, 20,30etan Italia, Espainia, Ingalaterra eta Frantziako XVI. mendeko polifonia profano eta erlijiosoak kantatuko ditu. David James kontratenorea,

John Potter tenorea, Rogers Covery Crumb tenorea eta Paul Hillier baxu eta zuzendaria dira talde honen partaideak.

● Lizarran Aintzineko Musikaren astea dela eta, Emma Kirky sopranoaren ahotsa entzuteko aukera bikaina. Laguntzaile modura Ingrid Seiffert (bibolin barrokoa), Charles Medlan (violoncello barrokoa) eta John Toll (klabe eta kamara organoa) izango ditu 20,30etan eskeiniko duen ekitaldian. G. F. Haendel-en bederatzi Aria eta sonata alemaniar interpretatuko ditu.

ZINEMA

● «Malas influencias». Rob Lowe txatxua eta «Sexo, mentiras y cintas de vídeo» filmean parte hartu zuen James Spader elkarren ondoan bodrio izugarri ho-

netan. Lowek, beti bezala, halako babukeri sasierotikoa erakusten ahaleginduko da, baina Curtis Hanson zuzendaria bezain erridikulu geratzen da.

«MONSIEUR HIRE», Simenon-en mundu iluna filme on batean

Zuzendaria: Patrice Leconte. Aktoreak: Michel Blanc, Sandrine Bonnaire. Gidoia: Patrice Leconte, Patrick Dewolf. Argazkia: Denis Lenoir. Musika: Michael Nyman. Produkzioa: Frantzia, 1989.

T Georges Simenon-en obra eta zinema uztarturik egongo dira beti, bere nobela guztiek zeluloiderako propio filmatuta daudela bait dirudite. Maigret-ek eta adiskideek aukera ugari izan dute pantailan agertzeko suertea lagun, baina badago titulu bat orain arte halako izua erakutsi duena, «Les fiançailles de Monsieur Hire». Obizko polizia trama eta zaporea azaldu arren, bakardadea, beldurra eta maitasunaren sarean bereziki itotzen diren pertsonaien mundua deskribatzen ditu Simenon-ek bertan, eta horregatik akaso, errespetoa izan diote kasik zuzendari guztiek.

Oraingoan Patrice Leconte zinegile ezezagunak galdu dio errespetoa gizon bitxiari, eta lan kurioso eta fina medio, Simenonen nobelak merezi zuen tratamendu dotorea eskaini dio. Ingurua voyeur-aren ikuspegitik aztertzen duen gizona, inguruarekin deus jakin ez nahi duen gizon bera eta amodioaren sarean gutxinaka jausiko den gizon horixe tajuz zaintzen ditu Lecontek obra interesgarri bonetan. Izanez ere, amodioak ez baitu sekula barkatzen eta bere grazia erdies-teko norbera edozer egiteko prest dago noizbait. Hire, ingurua arakatu ondoren, maitasun horren kartzelan murgilduko da harik eta bukaera trajikoa aurreikusi arte. Nyman-en musikak, Brams-en laguntzarekin, eta Lenoir-en argiztatzeak borobildu egiten dute trama beltzaren aitzakiaz melankolia eta etsipena bakardadearekin nahasten dituen filme eder hau. Hirer munduak aurkitu du azkenean bere lekua zine-man Michel Blanc-en lan bikainari esker.

A.Gostin

**ARI NAIZELA,
ARI NAIZELA**

G A I L I B R E A N

Bota Punttuba

«Donostia Bertsotan» berpiztu nahian

● **Bertsogintza ikastaroa** antolatu du Bilboko **Otxarkoaga auzoko Euskal Txokoak**. Oinarrizko ikastaroa izango da. Ostiralean, 6etatik 8etara. Matrícula: 1.500 pezeta. Irailaren 28an hasita. Informazio gehiago nahi izanez gero deitu Auzo Etxera: 4120387. Goizez: 10etatik 2etara. Josebaz galdetu.

● **«Orixe»ren omenez III. bertso paper lehia-keta**. Gipuzkoako Oresa-ko Udaleko Euskara Batzordeak antolaturik, hiru talde edo adinetan banatua izango litzateke: 14 urte bitartekoentzat. 15 urtetatik 20 urte bitartekoentzat. 21 urtetatik aurrekoentzat. Gutxienez zortzi bertso bidali beharko dira, eta hamabi gehienez. Eta hamalau urtetatik beherakoek gutxienez bost. Informazio gehiago: 672521. Goizez.

● **Oiartzunen festak** dituzte Ugaldetxo auzoan. Hainbat ekitaldi bereziren artean **bertsolari saio polita** antolatu dute, irailak 30ean, eguerdiko ordubatean hasita. Han izango dira: Peñagarikano, Agirre, Murua eta Telleria. On egin dizuela!

Iaz «Auzoz auzo bertso-tan» kanpaina kaleratu zen. Urte osoan auzo bakoitzean bi bertsolari aritzeko igandero. Helburua interesgarria zen hasiera batean baina biltzen zen jendea ikusirik atzeratzen eta hoztutzen joan zen bertsogiroa. Auzo bakoitzeko leku jakinean antolatzen zen saioa baina jendea ez zen biltzen bertsoak entzuteko baizik eta kasualitatez topaturiko gelditu.

Bertsolariak normalean gai librean aritzen ziren baina auzo bakoitzeko infor-

mazioa ez zekitenez, gai topikoetara jotzen zuten: euskara, ikastola... Hau dela eta, koordinaketa eta egituraketa eza zegoela nabarmentzen eta konpondu beharra antzematen zen. Bikoteka antolatzea eta biltzen zen entzule kopuruarengatik diru galera gertatzen zen Udaletxearentzat. Gauzak honela, aurtengorako sei bertsolari ez osatutako hamar saio antolatu dira ea jende gehiago hurbiltzen eta girotzen den tajuzko bertsoak entzun ondoren.

Donostian aintzina eus-

kal giroa nagusi zen jaiak antolatzeko garaian. Baina urtez urte galtzen joan da tamalez eta horregaitik berpizteko helburuez jarri dira hamar saioak. Urtean zehar dauden euskal festekin egokiturik tartekatuko dira egitarauaren barnean. Alde Zaharrak, Antiguoa eta Egiak edukiko dute honetarako aukera.

Gaien aldetik berrikuntza batzuek izango direla iragartzen dute. Sarrera dohainik gertatuko da eta aukera hau izanik ea jendea berotu eta bertaratzen den.

TITULUDUNENTZAT IKASTAROAK – 1990-91

ESKORIATZAKO IRAKASLE ESKOLA

I – IKASGELATIK ENPRESARA: EUSKAL ITZULPEGINTZA ikastaroa

HELBURUAK:

- Itzulpengintzaren baliabide teoriko eta praktikoen erabilpenean trebatu.
- Itzulpen-enpresa txikiak eratzeko prestakuntza teknikoa eskaini.

HARTZAILEAK: EUSKAL FILOLOGIA, MAGISTERITZA eta ITZULTZAILE tituluen jabe direnak.

IRAUPENA: Urrian hasita, 380 ordu, arratsalde eta larunbat goizetan banatuta.

IRAKASLEGOA: X. MENDIGUREN, J. ZABALETA, J. MARIN, E. SAINZ, A. SAGARNA, J. BERGA-RETXE. -LANKIDE AURREZKIA.

AURRE-INSKRIPZIOA: Eskoriatzako IRAKASLE ESKOLAn irailaren 28a baino lehenago.

II – ESKOLA ETA LANBIDE ORIENTATZAILEAK TREBATZEKO ikastaroa

CURSO DE ORIENTADORES PEDAGOGICOS Y PROFESIONALES

HELBURUA: orientatzaile talde profesionalak sortzeko prestakuntza teknikoa eskaini.

HARTZAILEAK: PSIKOLOGIA, PEDAGOGÍA eta MAGISTERITZA tituluen jabe diren 20 ikastari.

IRAUPENA: Urrian hasita, 560 ordu, kurtsoko lehen bi trimestreetan egun osoz banatuta.

IRAKASLEGOA: L. SARASOLA, P. ARBE, M. RECARTE, S. RODRIGUEZ.-P. AIERBE.-E. SE-SE.-N. ALZOLA, J. OTAÑO.-F. MURGIONDO, J.J. CHINCHURRETA, F. GARMENDIA, A. ACHA.-G. BARASORDA, SAGAZDE,...-J. BERGARETXE.

AURRE-INSKRIPZIOA: Eskoriatzako IRAKASLE ESKOLAn irailaren 28a baino lehenago.

III – SOZIOLINGUISTIKA

«A»: EUSKAL SOZIOLINGUISTIKA: SARRERA

«B»: EUSKAL SOZIOLINGUISTIKA: SAKONKETA

IRAKASLEGOA: J. AREJOLALEIBA, K. ZUAZO, K. AMONARRIZ, J.M. SANCHEZ CARRION

IRAUPENA: Urtarrilean hasita, 60 ordu, larunbat goizetan.

PREZIOA: 15.000 pta.

AURRE-INSKRIPZIOA: Eskoriatzako IRAKASLE ESKOLAn irailaren 28a baino lehenago.

MATRIKULA: Aurre-inskripzioa egin dutenen artean sarrera froga bat burutuko da garaiz ezagutze-ra emango zaien egunean, eta bertan gutxiengo maila dutenekin osatuko da taldea.

IRAKASLE ESKOLA

EUSKO JAURLARITZA
Lan eta Gizarte Segurantzza Saila

GOBIERNO VASCO
Departamento de Trabajo y Seguridad Social

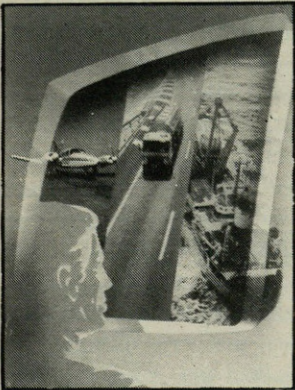
BOTOIA SAKATU AURRETIK

● ASTEAZKENA

21.50etan, Gaueko Pelikulan «**Arrantzalearen Oinetakoak**».

Zuzendaria: Michael Anderson. Antzezleak: Anthony Quinn, Sir Lawrence Oliver, Oskar Werner eta David Janssen.

Bigarren Mundu gerratea ekiditzeko asmoz, Munduko buruzagien arteko bilera ezkutu bat egiten da. Itxaropenak gizon batengan jartzen dituzte eta gerora, berau Kiril I. Aitasaindua bilakatzen da. Arrisku atomikoa baztertu eta Asiako zenbait lekutan dagoen gosetea ekiditzen ekiten du lan Kirilek.

● LARUNBATEAN

22.15etan «**Boterearen Loreak**».

Zuzendaria: Otto Preminger.

Antzezleak: Henry Fonda, Charles Laughton eta Don Murray.

Lehendakariak idazkari-tzat ongi ikusia ez den liberal bat izendatzen duenean, bizitzaren alde ona eta txarrak azaltzen dira.

IKUSI BAIETZ...

● Larunbatean

19.45etan, Kirolez Kirol saioan estatu espainoleko futbol ligako partidu bikaina,

Athletic-At. Madrid.

● Igandean

12.00etan, eskalada: Do-

nostiatik, «**Donostia Sarlaren**» eskalada ikuskizuna.

● Igandean

18.05etan **saskibaloia**. Estatu espainoleko ACB ligako saskibalo partidua.

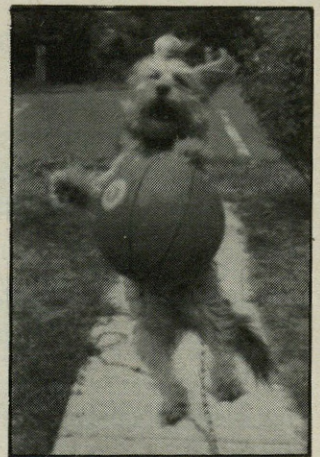
● ASTEARTEAN

21.50etan, «**Zure Txartela ez da Luzarorako**».

Zuzendaria: George Kaczender.

Antzezleak: Richard Harris, George Peppard, Jeanne Moreau, Jennifer Dale eta Alexandra Stewart.

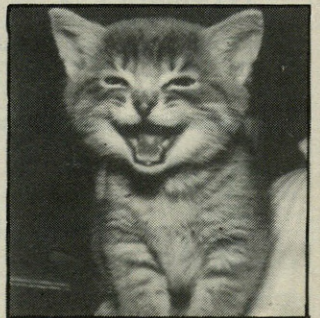
Jason bere bizitzako une txarrenak jazotzen ari da bere finantza inperioa galtzeaz doalako. Bere jokabide eta bizitza estiloarekin amaitzea erabaki eta burdel bat duen Lilirengana jotzea erabakitzen du. Bertan Munduko gizon aberatse-nak heuren nahiak asetzen dituzte.

TXORI BATEK ESAN DIGU

■ Edurne Ormazabalek «Katu kale»ren aurkezle ohiak, eta gaur egun Euskadi Gaztea-ren zuzendari denak beste musika programa berri bat eskeiniko digu irailaren 29tik aurrera: **Top Gaztea**. Videoclip-ak eskeiniko ditu gehienbat ordu erditxo irauten duen saio honek. Videoclip-ez gain noizean behin bertako taldeen lanen grabazioak ere ikusi ahal izango ditugu bertan. Larunbatetan emitituko da Top Gaztea, arratsaldeko bostetatik aurrera.

■ «**Ispiluan**» izeneko erreportai seriea emitituko digu Fuskal Telebistak urriatik aurrera, igandero arratsaldeko 8etan. Ordu erdiz Euskal Herriko kultura, politika, kirola edota edozein arlotako hainbat pertsonaiaren **autobiografia** izango da programa honen mamia. Izen eta aurpegi ezagunen atzean dagoen pertsona, beronen iragana eta istoriotxoan islada izan nahi du «Ispiluan» programak. Adineko jendeak garantzi aparta izango du saio honetan.

Kike Amonarriz: «artista berriak plazaratu nahi ditugu»

IKUSITAKOAK

IKUSITA

TIA MARITXU

Dagoeneko ezaguna dugu Kike euskal kultura eta jai girotan. Oraingoan, ETBren programa berri baten aktore izango dugu Ahizpea Goenaga eta Elena Irureta aktoresekin batera.

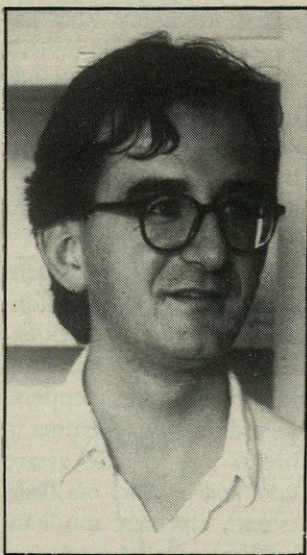
ARGIA. *giroan eta Fun-tzioáprogramaren gidoi-lari gisa aritu ondoren, programa berri baten aurkezle izango zaitugu laster. Konta egiguzu la-bur nolatan sartu zinen telebistaren mundu bone-tan.*

KIKE AMONARRIZ.

Txistekin hasi ginenetik, beti izan dugu pauso bat aurrera emateko nolabaiteko ilusio edo erronka. Aurt-en, Ahizpea eta Elenak aurretik esku artean zuten proiektua gauzatzeko aukera izan dut eta pauso berri hori ematera ausartu naiz.

ARGIA. *Orain arte jorra-tu dituzun bildo berbere-tatik bideratuko duzue programa ala guztiz ez-berdina izango al da oraingoa?*

K. AMONARRIZ. Programa, berez, guk hirurok lanegiten dugun kontratazio ajentzia baten inguruan gauzatutako da. Humorezko programa bat izango da, fikziozkoa hain zuzen ere,

baina, bestetik, edozein gauza egiten dakien edonor ekarri nahi dugu programara: mago, ipnotizatzaile, txiste kontalari nahiz abes-lari berri...edonor. Hori li-tzateke helbururik nagusie-na, fikzio eta elkar hizkete-tik aparte Euskal Herriko bazter izkutuenetatik jende edo artista berriak plazaratu edo ezagutaraztea. Gai-nera, zenbait froga ezber-din ere tartekatuko ditugu gonbidatu ezezagun ho-rientzat.

ARGIA. *Beraz pentsa daiteke programak zen-bait atal ezberdin izango dituela.*

K. AMONARRIZ. Oro-korrean hiru sail ezberdin lituzke programak. Batetik, guk hirurok antzeztutako fikzioa, bestetik gonbida-tuen aktuazioa eta azkenik, bulegoan jazoko diren el-kar hizketak. Ajentzia ber-tan girotutako programa izango da alegia. Gure as-moa programa bakoitzean jende mugimendu dexente sortaraztea da, printzipioz, gonbidatuak ere gidioan bertan parte hartu araztea.

ARGIA. *Lehen hamairu programen gidoiak zebaz-tear dituzue dagoeneko: Trebetasunak, elkarrizke-tak, humorea eta fikzioa. Nolabaiteko berrikuntza-rik suposatuko al du «Hau da A.U.» programak ETBn?*

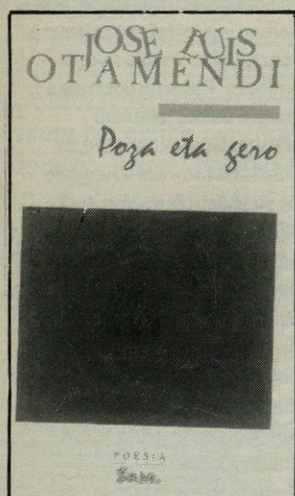
K. AMONARRIZ. Batik bat, pisurik gehiena gonbi-datu ezezagun horiek era-mango dutela, izkutan di-rauten euskal altxor horiek plazaratu nahi ditugula. Za-lantza ere hortan legoke, jendearen parte hartzean, baina, esperientziadun tal-de batek babesturik egonik baikor eta ilusioz hasiko ga-ra.

Berarentzako afalosteko unerik atseginena telebistaren aurrekoa da. Harrikoa egin eta han esertzen da egongelako besaulkietatik berean, on /off dioen telebista aparailuaren botoia sakatu ondoren. Bakarrik egon ala ez, gauero dauka telebista piztuta. Gustokoenak «Las chicas de oro» eta «Juzgado de guardia» izan arren, barre algarra aurregrabatuak dituen edozer ikusten du gogoz. Punto eginez eta altzoetan aldizkariren bat duela jartzen da antiojutik zehar pantaila begiratz. Bisitaren bat duenean ere, han da beti telebista, solasaldi solte eta alaiaren lekuko. Nekeak jota, sarri ikus zenezake bere txokoa, tele-aparailua pare parean duelarik, lepoa oker, ahoa zabal... lo. Hori bai, komedien barre ozenak entzun eta itzartzen denean irripartsu duzu berriro. Berari programa horiek gustatzen zaizkio, puntua egin, aldizkariren bat irakurri, gurekin berriketan aritu eta lo geldituaz bat. Badirudi gainera tia Maritxu ez dela bakarra, hain presente dagoen elekragailuaren indarra erlatibizatzer a bultzatzen gaituena: alemaniako (lehen Federala zen zatian) ikusleetatik ehuneko 50ak beste zerbait egiten du telebista ikusten duen bitartean, Estatu Batuetan ehuneko 75era iristen delarik bestelakoetan ari diren ikusleen kopurua.

E. ARANA

Poza eta gero, gora

Poza eta gero. JOSE LUIS OTAMENDI.
Argitaratzen du: SUSAK,
62 orrialde.

Tonto-tontoan, laugarren poema liburuarekin dator kigu Jose Luis Otamendi, Ustela sailan estreinatu eta Susa-rekin jarraituz, poeta gazteen obren argitaratzearen lekukotza zaila azken honek hartu zuenetik.

Norbaitek ez baleki ere «Egunsenti Biluzia»rekin plazaratu zen orain hamar urte Urola arroakoa, eta, hiruzpalau urtetako tartee-kin, «Azken undinaren kaira» eta «Zainetan murrailak» eman ditu; «Poza eta gero» azkenik. Ezin esan daiteke emankorra ez denik izan orain arteko «Oto»ren hogeitahamar urtetako mundualdia.

Emankortasun horretan ez dio eskaporik eginen gizar zerutiar den edo-

zerk: dela astakeria latza den bizitza hau, dela heriotza, amodioa, denbora, oroitzak, eta zer esana emateko den gai orok.

Poesia beti poesia, eta, nola nik esplika poesia? Esan daiteke, zinez, poesia ez dela inolako ñoñokeria. Ez eta tristatzeko aurredisposizioan jartzen bagaitu ere, honen kasuan bezala. Lagun batek dioen mane-
ran, irakurria izan arte ez da poesiarik. Poesia eta gero poesia, azpeitiarrak dioen legez.

Poza eta gero, poesia, dio gure sujetuak. Pozaz ari zaigu gehienbat oraingo honetan, azken aurrekoan maitasunaz edo aritu ondoren. Eta poesiaren aurretik, zer? Aurrena, poesia egitearen plazerra, nire ustez, —zenbat orgasmo honez gero aixkide?!—, errealtatearen aurretik, eragiten datorrela poesia.

«Poeta denaren sinale» izenburua eman nion due-
la zenbait urte, Josu eta biok elkar hizketa luzeegi bat burutu Jose Luisekin eta erreketak hartatik salba-
tu zen artikuluxka hari. Berak, egiten bide duena,

bestalde. Bai baitakit sor-
kuntzaren osterak hustuke-
ta ederrak eta orrazketa
galantak egitearen zale de-
la, bere poesi-lanaren me-
sedetan.

Harakoan zioen —berak
esan zituen, geuk jarri ez
bagenituen ere, eta gezu-
rrik ez da beraz. Zein ka-
joietan ote gure kontzien-
tzia txarra?— gauze-
kin oso pozik geratu nintzen,
«ematen zuen», irakurketa
heteroklitoak aipatzen ziz-
kigun eta zer ikasirik izan
nuen berarengandik.

Bizi duena nabarmen-
tzen da bere poema bildu-
metan eta nabari da eklek-
tikotasun hori, inork gu-
txik bezain ongi menpera-
tzen duen bertso-errima li-
breko musikalitate arraro
edo aparta hori eta, ber-
tsolari alprojen moduan,
bukaera preziso-prezioso-
kin pastelaren ginda poe-
ma bakoitzari jartzen dioe-
nean.

Kritika ez bada ere, nire
inpresioen iruzkina egin
nahi nuke. Eta irakurri ar-
te arte berori ez dagoenez,
berak esandakoez balia.
«Esaidak/ bizirik izateko/
zorneak jandako lurrok/
maite behar ditudala kara-
txo/ (...), «senda ezin hil
gabe» aidanez. Eta nik diot
«bizidunentzat ba ote me-
dizinarik?», eta hala ez de-
nez, autopsiak zerbaitez
salbatuko bagaitu, bizitzaz

salba gaitzala.

Baina ez nuke autopsia-
rik egin nahi hemen. Bes-
teren artean, «Zutaz idaz-
teko jaio bide nintzen
mundura», ez dio Otamen-
dik. Zu, ni eta hi dirateke
aurretik aipatutakoez gain,
bere produkzioaren kons-
tante kontinuista batzu.
hizkuntz aberastasuna,
hitz jokoak, errekurtsoen
jakituria eta abar.

Askorik aldatu ez due-
nik usteko duen zenbaiti
ordea, esan beharrean na-
go, tristatzen bagaitu ere,
ez gaituela lehen bezainbat
tristatzen Jose Luisen,
«erak ikasi» ditu eta ez da
garai bateko injenuoa.

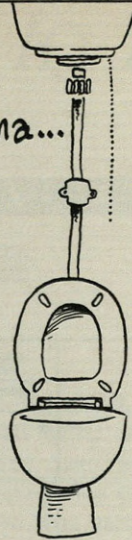
Ikus bestela adibidea.
Ikus azken aurreko liburu-
ko lehen poema, hots,
«Ene herriko plazak arku
asko ditu / (...)mutikoez
berriz/ bazkalostean/ kur-
loien orde/ harrika ain-
geruak bota dituzte»; edo-
ta «Hondartzan utzi nahi
nuke nire gorputza/ arra-
tsez/ marea behean/ antxe-
ta rafaga batek akribila-
tua». Orohar, hobera egin
du, nire gustorako.

Jon Arano

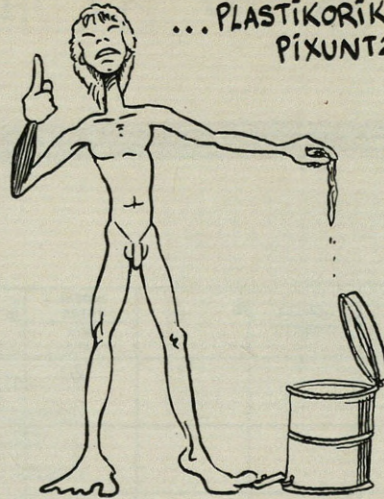
Idortea dela eta,
gogoan har komuneke
zenbait arau ekologiko...

-Lehena...

...PLASTIKORIK EZ BOTA
PIXUNTZIRA

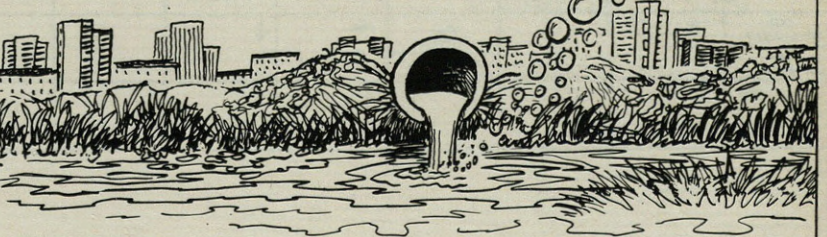
Bigarrenena...

... EGIOZU
BOIKOTA
ESPRATARI

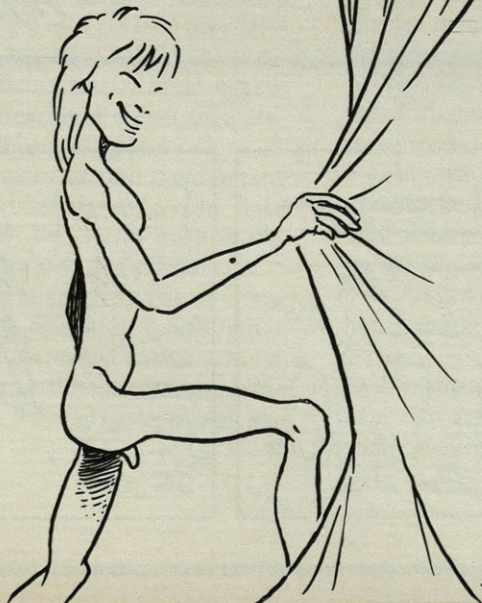

- Hirugarrena...

HAINBAT ETA
XABOI GUTTIAGO,
HOBE

-Eta laugarrena...
AURREZTU URA:

DUTXA ZAITEZ
ZURE
AMORANTEKIN!

D E N B O R A P A S A

H I T Z G E Z I D U N A K

ENBARAZUA EUROPAKO IPARRALDEAN	↓	LASAIK ZIRIKATU	↓	DIOSAL HITZA HITZ LAUA	↓	ONETS EZIN INDIOA	↓	LAU KAPAR	↓	SEGI BIZK. IRATZE	↓
→		↓		↓		↓		↓		↓	
UHN KOLPEAK URTE ORO	→								KONTSONANTE BIKOITZA SUBJ. DA	→	
→						DETEKTA- GAILU ZERO	→		↓		
IPAR. AUSART HEROI GENEROAK	→			INTSEKTU MOTA NONGO KASUAN	↓					BOKALA MALTZUR	→
→				↓		LABE PALA EPEA	→			↓	
... EGIN, GOTTIKA ARI SUBJEKTU	→		ZIPOTZ POTASIOA	→		↓		(AURR.) ITSASO PNV	→		AURPEGIKO IREKIDURA
→		↓		AUHENA GIPUZKOAKO AUTOETAN	→		↓				↓
OGL, HITZ ELKAR. GAU JAJA	→		IBAI PUTZUA FOSFOROA	→	↓				ODOLEAN BOKALA	→	
→		↓					SORTU	→	↓		

ENBIDO

KAXKU

Ali

D E N B O R A P A S A

I R R I

F A R R E Z

AITZAKIA

Herri txiki bateko apaizak gertutik jarraitzen zituen bere herritarren ohiturak, batipat limosnei zegozkienak. Igande batez, Pello Marirengana hurbildu zen meza amaituta gero:

- Aizu Pello Mari, zurekin solasalditxo labur bat izan nahi nuke.
- Berorrek esan beza.
- Aidanez, ez omen duzu limosnarik botatzen mezetan.
- Hala da erretore jauna, baina horrek badu bere esplikazioa.
- Ah bai?

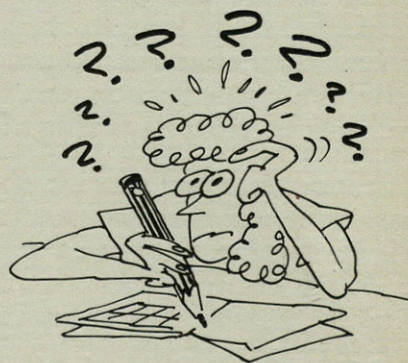
— Bai noski. Katarroak harrapatzeko ezer gutxi behar izaten dut eta elizan egiten duen hotzarekin edozeinek ateratzen ditu eskuak patriketatik katarro latza harrapatzeko arriskurik gabe.

Erretorea ez zen oso komentzitu-ta gelditu eta uda sasoia helduta-koan:

— Aizu Pello Mari, zuk katarroarena esan zenidan baina udan ere ez dizut limosna emateko intentzio handirik ikusi.

— Kontxo erretore jauna! Udan egiten duen beroarekin edozeinek sartzen ditu eskuak patriketan.

•	E	•	B	•	A	•	O	•	I	•	J
E	S	K	A	N	D	I	N	A	V	I	A
•	T	I	R	A	I	N	A	K	•	R	R
U	R	T	E	R	O	•	R	A	D	A	R
•	O	Z	A	R	•	O	T	I	A	•	L
E	P	I	K	A	K	•	E	N	D	A	I
•	O	K	•	Z	O	T	Z	•	I	Z	•
I	Z	A	K	I	•	A	I	E	N	E	A
•	O	T	•	O	S	I	N	A	•	R	H
G	A	U	P	A	S	A	•	J	A	I	O

PATATA SALTZAILEA

Uda partean Kontxako paseoan patata-frijituak saltzen diharduen horietako bat estu eta larri aurkitzen zen: udan negozioa nahikoa ondo zihoakion, baina urteko beste hilabeteetan ia jatekorik ere ezin zuen atera. Halako batetan, gogora etorri zitzaion berak ezagutzen zuela Amara inguruko bankuetxe batetan lana egiten zuen bat. Hartu trasteak eta berarengana joan zen zuzenean:

— Kaixo Mikel. Ez dakik zein garai larri eta estuak ari naizen pasatzen. Derrigorrezkoa zaidak hire laguntza: nire patata-postua hire banketxearen aurrean jartzen utzi behar didak.

Adiskideari ez zitzaion iruditu patata-postuak kalte egiten zionik, eta gainera bidebatez jendea erakar ziezaiokeela pentsatu zuen.

Bada, banketxeko enpleguak lehenbizi, bezeroak ondoren, eta inguruko dendariak azkenik... jendez gainezka zuen egunero saltokia gure lagunak. Egunak joan, egunak etorri aberastu egin zitzaigun patata-saltzailea.

Urte erdira edo, lehen Kontxako paseoan beraren antzera patata frijituak saltzen diharduen lagun bat inguratu zitzaion:

— Aizak Manuel, mesede bat egin behar didak: hoge mila duro behar dizkiat.

— Sentitzen diat ba Agustin, baina ezin diat dirurik eman. Nahi duan guztia bai, baina dirurik ez. Banke-

txearekin akordio batetara iritsi ninduan: beraiek ez diate sekula patata-frijiturik salduko eta nik ez diat dirurik mailegatuko.

Ekonomiaren beheraldia eta Irak

DUELA hiru hilabete, ekonomilari adituen ustetan, jadanik hasita zegoen Iparramerikako ekonomiaren beherakada eta, itxura denez, nahiko gogorra omen da ekonomiak esperimentatuko duen krisialdi hau. Eta Iparramerikan honelako fenomeno ematen baldin bada, zalan-tzarik gabe, gainontzeko herrialdeetan antzeko zerbait gertatuko da, Atlantikoren bestaldetik bait dago, oraingoz behintzat, ekonomiaren motorra.

Zein dira depresio honen zergatiak? Lehenengoa eta garrantzizkoena, ekonomia kapitalistak bere kasa duen gaitza, hau da, sistema hau ezarri zenetik ekonomiak gorakada eta beherakadak izan ditu, honen arrazoiak aurkitzeko saiakera pilo bat egin delarik, baina ongi esplikatzeke. EEBBen kasuan, bigarren zergatia armagintzaren beherakadan datza. Izan ere, Soviet Batasunak armagintza lehia utzi duenean, EEBBetako agintariak ezin dezakete jarrai armak produzitzen, etsai nagusia bertan behera egin ostean oso zaila bait da zergadunei azalpenak ematea, armak produzitzeko arrazoirik ez dagoenean. Beraz, orain Pertsiar Golkoko egoera dela eta, ezin hobe-kiago etorri zaie EEBB, Estatu frantsesa, Britainia Handia eta antzeko Estatu inperialistei, Estatu espainola barne, armagintzak justifikazioa eduki dezan. Gerra politika hau dela eta, ekonomiari ongi etorriko zaio beherakada hain zorrotza ez dadin izan.

BESTALDE, EEBBetako ekonomia beste arazo batekin aurkitzen da, nahiz hau bigarren maila batekoa den: interes-tasa altuegiak. Eta jakina, interes-tasa altuegiak badira, inbertsioak ez dira erakargarriak eta

inbertsioak, sistema honetan, oinarrizkoak dira hazkundera mantentzeko. Interes-tasak hain altuak izatearen zergatietako bat gobernuak duen defizit publiko eskergan bilatu behar da, ezinezkoa egiten bait zaie gastuak gutxitzea, hemendik aurrera errazago izango den arren, gastu militarrek ez bait lukete zergatik orain arte bezala hazten jarraitu behar. Hortik aparte, inflazioa ere kontrolpean eduki nahi dute eta horretarako interes-tasak goian eutsi behar dira politika ortodoxoaren arabera. Beraz, irteera zaila.

Azkenik, kanpo merkataritzako arazoa ere hor dago. Hain zuzen ere, kanpo-merkataritzan izugarritzko defizita dute EEBBek, beren merkantziak ez bait dira konkurrenteak munduko merkatuetan, dolarraren prezioa oso garestia delako. Horregatik, azken urte hauetan dolarrak egin duen beherakada, moneta gehienekin konparatzen badugu. Beraz, arazo larriak dituzte kanpoan merkantziak saltzeko eta eskaria txikia denean, depresioa ez da urruti ibiltzen, gauregun nabari den bezala.

EKONOMIA egoera larri honetan murgiltzen ari zenean Irakek Kuwait inbaditu zuen eta inbasio honen ondorioetako bat petrolioaren prezioak garestitzen hastea izan da eta nondik esaten diguten depresioa sortuko dela petrolioaren prezioek ez badute behera egiten eta nondik esaten diguten depresio honen zergatia Iraken aurkitu behar dela, etab. Antzeko zerbait gertatu zen 1973ko krisialdiarekin, orduan ere arabiarrei egozten zitzaizkien kulpak guztiak ekonomia depresioan sartu zelako. Beraz, justifikazio ederra armadak Pertsiar Golkora bidaltzeko, ekonomia kapitalistari ondo fun-

tzionatzen uzten ez dion etsaia Saddam Hussein bait da. Eta jendea kontentzurik! Baina petrolio enpresak egiten ari diren irabazi paregabeak ez ditu inork aipatzen.

Dena dela ere, sistema kapitalistak dituen bozeramaileen aldaketak ere harrigarriak dira. Iran-Irak gerran zeuden bitartean, Irak defendatzen zuten, nahiz jakin arma kimikoak erabiltzen zituela populazio zibilaren aurka, batipat populazio kurdoaren aurka. Horretaz oso gutxi mintzatzen ziren, azken finean kurdoen eskakizuna gaur egungo munduaren banaketan ez bait da sartzen eta ho-berena gainera kentzea. Gero, gaue-rik goizera, aliatua zen Hussein jauna, aldatu eta mamu gaizto bilakatu digute, Hitler bera baino gaiztoagoa bihurtuz. Sinisgaitza, benetan. Badi-rudi militarrek beren «jostailuak» justifikatu beharrean zeudela eta zer egokiagoa paperezko etsai bat asma-tzea baino. Zalantzarik gabe, militarrentzat jostaketa bat besterik ez da Pertsiar Golkoko aferra, denbora pa-sa bat, soldaduek sufritzen duten bi-tartean. Gainera ederki justifikatzen dituzte alperrikako gastu militar pa-regabe horiek. Oroitu behar da Irak Iranekin gerran egon zen bitartean apenas erdiespenik izan zuenik eta Irango armada nahiko kaskarra da. Beraz, Irakeko armada erraz menpe-ratuko dute Estatu kapitalistetako zaindarien, bestela gaizki dabilta. Azken finean, ez da izango konplexu industrial-militarrak etsai bat edo bestea behar duela armak produzi-tzen jarraitzeko? Ez dakit, baina sus-mo guztiak dira horrelako arrazoi-ren bat egongo dela izkutatuta non-bait.

BALERE BAKAIKOA
(Ekonomilaria)

EKO ALTZA
Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

**AUTO SERVICIO
DURANGO**
Retentxu kalea 30
DURANGO

**MERKEK
IGLESIAS**
TRINTXERPE

EKO AIETE
Grupo Etxadi. Telf.: 21 14 88
AIETE. DONOSTIA

**S.JUAN BAUTISTA
Kooperatiba**
Villas auzoa. Telf.: 55 01 99
HERNANI

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk. Telf.: 46 11 77
DONOSTIA

BETI MERKEK
Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa 2/8.
Telf.: 69 25 26. ASTEASU

**AUTOSERVICIO
VILLALBA**
Urkizu, 13. Telf.: 12 05 73-71 61 60
San Juan, 9. Telf.: 70 26 38
EIBAR

EKO TOLOSA
TOLOSA

EKO

Vivodist

Izenburua: *Incertidumbre Direccional.*
Egilea: *Pablo Beunza*

Seguruetan Aintzindari.